

Universiteit Antwerpen
| Kenniscentrum Cultuurmanagement
en Cultuurbeleid

Analyse publieksonderzoek openbare bibliotheken 2022

Nathalie Verboven en Prof. dr. Annick Schramme

26 september 2022

Onderzoek in opdracht van VVBAD, Cultuurconnect, cult! En OP/TIL in samenwerking met LMOV Local Market Research

Colofon

Auteurs: Nathalie Verboven & Prof. dr. Annick Schramme

Onderzoeksgroep: Cultuurmanagement & cultuurbeleid

Stuurgroepleden: Sven Bellekens (LMR), Francis De Bonnaire (LMR), Anke De Naegel (VVBAD), Viviane Dirckx (Genk), Jessica Jacobs (VVBAD), Wendy Schruers (Turnhout), Carol Vanhoutte (Kortrijk)

Inhoudstafel

Overzicht tabellen.....	5
Overzicht figuren	7
Cultuurparticipatie met of na corona? Resultaten van een bevraging van gebruikers, bezoekers, afhakers en niet-gebruikers van bibliotheken	8
Inleiding:.....	8
Een korte terugblik	8
2014: onderzoek en imago-onderzoek	8
2018: Cultuurhuizen en bibliotheken opnieuw onder de loep	9
2022: Cultuur na/met corona	9
Onderzoeksdesign.....	10
Beperkingen van het onderzoek	11
Deelnemende bibliotheken	13
Clusters.....	16
Leeswijzer	18
Kenmerken van de deelnemers aan het onderzoek	19
Samenstelling respondentengroep.....	19
Bibliotheekprofiel respondenten	21
Leden	23
Socio-demografische kenmerken	24
Beroepstoestand en inkomenssituatie	29
Vrijtijdsbesteding en verenigingsleven	29
De aard en redenen voor het bibliotheekbezoek	37
Het bibliotheekbezoek.....	37
E-boeken	41
De frequentie van het bibliotheekbezoek	44
De duur van het bibliotheekbezoek	47
Het ideale moment.....	48
Tevredenheid bibliotheekleden	49
Tevredenheid collectie	49
Tevredenheid infrastructuur.....	51
Tevredenheid personeel	53
Communicatiekanalen bibliotheek	54
Mijn Bibliotheek.....	54
Communicatie	55
Leerkrachten.....	56

Impact	58
Net promotor score	66
De bibliotheek van de toekomst	66
De ideale bib	69
Cross-gebruik	71
Afhakers, bezoekers en niet-bezoekers.....	71
Afhakers	73
Bezoekers	75
Niet-bezoekers	76
Kinderen en jongeren	77
Kinderen	78
Jongeren	80
Conclusie	83
Bibliografie	85

Overzicht tabellen

Tabel 1: Overzicht deelnemende bibliotheken 2022	13
Tabel 2: Deelnemende IGS'en.....	14
Tabel 3: Overzicht deelnemende bibliotheken per cluster 2022	17
Tabel 4: Demografische samenstelling respondenten 2022 en coronaluik in vergelijking met de Vlaamse populatie.....	20
Tabel 5: Periodes lidmaatschap respondenten 2022	22
Tabel 6: Socio-demografische kenmerken bibliotheekleden 2022, 2018 en 2014 in vergelijking met de Vlaamse bevolking.....	24
Tabel 7: Socio-demografische kenmerken bibliotheekleden 2022 per cluster	27
Tabel 8: Beroepstoestand leden 2022.....	29
Tabel 9: Vrijtijdsbesteding tijdens corona (bevraging 2021)	30
Tabel 10: Vrijtijdsbesteding tijdens corona volgens leeftijdsgroep.....	31
Tabel 11: Vrijtijdsbesteding respondenten, leden, afhakers en niet-leden (vergelijking resultaten 2022 en 2014)	32
Tabel 12: Vrijtijdsbesteding leden volgens leeftijdscategorie – resultaten 2022	34
Tabel 13: Vrijtijdsbesteding leden volgens opleidingsniveau – resultaten 2022.....	35
Tabel 14: Deelname aan het verenigingsleven - vergelijking resultaten 2022 en 2014	36
Tabel 15: Doelen bibliotheekbezoek bij leden - vergelijking resultaten 2022 en 2014.....	38
Tabel 16: Doelen bibliotheekbezoek bij bezoekers - vergelijking resultaten 2022 en 2014...	39
Tabel 17: Computergebruik bibliotheek 2022.....	40
Tabel 18: Soorten ontleningen in de bibliotheek per productcategorie - vergelijking resultaten 2022 en 2014.....	41
Tabel 19: Gebruik e-boeken voor de coronacrisis (resultaten coronaluik 2021)	42
Tabel 20: Lezen e-boeken tijdens de coronacrisis (coronaluik 2021).....	42
Tabel 21: Intentie om e-boeken te lezen na de coronacrisis per leeftijdscategorie (coronaluik 2021).....	43
Tabel 22: Interesse in aanbod e-boeken - bevraging 2022.....	43
Tabel 23: Gebruik aanbod e-boeken - bevraging 2022.....	44
Tabel 24: Redenen voor niet-interesse in e-boeken (bevraging 2022).....	44
Tabel 25: Frequentie bibliotheekbezoek leden - vergelijking cijfers 2022, 2018 en 2014	45
Tabel 26: Frequentie bibliotheekbezoek leden per leeftijdscategorie (resultaten 2022)	45
Tabel 27: Frequentie bibliotheekbezoek leden per opleidingsniveau (resultaten 2022)	46
Tabel 28: Frequentie bibliotheek voor corona (coronaluik 2021).....	46
Tabel 29: Verwacht bibliotheekbezoek na corona (coronaluik 2021)	47
Tabel 30: Verblijftijd in de bibliotheek - vergelijking resultaten 2022, 2018, 2014 en 2004...	47
Tabel 31: Verblijftijd bibliotheek per leeftijdscategorie (resultaten 2022).....	48
Tabel 32: Tevredenheid met de collectie van de bibliotheek - vergelijking resultaten 2022 en 2014.....	50
Tabel 33: Tevredenheid infrastructuur bibliotheken - vergelijking 2022, 2018 en 2014	51
Tabel 34: Tevredenheid bibliotheekpersoneel - vergelijking 2022 en 2018	53
Tabel 35: Redenen niet-gebruik 'Mijn Bibliotheek' - bevraging 2022	54
Tabel 36: Tevredenheid over “Mijn Bibliotheek” platform (bevraging 2022)	55
Tabel 37: Voorkeuren communicatiekanalen - bevraging 2022.....	55
Tabel 38: Geprefereerde communicatiekanalen per leeftijdscategorie (bevraging 2022).....	56
Tabel 39: Gebruik bib door leerkrachten - bevraging 2022.....	56
Tabel 40: Aanbod GoPress - bevraging 2022	57
Tabel 41: Impact bibliotheek op mentaal welzijn tijdens de lockdowns (coronabevraging 2021).....	58

Tabel 42: Impactmodel.....	60
Tabel 43: Impactmodel per leeftijdscategorie	64
Tabel 44: Welke materialen zien leden zich nog lenen in de toekomst (bevraging 2022)	67
Tabel 45: Bib van de toekomst (bevraging 2022).....	68
Tabel 46: De ideale bib (bevraging 2022)	70
Tabel 47: Vergelijking socio-demografische kenmerken leden, afhakers, bezoekers en niet bezoekers (bevraging 2022)	72
Tabel 48: Frequentie bibliotheekbezoek afhakers (bevraging 2022)	73
Tabel 49: Materialen vroeger geleend door afhakers (bevraging 2022).....	73
Tabel 50: Top 10 redenen voor afhaken (bevraging 2022).....	74
Tabel 51: Top 10 redenen voor afhaken (bevraging 2014).....	75
Tabel 52: Redenen bezoek (bevraging 2022)	75
Tabel 53: Redenen niet-lidmaatschap bib (bevraging 2022)	76
Tabel 54: Top 10 redenen niet-bezoek (bevraging 2022)	77
Tabel 55: Top 10 redenen niet-bezoek (bevraging 2014).....	77
Tabel 56: Wat doen kinderen in de bibliotheek? (bevraging 2022).....	79
Tabel 57: Geslacht jongeren (bevraging 2022)	80
Tabel 58: Leeftijd jongeren (bevraging 2022).....	80
Tabel 59: Thuistaal jongeren (bevraging 2022).....	80
Tabel 60: Wat doen jongeren in de bibliotheek? (bevraging 2022)	81
Tabel 61: Imago bibliotheken bij jongeren (bevraging 2022)	81
Tabel 62: Waarom komen jongeren niet naar de bibliotheek? (bevraging 2022).....	82

Overzicht figuren

Figuur 1: Overzicht leden, afhakers, bezoekers, niet-bezoekers bevraging 2022.....	22
Figuur 2: Leeftijdsgroepen in de bibliotheken in 2014, 2018 en 2022	26
Figuur 3: Voorkeur bezoekmoment bibliotheken - resultaten 2022	48
Figuur 4: Impact Compass	62
Figuur 5: Impact Compass vergelijking Vlaamse en Deense bibliotheken	63
Figuur 6: Impact Compass vergelijking per cluster (bevraging 2022).....	64
Figuur 7: Impactmodel per leeftijdscategorie (grafische voorstelling).....	65
Figuur 8: Imago bibliotheken bij kinderen (bevraging 2022)	78

Cultuurparticipatie met of na corona? Resultaten van een bevraging van gebruikers, bezoekers, afhakers en niet-gebruikers van bibliotheken

Inleiding:

Cultuurparticipatie is al geruime tijd een hot item binnen het Vlaamse en internationale cultuurbeleid.

Voorliggend onderzoek heeft als doel openbare bibliotheken en cultuurhuizen in Vlaanderen opnieuw inzicht te bieden in hun gebruikers en leden, na een zeer ingrijpende coronacrisis, maar daarnaast ook te informeren over kenmerken, gedrag en motieven van mensen die geen of niet langer gebruik maken van de gemeentelijke infrastructuur. In dat opzicht is het opnieuw een gebruikersonderzoek, in combinatie met een onderzoek naar potentiële gebruikers en/of afhakers. Uit zulk onderzoek kunnen bibliothecarissen, cultuurfunctionarissen en/of andere leidinggevenden informatie winnen over zaken als wie hun klanten zijn, van welk aanbod ze gebruik maken, wat ze verder nog doen, hoe ze kunnen tevreden gehouden worden en wat hun verwachtingen zijn. Het kan leiden tot meer gerichte marketingdoelen, maar ook tot algemeen strategische beleidsdoelen van de organisatie. In tweede instantie kan het onderzoek ook informatie geven aan de politieke beleidsmakers, die inzichten krijgen in het gedrag en de verzuchtingen van een deel van de inwoners van hun grondgebied.

Een korte terugblik

2014: onderzoek en imago-onderzoekⁱ

In **2014** werd een **bevraging opgestart onder leiding van de UA Antwerpen in samenwerking met marktonderzoeksbureau LMR** (Loots, Schramme en Van der Auwera, 2014) op vraag van de cultuurhuizen en bibliotheken zelf. Ze wilden immers meer inzicht krijgen in de behoeftes en noden van hun (potentieel) publiek. Zeker gezien sommige nieuwe ontwikkelingen, zoals de impact van digitalisering; de superdiversiteit en het groeiende vrijetijdsaanbod van zowel publieke als commerciële spelers. De financiële crisis van 2008 leidde ook tot krimpende overheidsbudgetten en de interne staatshervorming (2014-2017) legde voortaan de verantwoordelijkheid voor de cultuurhuizen en de openbare bibliotheken bij de lokale overheden.

Het onderzoek van 2014 had tot doel de huizen en bibliotheken inzicht te bieden in hun gebruikers en hen daarnaast te informeren over de kenmerken, het gedrag en de motieven van mensen die geen of niet langer gebruik maakten van de gemeentelijke infrastructuur. De respons was groot: **153 steden en gemeenten namen deel** aan dat onderzoek met 79.980 deelnemers (**onder wie 55.507 bibliotheekgebruikers**).ⁱⁱ Het onderzoek resulteerde in een individueel rapport voor ieder deelnemend cultuurhuis en openbare bibliotheek. Daarnaast werd een rapport gemaakt met een analyse op Vlaams niveau waarbij verschillende trends in participatie van cultuur- en gemeenschapscentra werden onderzocht en geduid.ⁱⁱⁱ

2018: Cultuurhuizen en bibliotheken opnieuw onder de loep

In navolging van het onderzoek van 2014, besloot de Vereniging voor Vlaamse Cultuur- en gemeenschapscentra in het **voorjaar van 2018** opnieuw samen te werken met de Universiteit Antwerpen en LMR voor een **vervolgonderzoek**, deze keer enkel voor **de cultuur- en gemeenschapscentra** met als doel een nog dieper inzicht te geven in hun gebruikers (zie Delft, Schramme & Verboven, 2018). Na de verkiezingen van 2018 wilden ook de lokale besturen, die sinds de interne staatshervorming nu ook de volledige bevoegdheid kregen over hun cultuurcentra, weten wie de gebruikers zijn van hun lokaal cultureel aanbod. Gezien het om vervolgonderzoek ging, zou het voor de eerste keer ook mogelijk zijn om evoluties waar te nemen met betrekking tot de gebruikers van de cultuurcentra. Voor dit onderzoek tekenden **60 cultuurhuizen in en werd data verzameld van 19.185 respondenten**.

In hetzelfde jaar als het onderzoek naar de cultuurhuizen, werd door **Ignace Glorieux & Dennis Mathysen** van onderzoeksgroep TOR in opdracht van VVBAD een **gebruikersonderzoek gedaan naar de bibliotheken** (Glorieux & Mathysen, 2018).

Bovendien voelt de bibliotheeksector ook meer dan ooit nood aan actuele cijfers. Sinds het begin van de eeuwwisseling hadden de bibliotheeksector en de Vlaamse overheid immers in symbiose gewerkt aan de uitbouw en bijsturing van BIOS, het Bibliotheek Informatie- en OpvolgingsSysteem. De cijfers die BIOS jaar na jaar verzamelde en die vrij raadpleegbaar waren in het kennisportaal van de Vlaamse overheid, gaven tot 2015 een mooie evolutie weer. Enerzijds waren ze interessant om de Vlaamse situatie van de sector te vergelijken met andere landen. Anderzijds waren ze nuttig voor de bibliotheken zelf. Sinds 2016 viel echter de verplichting voor bibliotheken weg om hun data in te geven in deze databank evenals de steun van de Vlaamse overheid voor het platform (weggefallen sinds 2019), waardoor steeds minder bibliotheken hun data doorgaven en de bruikbaarheid van het platform afnam.

2022: Cultuur na/met corona

Vandaag in 2022, vier jaar later, is er opnieuw nood aan cijfers, zowel bij de bibliotheken als de cultuurhuizen. Zo werd de cultuursector geconfronteerd met nog een knip in subsidiebudgetten, maar was het vooral de coronacrisis die in 2020 en 2021 de werking van de sector dooreenschudde. In het voorjaar van **2021** kondigden UAntwerpen en LMR daarom opnieuw een **vervolgonderzoek** aan, ditmaal in twee luiken en via een partnerschap met **VVBAD, Cultuurconnect, cult! en OP/TIL**. Omdat de werking van de bibliotheken en cultuurcentra ernstig verstoord werd door de coronacrisis, handelde een **eerste luik** over de directe impact van corona op de gebruikers van de cultuurcentra en bibliotheken: **in welke mate hebben ze cultuur en de bibliotheek gemist? Welke door de centra aangeboden alternatieven hebben ze geapprecieerd? Welke impact heeft het al dan niet kunnen deelnemen aan cultuur en het bezoeken van de bibliotheek op hun mentale welzijn? Een antwoord op deze vragen m.b.t. de openbare bibliotheken, werd aangereikt in een eerste overkoepelend onderzoeksrapport door UAntwerpen in 2021 (Verboven & Schramme, 2021a).**

Net zoals in voorgaande onderzoeken was het opnieuw **marktonderzoeksbureau LMR die de individuele rapporten voor de deelnemende bibliotheken voor zijn rekening nam. De analyse op Vlaams niveau gebeurde door Universiteit Antwerpen.**

In het **voorjaar van 2022** werd vervolgens een tweede brede publieksbevraging georganiseerd die het publiek opnieuw in de diepte bevroeg over alle relevante thema's gelinkt aan het bezoek van de bibliotheek en het cultuurhuis (**tweede luik**): **profiel van de leden, tevredenheid met het aanbod, gebruik van de bibliotheek, activiteiten, digitaal aanbod,....** Verder zoomde deze bevraging ook in op de **doorwerkende impact van corona op het cultuur- en bibliotheekbezoek**. Daarenboven werd voor de eerste keer ook aandacht besteed aan de **impact van een cultuur- en bibliotheekbezoek op het sociaal welzijn en sociale cohesie**. Op vraag van de cultuurhuizen werd tevens een bijzondere focus gelegd op de participatie van **kinderen en jongeren**.

Voor u ligt dus de **rapportering van de bevraging van de openbare bibliotheken in Vlaanderen**. Voor de cultuurhuizen werd een apart onderzoeksrapport opgesteld. Zoals reeds aangegeven ligt de focus van dit onderzoek op de lokale bibliotheek inzicht te geven in de eigen werking. Vandaar dat er naast dit algemeen onderzoek door LMR opnieuw individuele rapportage werd voorzien op niveau van de individuele bibliotheken. De lokale infrastructuur, werking en aanbod werden ook in elke enquête aangepast. Toch is het mogelijk om ook een analyse te doen op het Vlaamse niveau. Zo vertrokken alle bibliotheken van dezelfde algemene vragenlijst, zodat er vergeleken kan worden met elkaar, maar werd toch een gepersonaliseerde enquête voor elke bibliotheek voorzien. Net zoals in 2014 wordt in dit rapport ook kort aandacht besteed aan crossgebruik tussen cultuurhuizen en bibliotheken. Ook dit geeft een rijker beeld over de cultuurparticipatie op lokaal niveau.

Onderzoeksdesign

Om het bovenstaande onderzoeksdoel te realiseren, werd een grootschalige bevraging opgezet. Deze werd voorafgegaan door een uitvoerig literatuuronderzoek. Voor de opstelling van de vragenlijst werd vertrokken vanuit de bevragingen van 2014 en 2018 om een vergelijkende analyse mogelijk te maken. Er werd echter geen simpele copy-paste van de vragen gedaan. Deze werden afgestemd op de huidige realiteit en aangevuld met nieuw materiaal omtrent impactmetingen en de waarde van cultuur (Zie The Cultural Value Project, Crossick & Kaszynska, 2016 en The impact of public libraries in Denmark: A haven in our community by Seismonaut and Roskilde Central Library). Vooraleer de vragenlijst werd gefinaliseerd, werd deze ook afgestemd met een stuurgroep met verschillende betrokkenen uit het veld (zie colofon). De bedoeling daarvan was dieper in te gaan op trends, noden en uitdagingen voor de bibliotheek vandaag.

De enquêtes werden vervolgens hoofdzakelijk online afgenomen. De deelnemende bibliotheken kregen een unieke enquêtelink die verspreid kon worden, samen met een aantal ondersteunende communicatiematerialen en briefing. Er werd gekozen om het onderzoek breed bekend te maken, zodat niet enkel leden, maar ook niet-leden (afhakers, bezoekers en niet-bezoekers) bereikt konden worden, zonder de bibliotheekmedewerkers te zwaar te belasten met het onderzoek. De mogelijkheid tot het afdrucken van een (iets kortere) vragenlijst liet toe om ook op papier enquêtes af te nemen indien gewenst. De oproep om deel te nemen aan de bevraging werd op vele manieren verspreid in de deelnemende bibliotheken: nieuwsbrieven, website, sociale media, communicatie via stad of gemeente, het aanspreken van mensen in de bib, ...

Om respons te stimuleren, konden respondenten prijzen winnen (Bongo-bonnen) en werd voor iedere ingevulde enquête 1m² bedreigd regenwoud gered via de erkende organisatie World Land Trust.

Kinderen onder 10 jaar werden bevestigd via de ouders in de algemene enquête. Jongeren boven 10 jaar konden bevestigd worden via scholen en verenigingen. Hiervoor werden aparte communicatiematerialen voorzien. In steden en gemeenten waar zowel bibliotheek als cultuurhuis deelnamen aan het onderzoek, werd de jeugdenquête uitgebreid met enkele vragen over het cultuurhuis.

Maar liefst **151 bibliotheken** namen deel aan het publieksonderzoek. Ze bereikten samen **57,888 respondenten, waarvan 6,333 jongeren in de periode van februari tot en met mei 2022.**

Tot slot hanteerden we voor ons onderzoek diverse bestaande literatuur, onderzoeksrapporten en verschillende databronnen (bv. Statistiek Vlaanderen) om onze bevindingen verder te interpreteren.

Beperkingen van het onderzoek

Het grootste voordeel van een online enquête is dat ze relatief eenvoudig uitvoerbaar is en mits kennis van zaken eenvoudig statistisch te analyseren is. Ze laat onder meer toe verschillen tussen subgroepen te ontdekken. De online enquête is ook snel, gemakkelijk en relatief goedkoop, zeker in vergelijking met andere methoden zoals enquêtes met de post. Respondenten vullen de vragen bovendien in wanneer het ze past en ervaren anonimiteit bij het invullen (Schrauwen, Schramme & Delft, 2018).

Toch heeft deze onderzoeksmethode ook haar beperkingen. Bij het gebruik van de enquête stelt zich eerst de moeilijkheid dat het niet gaat om een loutere toevalsteekproef maar een vragenlijst die vooral werd uitgezonden via de eigen kanalen van de bibliotheken. Dit leidde vermoedelijk tot een sneeuwbaaleffect, waardoor de enquête werd uitgezonden binnen eenzelfde milieu en zo verder werd verspreid. Deze manier van werving kan bovendien nadelig zijn indien bepaalde groepen eerder geneigd zijn de vragenlijst in te vullen in vergelijking met andere groepen (Schrauwen, Schramme & Delft, 2018). De populatie die we hier willen bestuderen, zijn de leden of gebruikers, de bezoekers, de afhakers en de niet-leden van bibliotheken in Vlaanderen (de deelnemende gemeenten). In principe overlapt deze populatie met de inwoners van Vlaamse gemeenten en Brussel. Ieder lid van die laatste groep is immers of lid, of afhaker, bezoeker of niet-gebruiker. Door deze manier van bevesten is de groep leden echter oververtegenwoordigd bij de respondenten (zie verder). Bepaalde groepen leden blijven echter toch ondervertegenwoordigd: anderstaligen. Om hen in de toekomst beter te bereiken, zou geöpteerd kunnen worden voor het aanvullen van de online bevestiging met bevestigingen ter plekke. Deze hebben op hun beurt echter ook beperkingen en eisen een veel grotere inspanning van de deelnemende bibliotheken.

Een meer algemene opmerking heeft dan ook te maken met de externe validiteit van de waarnemingen. De resultaten uit de enquête kunnen niet zomaar geëxtrapoleerd worden naar de gehele populatie. Zo mogen we bijvoorbeeld op basis van onze dataset geen uitspraken doen over de verdeling van de populatie in de gehanteerde categorieën. Als we hadden willen weten hoeveel Vlamingen lid zijn van een bib ten opzichte van de hoeveelheid afhakers, hadden we een andere datacollectiemethode moeten hanteren (Schrauwen, Schramme & Delft, 2018). Ook de uitspraken over de verdeling van de respondenten op basis van andere persoonskenmerken is onder voorbehoud.

De antwoorden van de respondenten geven anderzijds wel een goede indicatie voor de gehele populatie aan bibliotheekleden. De omvang van de dataset laat immers toe dat er met grote

zekerheid uitspraken gedaan kunnen worden over het gedrag, de tevredenheid en de motivaties van leden, afhakers en niet-gebruikers, en dat deze groepen onderling kunnen vergeleken worden.

Een laatste opmerking betreft de vergelijking van de resultaten van 2014 en het coronaluik. In wat volgt zal bij verschillende analyse-onderdelen een vergelijking worden gemaakt met de data uit het rapport van 2014 en het coronaluik. Het grote verschil in de totale respondentenaantallen en het feit dat in 2014 niet allemaal dezelfde bibliotheken deelnamen, maakt echter dat deze vergelijking niet volledig kan opgaan. Verder zal ook het onderzoek van Glorieux van 2018 worden meegenomen in de analyse. Hierin werd een verschillende clusteringsmethode voor de deelnemende bibliotheken gehanteerd (zie verder), waardoor de vergelijking ook hier niet volledig kan opgaan. Tevens werd hier ook gewerkt met een verschillende vragenset waardoor niet alle onderzoekspunten vergeleken kunnen worden met 2018.

Deelnemende bibliotheken

Onderstaande tabel biedt een overzicht van de deelnemende bibliotheken aan dit onderzoek. De bibliotheken die voor het eerst meedoen in het huidig onderzoek (en dus niet meededen in de bevraging van 2014 door UAntwerpen en LMR) werden aangeduid met een asterisk.

Tabel 1: Overzicht deelnemende bibliotheken 2022

Overzicht deelnemende bibliotheken	
Antwerpse Bibliotheken	Bibliotheek Lebbeke (Dijk92)*
Bib Beernem	Bibliotheek Lennik*
Bib Beveren	Bibliotheek Leopoldsburg*
BIB De Poort (Berchem)*	Bibliotheek Leuven (meertalig)
Bib Merchtem (Noordrand)	Bibliotheek Lichtervelde (Midwest)
Bib Westerlo (Merode)*	Bibliotheek Lier
Bibliotheek Aalst*	Bibliotheek Lille*
Bibliotheek Affligem*	Bibliotheek Lommel
Bibliotheek Alken	Bibliotheek Londerzeel (Noordrand)*
Bibliotheek ARhus (Midwest)*	Bibliotheek Lummen
Bibliotheek Asse (Noordrand)	Bibliotheek Maaseik*
Bibliotheek Beerse	Bibliotheek Machelen*
Bibliotheek Begijnendijk*	Bibliotheek Machelen (Noordrand)*
Bibliotheek Berlare*	Bibliotheek Maldegem
Bibliotheek Bertem*	Bibliotheek Meise (Noordrand)*
Bibliotheek Eeklo	Bibliotheek Merelbeke*
Bibliotheek Erpe-Mere*	Bibliotheek Middelkerke
Bibliotheek Blankenberge	Bibliotheek Moerbeke*
Bibliotheek Bocholt (de Priool)*	Bibliotheek Mol
Bibliotheek Boechout	Bibliotheek Moorslede (Midwest)
Bibliotheek Bonheiden	Bibliotheek Mortsel
Bibliotheek Boortmeerbeek	Bibliotheek Muntpunt*
Bibliotheek Borgloon*	Bibliotheek Nazareth (Leie Schelde)*
Bibliotheek Bornem	Bibliotheek Nijlen
Bibliotheek Borsbeek	Bibliotheek Oostende
Bibliotheek Brasschaat*	Bibliotheek Oosterzele*
Bibliotheek Buggenhout *	Bibliotheek Opwijk (Noordrand)*
Bibliotheek De Boekerij Riemst	Bibliotheek Oudsbergen*
Bibliotheek De Factorij (Noordrand)	Bibliotheek Pelt*
Bibliotheek De Kimpel	Bibliotheek Pepingen*
Bibliotheek De Pinte (Leie Schelde)*	Bibliotheek Permeke (Stad Antwerpen)*
Bibliotheek Deinze (Leie Schelde)	Bibliotheek Petrus Naghel Herne*
Bibliotheek Dendermonde	Bibliotheek Puurs-Sint-Amands*
Bibliotheek Destelbergen	Bibliotheek Roosdaal*
Bibliotheek Diest (Merode)*	Bibliotheek Rumst*
Bibliotheek Dilbeek*	Bibliotheek Scherpenheuvel*
Bibliotheek Dilsen-Stokkem*	Bibliotheek Schoten*

Bibliotheek Edegem	Bibliotheek Sint-Martens-Latem (Leie Schelde)*
Bibliotheek Essen*	Bibliotheek Sint-Niklaas
Bibliotheek Evergem*	Bibliotheek Sint-Truiden
Bibliotheek Galmaarden*	Bibliotheek Staden (Midwest)
Bibliotheek Gavere (Leie Schelde)	Bibliotheek Steenokkerzeel (Noordrand)
Bibliotheek Genk	Bibliotheek 't Kraaiennest (Midwest)
Bibliotheek Gooik*	Bibliotheek Ternat*
Bibliotheek Grimbergen (Noordrand)*	Bibliotheek Tienen*
Bibliotheek Hamme (Dijk92)*	Bibliotheek Turnhout
Bibliotheek Hamont-Achel	Bibliotheek Vilvoorde (Noordrand)
Bibliotheek Hechtel-Eksel	Bibliotheek Vleeshuis Oudenaarde*
Bibliotheek Heist-op-den-Berg*	Bibliotheek Waregem
Bibliotheek Herent*	Bibliotheek Wemmel (Noordrand)*
Bibliotheek Herselt	Bibliotheek Wetteren (Dijk92)
Bibliotheek Herselt (Merode)	Bibliotheek Wevelgem
Bibliotheek Heusden-Zolder*	Bibliotheek Wichelen (Dijk92)*
Bibliotheek Hoegaarden	Bibliotheek Wijnegem
Bibliotheek Hoogdele (Midwest)	Bibliotheek Wingene (Midwest)
Bibliotheek Houthulst & Lo-Reninge	Bibliotheek Zele (Dijk92)*
Bibliotheek Hulshout*	Bibliotheek Zemst
Bibliotheek Ieper	Bibliotheek Zoersel
Bibliotheek Ingelmunster (Midwest)	Bibliotheek Zulte (Leie Schelde)*
Bibliotheek Izegem (Midwest)	Bibliotheek Zutendaal*
Bibliotheek Kampenhout (Noordrand)*	Bibliotheek Zwalm (Leie-Schelde)*
Bibliotheek Kapelle-op-den-Bos*(Noordrand)	Bibliotheek Zwevegem
Bibliotheek Kaprijke	Tessengerlo Bib (Merode)
Bibliotheek Kasterlee*	Gemeente Kortemark - Bibliotheek
Bibliotheek Knokke-Heist	Het Predikheren bibliotheek Mechelen
Bibliotheek Kortenberg	Openbare Bibliotheek Brugge
Bibliotheek Kortrijk	Openbare Bibliotheek De Krook en wijkbibliotheken
Bibliotheek Kruisem (Leie Schelde)*	Openbare Bibliotheek Lubbeek*
Bibliotheek Laarne (Dijk92)*	Stedelijke Bibliotheek Beringen*
Bibliotheek Landegem (Leie Schelde)*	

Sommige bibliotheken namen in groep deel. Het was dan het overkoepelende IGS dat zich inschreef voor het onderzoek.

Tabel 2: Deelnemende IGS'en

IGS	Instellingen onder IGS
Bie Midwest	Bibliotheek Hoogdele
	Bibliotheek Ingelmunster
	Bibliotheek Izegem
	Bibliotheek Lichtervelde
	Bibliotheek Moorslede

	Bibliotheek Oostrozebeke (Bibliotheek 't Kraaiennest)
	Bibliotheek Roeselare (Arhus)
	Bibliotheek Staden
	Bibliotheek Wingene
Cultuur Noordrand	Bibliotheek Asse
	Bibliotheek Grimbergen
	Bibliotheek Kampenhout
	Bibliotheek Kapelle-op-den-Bos
	Bibliotheek Londerzeel
	Bibliotheek Machelen
	Bibliotheek Meise
	Bibliotheek Merchtem
	Bibliotheek Opwijk
	Bibliotheek Steenokkerzeel
	Bibliotheek Vilvoorde
	Bibliotheek Wemmel
	Bibliotheek Zaventem
De Merode	Bibliotheek Diest
	Bibliotheek Herselt
	Bibliotheek Hulshout
	Bibliotheek Scherpenheuvel-Zichem
	Bibliotheek Westerlo
	Cultuurhuis Tessenderlo
IGS Dijk92	Bibliotheek Berlare
	Bibliotheek Buggenhout
	Bibliotheek Dendermonde
	Bibliotheek Hamme
	Bibliotheek Laarne
	Bibliotheek Lebbeke
	Bibliotheek Wetteren
	Bibliotheek Wichelen
	Bibliotheek Zele
IGS Leie Schelde	Bibliotheek De Pinte
	Bibliotheek Deinze
	Bibliotheek Filiaal Zingem
	Bibliotheek Gavere
	Bibliotheek Kruisem
	Bibliotheek Landegem
	Bibliotheek Nazareth
	Bibliotheek Sint-Martens-Latem
	Bibliotheek Zulte
	Bibliotheek Zwalm
Zender	Bibliotheek Affligem
	Bibliotheek Dilbeek
	Bibliotheek Gooik
	Bibliotheek Herne Petrus Naghel
	Bibliotheek Pepingen
	Bibliotheek Roosdaal
	Bibliotheek Ternat

Clusters

Net zoals in vorig onderzoek (Glorieux, Van Thielen & Vandebroeck, 2005; Colpaert, 2006, Loots, Schramme en Van der Auwera, 2014 & Delft, Verboven & Schramme, 2018, Glorieux & Mathysen, 2018) worden de uitkomsten uit de bevraging in een perspectief geplaatst. Net zoals toen worden clusters gehanteerd om aan deelnemende organisaties vergelijkingspunten aan te reiken.

In 2014 werd in overleg met de stuurgroep de ruimtelijke opdeling van Van Hecke (1997) als basis voor de clusteropdeling gehanteerd. Deze is echter erg verouderd en daarom werd bij dit vervolgonderzoek voor een nieuwe indeling gekozen o.b.v. kenmerken van de steden en gemeenten. Deze wijkt af van de opdeling van eerder onderzoek en ook de bevraging van Glorieux in 2018. Dit resulteerde in volgende indeling:

- Cluster A: Centrumsteden
- Cluster B: Regionale steden of en Gemeenten > 40.000 inwoners
- Cluster C: Steden en Gemeenten > 30.000 inwoners
- Cluster D: Steden en Gemeenten < 30.000 inwoners

Dat maakt dat vergelijkingen met het onderzoek van 2014 en Glorieux & Mathysen van 2018 op gebied van de clusters in dit onderzoek niet volledig door te trekken zijn. Voor het coronaluik van dit onderzoek werden echter ook deze nieuwe clusters gehanteerd. Dit maakt vergelijking hiermee dus wel mogelijk.

Hieronder vindt u een overzicht van de indeling van de deelnemende bibliotheken in clusters voor dit onderzoek.

De analyse op clusterniveau komt uitgebreid aan bod in de individuele rapporten. Voor het Vlaams rapport zal slechts sporadisch naar deze resultaten worden verwezen.

Tabel 3: Overzicht deelnemende bibliotheken per cluster 2022

Cluster A	Cluster B	Cluster C
Aalst	Beringen	Asse
Antwerpen (16 bibs)	Beveren	Bilzen
Brugge	Deinze	Brasschaat
Brussel Muntpunt	Dendermonde	Evergem
Gent	Diest	Grimbergen
Genk	Dilbeek	Heusden-Zolder
Kortrijk	Eeklo	Knokke-Heist
Leuven	Heist-op-den-Berg	Lommel
Mechelen	Ieper	Mol
Oostende	Landegem	Pelt
Roeselare	Lier	Schoten
Sint-Niklaas	Oudenaarde	Wevegem
Turnhout	Sint-Truiden	Zaventem
	Tienen	
	Vilvoorde	
	Waregem	
13	16	13
Cluster D		
Affligem	Hoegaarden	Mortsel
Alken	Hooglede	Nazareth
Beernem	Houthults - Lo-Reninge	Nijlen
Beerse	Hulshout	Oosterzele
Begijnendijk	Ingelmunster	Oostrozebeke
Berlare	Izegem	Opwijk
Bertem	Kampenhout	Oudsbergen
Blankenberge	Kapelle-op-den-Bos	Pepingen
Bocholt	Kaprijke	Puurs-Sint-Amands
Boechout	Kasterlee	Riemst
Bonheiden	Kortemark	Roosdaal
Borgloon	Kortenbergh	Rumst
Bornem	Kruisem	Scherpenheuvel-Zichem
Borsbeek	Laakdal	Sint-Martens-Latem
Buggenhout	Laarne	Staden
De Pinte	Lebbeke	Steenokkerzeel
Destelbergen	Lennik	Ternat
Dilsen-Stokkem	Leopoldsburg	Tessenderlo
Edegem	Lichtervelde	Wemmel
Erpe-Mere	Lille	Westerlo
Essen	Londerzeel	Wetteren
Galmaarden	Lubbeek	Wichelen
Gavere	Lummen	Wijnegem
Gooik	Maaseik	Wingene
Haacht-Boortmeerbeek	Machelen-Diegem	Zeel
Hamme	Maldegem	Zemst
Hamont-Achel	Meise	Zoersel
Hechtel-Eksel	Merelbeke	Zulte
Herent	Merchtem	Zutendaal
Herne	Middelkerke	Zwalm
Herselt	Moerbeke-Waas	Zwevegem
Moorslede		

Leeswijzer

Deze korte leeswijzer wil vooraf een aantal zaken verduidelijken.

De vragenlijst wilde verschillende types respondenten bereiken:

- **Leden:** Leden zijn momenteel lid van de bibliotheek van de gemeente. Ze kunnen ook elders lid zijn.
- **Afhakers:** Afhakers zijn mensen die lid waren van de bibliotheek van de gemeente, maar nu niet meer. Ze kunnen elders lid zijn.
- **Niet-leden:** Niet-leden zijn respondenten die noch lid noch afhaker zijn van de bibliotheek van de gemeente. Ze kunnen onderverdeeld worden in niet-bezoekers en bezoekers.
 - **Niet-bezoekers:** Niet-bezoekers zijn niet-gebruikers die de afgelopen 24 maanden ook niet in de bibliotheekgebouwen geweest zijn.
 - **Bezoekers:** Bezoekers zijn niet-gebruikers die de afgelopen 24 maanden wel in de bibliotheekgebouwen zijn geweest zijn. Het kan dus zijn dat zij wel gebruik maken van bepaalde faciliteiten, diensten en het aanbod van de bibliotheek.

Het valt op dat we om niet-leden in te delen in bezoekers en niet-bezoekers, een termijn hanteren van 24 maanden. In marktonderzoek werkt men gewoonlijk met een termijn van 12 maanden om respondenten in te delen. Omwille van de coronapandemie werd gekozen om de gangbare termijn van 12 maanden bij publieksbevragingen, uit te breiden tot 24 maanden. Het mag duidelijk zijn dat een onderliggende veronderstelling is dat deze mensen niet meteen gaan terugkomen

In de inleiding op dit rapport spraken we ook over “cross-gebruikers”. Hiermee bedoelen we mensen die zowel lid zijn van een bibliotheek als gebruiker van een cultuurhuis. Omdat deze bevraging voor de bibliotheken parallel liep met die voor de cultuurhuizen, kunnen we hierover ook uitspraken doen in deze studie.

Kenmerken van de deelnemers aan het onderzoek

Een eerste analytisch hoofdstuk geeft een dieper inzicht in het profiel van de respondenten die deelnamen aan het onderzoek evenals de leden van de Openbare Bibliotheken in Vlaanderen. We verdelen de respondentengroep in demografische categorieën naar geslacht, leeftijd en leefsituatie.

We vergelijken een aantal van onze bevindingen met de kenmerken van de Vlaamse bevolking. Wanneer we het in dit rapport hebben over de “Vlaamse bevolking”, zijn dat soms de leden van de Vlaamse Gemeenschap, en op andere momenten de inwoners van het Vlaamse Gewest (naargelang de beschikbaarheid van data). In strikte zin zijn dat twee verschillende groepen. Voor ons doel is dat minder relevant.

Verder wordt hier ook een vergelijking gemaakt met het onderzoek van 2014, Glorieux in 2018 en de coronabevraging van begin 2021 evenals andere bestaande participatieonderzoeken en datasets. Dit omdat onze dataset niet zozeer beoogd een weergave te zijn van het totale ledenbestand aan bibliotheekbezoekers, maar hiervoor wel een goede indicatie kan zijn. Het kan ook inzicht bieden in hoe het ledenbestand is geëvolueerd, maar ook in welke mate het ledenbestand van bibliotheken een afspiegeling vormt van de Vlaamse bevolking.

Met deze resultaten moet echter steeds voorzichtig worden omgesprongen. Zoals reeds aangehaald kan de samenstelling van de respondentengroep een gevolg zijn van onze manier van dataselectie. Ook in het recent onderzoek “CultuurContentement” (2018) werd deze kanttekening geplaatst: de respondenten van dit soort enquêtes zijn meestal actief betrokken bij het verenigingsleven, hardcore cultuurparticipaat, hoger opgeleid en van rijpere leeftijd. De onderzochte staal respondenten kan op die manier nooit volledig representatief zijn voor de populatie (alle bezoekers en leden van bibliotheken), maar wel een interessante indicatie geven.

Samenstelling respondentengroep

Het valt op dat de samenstelling van de respondentengroep inderdaad vooral ouder, vrouwelijk, hooggeschoold en Nederlandstalig is. Wat de gezinssamenstelling betreft, merken we dat de meeste Vlaamse respondenten samenwonen met partner, zonder inwonende kinderen (34%). Dit wordt gevolgd door samenwonenden met inwonende kinderen (33%). We zien op die manier grote verschillen ten aanzien van de samenstelling van de Vlaamse bevolking. Dit is dus een trend die we wel vaker zien voorkomen in participatie- en gebruikersonderzoeken. Ook in het onderzoek dat we vanuit UAntwerpen met Publiq en UGent (2020 en 2021) voerden naar Cultuurparticipatie in coronatijden in 2021, was 63,6% van de respondenten vrouw, 42,1% in het bezit van een masterdiploma en een meerderheid ouder dan 60 jaar. Gelijkaardige cijfers zagen we in het coronaluik van het huidige participatieonderzoek naar de bibliotheken.

Tabel 4: Demografische samenstelling respondenten 2022 en coronaluik in vergelijking met de Vlaamse populatie

		Respondenten 2022	Respondenten coronabevraging	Vlaanderen ^{iv}
Geslacht^v		N= 42927	N= 17795	
	Man	29,03%	28,87%	49,5%
	Vrouw	70,25%	70,64%	50,5%
	x	0,72%	0,49%	
Leeftijd		N= 42909		
	Jonger dan 30 jaar	12,32%	6,84%	33,12%
	30 t.e.m. 44 jaar	26,59%	22,42%	18,98%
	45 t.e.m. 59 jaar	24,74%	25,53%	20,57%
	60 jaar en ouder	36,35%	45,21%	27,33%
Gezinssamenstelling		N= 42916	N= 17383	
	alleenwonend	16,10%	15,87%	32,1% ^{vi}
	inwonend bij ouders	9,20%	4,91%	
	samenwonend met partner zonder inwonende kind(eren)	34,22%	40,18%	29,1% ^{vii}
	samenwonend met partner met kind(eren)	33,02%	33,50%	28,8% ^{viii}
	samenwonend zonder partner met kind(eren)	4,31%	4,11%	8,2% ^{ix}
	Anders	3,15%	1,42%	1,7%
Thuis taal (meerdere antwoorden mogelijk)^x		N=42931	N= 17667	
	Nederlands	98,63%	99,19%	
	Frans	9,54%	6,00%	
	Duits	2,76%	1,86%	
	Engels	8,70%	4,82%	
	Spaans	1,46%	0,85%	
	Italiaans	0,65%	0,40%	
	Arabisch	0,66%	0,22%	
	Pools	0,19%	0,14%	
	Turks	0,53%	0,25%	
	Andere	2,23%	1,37%	

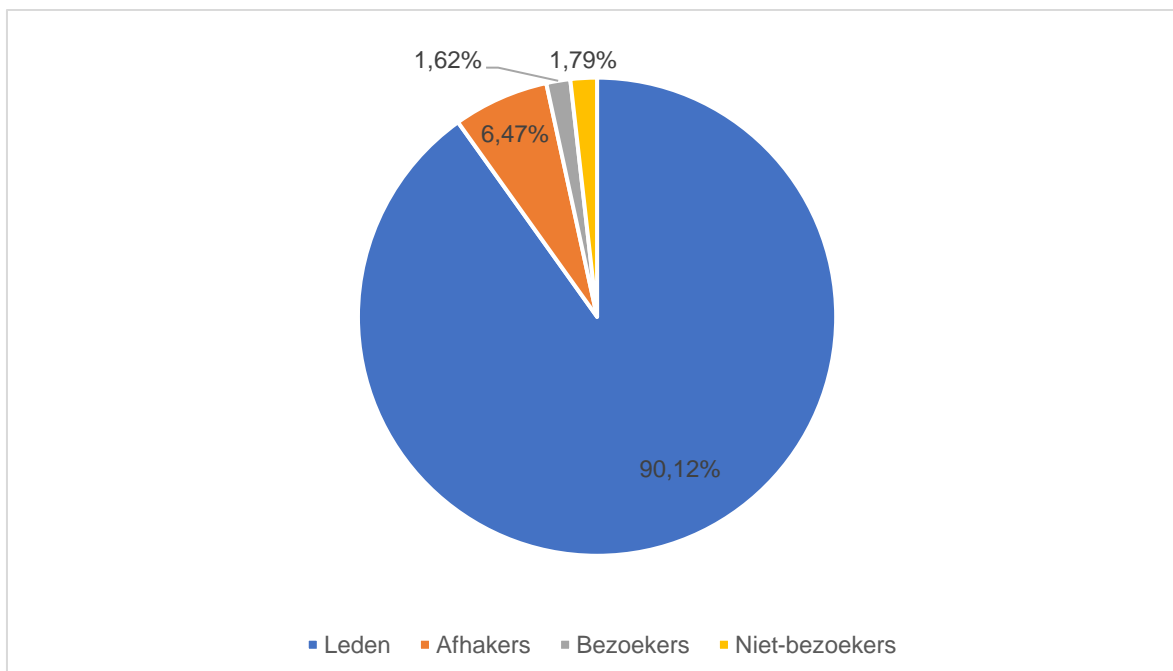
Opleidingsniveau		N= 42312		
	geen of lager onderwijs	1,67%	0,63%	xi Laaggeschoold: 22,25%
	lager secundair onderwijs	5,33%	5,18%	
	hoger secundair onderwijs	21,02%	20,01%	
	hoger onderwijs niet-universitair	40,15%	43,45%	Middel geschoold: 39,46%
	hoger onderwijs universitair	24,00%	24,61%	Hoog geschoold 38,29%
	postuniversitair	5,65%	5,32%	
	Andere	/	0,79%	
	Zeg ik liever niet	2,20%		

Bibliotheekprofiel respondenten

Zoals reeds aangehaald, liet ons grootschalig publieksonderzoek toe om, naast leden, ook afhakers, niet-bezoekers en bezoekers te bereiken. Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de verdeling. Het grootste deel van de respondenten is lid. Dit is logisch aangezien de meeste communicatie vanuit de bibliotheek gebeurde en leden het makkelijkst bereikt konden worden. Leden hebben daarenboven een hogere betrokkenheid bij de bibliotheek en dus een grotere neiging om deel te nemen aan de bevraging.

Niet elke bibliotheek heeft actief ingezet op communicatie naar afhakers, bezoekers en niet-bezoekers. In Vlaanderen was zo'n 10% van de respondenten niet-lid van de bibliotheek. Van de niet-leden zien we in Vlaanderen dat zo'n 65% afhakers is.

De resterende groep die geen lid noch afhaker is, werd tenslotte gevraagd of ze de voorbije 24 maanden in het bibliotheekgebouw geweest zijn. De bibliotheek bereikt immers ook mensen die geen lid zijn of lid geweest zijn. In Vlaanderen is zo'n 47% van deze groep wel in het bibliotheekgebouw geweest.

Figuur 1: Overzicht leden, afhakers, bezoekers, niet-bezoekers bevraging 2022

Aan elke respondent, onafhankelijk van het huidige “profiel”, werd gevraagd in welke periode hij of zij lid geweest is van een openbare bibliotheek. Hier werd niet verwezen naar de lokale bibliotheek, maar wilden we een beeld scheppen van de periodes van lidmaatschap van een bibliotheek. Respondenten konden meer dan één antwoord aanduiden, waardoor de som van de percentages hoger is dan 100%. In Vlaanderen was twee derde van de respondenten lid tijdens de kindertijd (jonger dan 12 jaar), zo’n 70% was dat in de jeugd jaren (12 tot 18 jaar). Zo’n 83% van de Vlaamse respondenten is lid op volwassen leeftijd, wat een logisch verband houdt met het hierboven weergegeven bereik van respondenten (hoofdzakelijk leden). Dit is echter niet representatief voor de gehele Vlaamse bevolking. Hier gaan we dieper op in een volgend hoofdstukje.

Tabel 5: Periodes lidmaatschap respondenten 2022

Periodes lidmaatschap respondenten 2022	
Ik ben nooit lid geweest van een bibliotheek	1,79%
In mijn kindertijd (jonger dan 12 jaar)	65,42%
In mijn jeugd jaren (tussen 12 jaar en 18 jaar)	69,46%
Op volwassen leeftijd (18 jaar en ouder)	83,22%
N	51426

Leden

Verscheidende onderzoeken hebben reeds getracht een overzicht te geven van de bezoekersgraad van de Vlaamse inwoners aan bibliotheken evenals het profiel van de Vlaamse bibliotheekbezoeker. In 2013 bleek een kwart van de Vlaamse bevolking lid te zijn van minstens één bibliotheek (VRIND, 2013). Tot 2000 steeg dit aantal, waarna het enkele jaren stabiel bleef en af begon te nemen vanaf 2007.

De Participatiesurvey van 2014 toonde dan weer aan dat dat 30% van de Vlaamse bevolking de bibliotheek bezocht in 2014, wat in gelijklopende lijn was met voorbije edities van de survey (32% in 2004, 27% in 2009, de in 2020 en 2021 uitgevoerde nieuwe ParticipatieSurvey zal haar cijfers in het najaar van 2022 publiceren). Volgens datzelfde onderzoek zou bijna 65% van alle jongeren onder de 18 jaar in 2014 de bibliotheek ooit al hebben bezocht (voor redenen niet gerelateerd aan school of studie). Dit stond binnen dat onderzoek in fel contrast met 15% van de 65-plussers die de bibliotheek bezochten en van wie slechts 52% ooit lid was of dat nu is. Met andere woorden: de bibliotheek had in eerste instantie niet zozeer te kampen met een wervingsprobleem maar de uitdaging bestond erin om diegenen die op jonge leeftijd lid waren later in de bibliotheek te houden, zo concludeerden de onderzoekers van de Universiteit Gent in 2014.

BIOS-gegevens toonden dan weer aan dat 20,39% van de Vlamingen in 2015 lid was van een openbare bibliotheek. Dezelfde resultaten lezen we in het VRIND-rapport met meer aanvullend cijfermateriaal aangaande het bibliotheekbezoek ca. 2015-2016. Volgens deze gegevens bezocht in 2016 35% van de bevolking een bibliotheek. Het grootste deel van de bibliotheekleners kwam toen uit het eigen werkgebied van de bibliotheek. Bij de jeugd kwam minder dan een vijfde van buiten het werkgebied, bij de volwassenen liep dit op tot bijna een kwart. Ongeveer 59% van de leners in 2015 bleken vrouwen te zijn.

Ter opvolging van de analyses van het VRIND rapport, werd de Gemeente- en Stadsmonitor in het leven geroepen. Het Agentschap Binnenlands Bestuur verzamelt met de Gemeente-Stadsmonitor meer dan 300 omgevingsindicatoren en cijferreeksen, gekoppeld aan verschillende thema's zoals demografie, onderwijs, mobiliteit, armoede, werk, zorg en ook cultuur en vrije tijd. Op 16 juni 2021 stelde het Agentschap de meest recente cijfers voor, verkregen bij meer dan 150.000 Vlamingen die een vragenlijst invulden in september of oktober 2020. De monitor bracht ook het bibliotheekbezoek anno 2020 in kaart. 45% van de Vlamingen bezocht in 2020 een of meerdere keren de openbare bibliotheek in hun eigen gemeente, 9% stapte zelfs meer dan twaalf keer het bibliotheekgebouw binnen. 1 op 10 kan dus als heel trouwe bezoeker bestempeld worden. Dit zijn interessante cijfers, zeker gezien de start van de coronapandemie in 2020.^{xii}

Ook in het "coronaluik" van de huidige bevraging (Verboven & Schramme, 2021a), vinden we enkele interessante cijfers terug aangaande bibliotheekbezoek gedurende de coronaperiode. We merken dat in Vlaanderen meer gelezen werd dan voor de coronacrisis. Bijna 65% van de respondenten in het "coronaluik" gaf aan meer te hebben gelezen tijdens de coronapandemie. Ook buitenactiviteiten scoorden erg hoog, meer dan 67% gaf aan vaker gewandeld, gejogd of gefietst te hebben. Ook tv kijken en surfen op het internet scoorden relatief hoog.

Toch moeten we deze cijfers ook nuanceren. Het ging hier om een groep respondenten die bevraagd zijn die ook alvast fervente lezers zijn (omdat ze aangesloten zijn bij een bibliotheek). Bovendien spelen hier mogelijk ook sociaal wenselijke antwoorden mee, omdat de ondervraagden wisten dat ze een bevraging invulden voor hun bibliotheek. Als we deze resultaten vervolgens naast de coronabevraging van Publiq, UAntwerpen en UGent (2020 en

2021) leggen, zien we gelijkaardige resultaten. Wat de reguliere (niet online) vrijetijds- en cultuurparticipatie betreft, wijst dat onderzoek uit dat 85% van de Vlamingen tijdens de periode van juli – december 2020 zeer frequent een wandeling of ritje hebben gemaakt. 39% bezocht occasioneel een kunsttentoonstelling of vernissage (13,7% deed dit frequent). En 30,5% van de respondenten in dat onderzoek gaf aan in die periode ook een bibliotheek te hebben bezocht.

Met al deze informatie in het achterhoofd, is het interessant om nu het lidmaatschap en het profiel van de leden in de bevraagde bibliotheken te gaan bekijken “na” corona. Welke conclusies kunnen we trekken over de bibliotheekleden op basis van het huidige onderzoek?

Socio-demografische kenmerken

Tabel 6: Socio-demografische kenmerken bibliotheekleden 2022, 2018 en 2014 in vergelijking met de Vlaamse bevolking

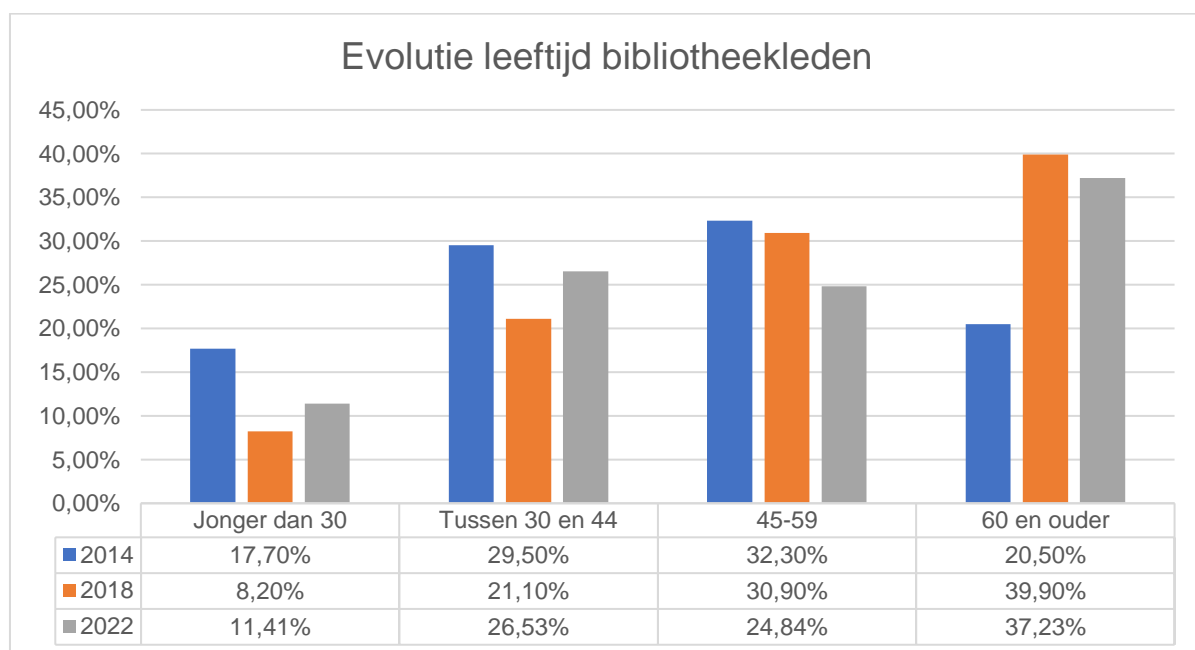
		Leden 2022	Bibliotheekbezoeker 2018 ^{xiii}	Leden 2014 ^{xiv}	Vlaanderen ^{xv}
Geslacht		N=38927	N= 44720	N=55507	
	Man	28,62%	34,4%	35,2%	49,5%
	Vrouw	70,71%	65,3%	64,8%	50,5%
	x	0,67%	/	/	/
Leeftijd		N=38857	N= 45228	N=54310	
	Jonger dan 30 jaar	11,41%	8,2%	17,70%	33,12%
	30 t.e.m. 44 jaar	26,53%	21,1%	29,50%	18,98%
	45 t.e.m. 59 jaar	24,64%	30,9%	32,30%	20,57%
	60 jaar en ouder	37,23%	39,9%	20,50%	27,33%
Gezinssamenstelling		N=38919	N= 45142	N=55507	
	alleenwonend	16,16%	14,5%	11,48%	32,1% ^{xvi}
	inwonend bij ouders	8,70%	5,9%	15,17%	
	samenwonend met partner zonder inwonende kind(eren)	34,46%	39,2%	24,37%	29,1% ^{xvii}
	samenwonend met partner met kind(eren)	33,32%	32,4%	41,10%	28,8% ^{xviii}
	samenwonend zonder partner met kind(eren)	4,31%	3,4%	/ ^{xix}	8,2% ^{xx}

	Anders	3,05%	4,6%	7,88%	1,7%
Thuis taal (meerdere antwoorden mogelijk)		N= 38933	N= 45128		
	Nederlands	98,74%	96,5%		
	Frans	9,48%			
	Duits	2,72%			
	Engels	8,48%			
	Spaans	1,46%			
	Italiaans	0,63%			
	Arabisch	0,61%			
	Pools	0,19%			
	Turks	0,49%			
	Andere	2,18%	3,5%		
Totaal aantal anderstaligen^{xxi}		17,66%			
Opleidingsniveau		N= 38356	N= 42929	N=555 07	
	geen of lager onderwijs	1,6%	1,7%	2,99%	Laaggeschoold: 22,25%
	lager secundair onderwijs	5,25%	3,3%	7,62%	
	hoger secundair onderwijs	20,71%	17,2%	25,00%	
	hoger onderwijs niet- universitair	40,32%	76,4%	64,39%	Middel geschoold: 39,46%
	hoger onderwijs universitair	24,28%			Hoog geschoold 38,29%
	postuniversitair	5,79%			
	Andere		2,3%		
	Zeg ik liever niet	2,05%			

Onze resultaten bevestigen wat al eerder naar boven kwam; de bibliotheekgebruiker in Vlaanderen wijkt af van de bevolking. In de bibliotheken zijn de vrouwen ruim oververtegenwoordigd ten opzichte van de mannen. In onze bevraging is ongeveer 71% van de bibliotheekleden vrouw, tegenover een 50/50 verdeling binnen de Vlaamse bevolking. Zoals reeds aangegeven, kan de manier van bevragen hier voor een vertekend beeld zorgen, aangezien vrouwen meer geneigd zijn om enquêtes in te vullen. Desalniettemin zien we dergelijke resultaten ook in eerder onderzoek al opduiken. Ook in de bevraging van 2014 bleek 65% van de leden vrouwen te zijn. Een gelijkaardig resultaat vinden we in de bevraging van Glorieux en de verschillende participatiesurveys. Met betrekking tot cultuurparticipatie tonen tal van studies aan dat vrouwen sowieso (iets) meer dan mannen participeren aan culturele

activiteiten, zoals bijvoorbeeld klassieke concerten en theater- en dansvoorstellingen (zie bijvoorbeeld Siongers & Lievens, 2014). Een mogelijke -maar wellicht gedeeltelijke- verklaring voor de verschillen in ledenaantallen in de bibliotheken, is dat vrouwen vaker lezen in vergelijking met mannen (Eurobarometer, 2007).

Als we vervolgens naar leeftijd gaan kijken, zien we wel een sterke evolutie ten opzichte van 2014. Het aantal ouderen is aanzienlijk toegenomen. We zien de leeftijd ook “opschuiven”. Tot deze vaststelling kwamen ook Glorieux en Mathysen, zij het dat in de huidige bevraging de verschillen tussen de verschillende leeftijdscategorieën opnieuw iets meer uitgebalanceerd zijn dan in hun onderzoek van 2018. Dit is een mogelijk gevolg van de coronacrisis waarin vele mensen het lezen en de bibliotheek opnieuw ontdekt hebben. We herhalen hierbij echter dat ook in dit geval rekening moet gehouden worden met de manier van bevragen, en dat de eigen cijfers uit ledenbestanden van de bibliotheken, deze cijfers nog meer zouden kunnen nuanceren.

Figuur 2: Leeftijdsgroepen in de bibliotheken in 2014, 2018 en 2022

De ongelijkheid in cultuurparticipatie op het vlak van opleidingsniveau werd eerder en ook elders vastgesteld (De Laet et al., 2011; Glorieux et al., 2005; VRIND, 2013; Aabo, Audunson & Varheim, 2010, Participatiesurvey 2014, Glorieux & Mathysen 2018). Ook bibliotheken, die vaak verondersteld worden het meest laagdrempelig te zijn van het hele culturele aanbod, worden vooral bezocht door mensen met een hoog opleidingsniveau. Meer dan twee derden van de bibliotheekleden die onze enquête invulden, heeft minstens een diploma van het Hoger Onderwijs (niet universitair). In vergelijking met de Vlaamse bevolking is dat een stevige vertekening: 38,29% van de Vlamingen is hooggeschoold. In vergelijking met eerder onderzoek, is dit een toename: bibliotheekgebruikers lijken nog meer “geletterd” te zijn dan ze al waren.

Kijken we ten slotte naar de herkomst van de leden evenals hun thuistaal, zie we ook een duidelijke afbakening. 98,74% van de leden spreekt thuis Nederlands. 6,75% heeft minstens één ouder die in Europa (niet België) geboren is en 3% een ouder die buiten Europa geboren is. In het onderzoek van 2018 van Glorieux en Mathysen, bleek 94,2% van de bibliotheekbezoekers in België geboren te zijn. Vergelijken we dat met de cijfers van het

Vlaams gewest, kunnen we vaststellen dat het Vlaamse Gewest begin 2021 ongeveer 5.044.000 personen van Belgische herkomst en 1.609.000 personen van buitenlandse herkomst kende. Het aandeel personen van buitenlandse herkomst lag daarmee in 2021 op 24,2% van de totale wettelijke bevolking.^{xxii} Dat is een aanzienlijk verschil met de leden van de bibliotheek. Hierbij dient opnieuw vermeld dat migratiegroepen met dergelijke online bevragingen sowieso moeilijker bereikt kunnen worden, en dit mogelijk ook voor een vertekend beeld kan zorgen.

Onderstaande tabel toont ten slotte de demografische gegevens van de leden per cluster. Hierbij wordt geen vergelijking gemaakt met 2014 omwille van de verschillende clusterindeling (zie hoger). Het valt op dat in cluster A een groter deel alleenwonenden tussen de leden van de bibliotheken te vinden is. Dit stemt overeen met de Vlaamse cijfers: in de centrumsteden vinden we doorgaans meer alleenwonenden dan in kleinere steden en gemeenten.^{xxiii} Ook op gebied van gender zijn er kleine verschillen op te merken tussen de clusters. Zo tellen de bibliotheken in Cluster A iets meer mannelijke leden, op basis van de data uit de huidige bevraging. In deze cluster zien we ook iets meer variatie in de thuistalen evenals de herkomst van de leden. Maar het gaat hier om erg kleine verschillen die niet bijzonder sterk zijn.

Tabel 7: Socio-demografische kenmerken bibliotheekleden 2022 per cluster

		Cluster A	Cluster B	Cluster C	Cluster D
Geslacht		N= 14772	N=5836	N= 4077	N= 14243
	Man	32,46%	28,33%	29,56%	24,48%
	Vrouw	66,60%	71,04%	70,13%	75,01%
	x	0,94%	0,63%	0,32%	0,51%
Leeftijd		N= 14749	N= 5926	N= 4061	N= 14221
	Jonger dan 30 jaar	12,39%	11,05%	9,43%	11,10%
	30 t.e.m. 44 jaar	25,22%	26,90%	23,69%	28,55%
	45 t.e.m. 59 jaar	23,46%	25,90%	24,99%	25,79%
	60 jaar en ouder	38,94%	36,15%	41,89%	34,57%
Gezinssamenstelling		N= 14765	N= 5835	N= 4079	N= 14241
	Alleenwonend	21,72%	14,19%	13,85%	11,87%
	Inwonend bij ouders	8,65%	9,13%	7,60%	8,89%
	Samenwonend met partner zonder inwonende kind(eren)	34,51%	34,81%	38,51%	33,12%
	Samenwonend met partner met kind(eren)	27,03%	34,28%	33,56%	39,37%
	Samenwonend zonder partner met kind(eren)	4,59%	4,46%	3,87%	4,10%
	Anders	3,50%	3,17%	2,61%	2,65%
Thuis taal (meerdere antwoorden mogelijk)		N=14777	N= 5838	N= 4077	N= 14248
	Nederlands ^{xxiv}	98,00%	99,26%	99,19%	99,14%
	Frans	11,29%	8,00%	10,33%	8,00%

	Duits	3,07%	2,51%	3,04%	2,40%
	Engels	10,98%	7,21%	8,39%	6,51%
	Spaans	2,02%	1,16%	1,35%	1,07%
	Italiaans	0,90%	0,56%	0,66%	0,41%
	Arabisch	1,07%	0,36%	0,37%	0,34%
	Pools	0,34%	0,15%	0,14%	0,11%
	Turks	0,70%	0,58%	0,42%	0,29%
	Andere	3,34%	1,57%	1,94%	1,43%
Opleidingsniveau		N=14425	N=5784	N=4061	N=14087
	Geen of lager onderwijs	1,36%	1,57%	1,08%	1,95%
	Lager secundair onderwijs	5,07%	5,69%	5,54%	5,17%
	Hoger secundair onderwijs	18,93%	21,92%	23,71%	21,18%
	Hoger onderwijs niet-universitair	36,48%	41,04%	40,85%	43,80%
	Hoger onderwijs universitair	28,86%	22,53%	21,60%	21,10%
	Postuniversitair	7,41%	5,07%	5,17%	4,61%
	Zeg ik liever niet	1,88%	2,18%	2,04%	2,20%
		N=14770	N=5839	N=4082	N=14245
Geboorteplaats ouders^{xxv}	België	91,92%	96,73%	92,60%	95,40%
	Europa	7,94%	4,14%	9,53%	5,84%
	Buiten Europa	4,94%	2,19%	2,06%	1,76%

Beroepstoestand en inkomenssituatie

Wanneer we naar de beroepssituatie van de bibliotheekbezoeker kijken, stellen we vast dat een groot aandeel van de bibliotheekleden gepensioneerd is (30%). In 2014 was dat nog een vijfde en in 2018 ook reeds 33,3%. Dit strookt met onze waarnemingen inzake leeftijd. Nog eens bijna 30% is actief in de publieke sector, als leerkracht of in een andere functie.

Tabel 8: Beroepstoestand leden 2022

Beroepstoestand leden	
Leerling / Student / ik volg een opleiding	7,21%
Niet actief op de arbeidsmarkt	4,16%
Gepensioneerd	30,32%
Leerkracht in het onderwijs	10,84%
Werkend in de publieke sector (uitgezonderd leerkracht)	19,11%
Werkend in de privésector	24,64%
Werkzoekend	1,22%
Zeg ik liever niet	2,43%
N	38356

Vele bibliotheken zetten actief in op het bereiken van kansengroepen. De financiële situatie in het gezin is een van de aspecten die kansengroepen kan vormen. In tegenstelling tot vorige bevraging vroegen we ditmaal aan de respondenten of zij en hun gezin comfortabel rond kunnen komen, juist rondkomen of moeilijk rondkomen. Deze vraag was niet verplicht, en er werd een extra optie "ik antwoord liever niet", teneinde afhakers zoveel mogelijk te vermijden. Door in tegenstelling tot in vorige bevragingen ook niet naar het specifieke netto-inkomen te peilen, hielden we de drempel om deze vraag te beantwoorden ook laag. Dit heeft echter wel tot gevolg dat de vergelijking met voorgaande bevragingen moeilijk is, aangezien we hier peilen naar een subjectieve parameter en in de voorgaande onderzoeken met objectieve data werd gewerkt.

De grootste groep van de Vlaamse bibliotheekleden (68%) gaf aan comfortabel te kunnen rondkomen, zo'n 18% kan juist rondkomen. Een beperktere groep van 2% kan moeilijk rondkomen. 12% verkoos de vraag niet te beantwoorden.

Vrijtijdsbesteding en verenigingsleven

Uit gebruikersonderzoek blijkt dan ook dat bezoekers van de bibliotheek meer sociaal betrokken zijn. Dit toont zich onder meer in het feit dat bibliotheekgangers vaker lid zijn van verenigingen (Participatiesurvey, 2014). Om na te gaan in hoeverre dat nog steeds geldt, kregen de respondenten van de enquête verschillende mogelijke vrijetijdsbestedingen voorgelegd en dienden ze vervolgens aan te geven welke activiteiten ze wel eens deden en van welk type verenigingen ze allemaal lid waren. Onderstaande tabellen geven de resultaten van zowel de leden, afhakers en niet-leden. We bespreken enkel de meest markante cijfers en geven bij een aantal ervan een toelichting en verklaring.

Alvorens in de nieuwe cijfers van 2022 te duiken, ontlenen we hieronder eerst graag een tabel uit het “coronaluik” van deze bevraging. COVID 19 heeft immers het leven van de bevolking grondig door elkaar geschud en kan voor nieuwe gewoontes hebben gezorgd.

Onderstaande tabel toont aan welke vrijetijdsbestedingen de bibliotheekbezoekers aangaven méér gedaan te hebben tijdens de coronacrisis. Hierbij was het voor respondenten steeds mogelijk om meer dan één antwoord aan te duiden. Zoals reeds eerder aangegeven, bleken lezen en buitenactiviteiten de hoogst scorende opties.

Tabel 9: Vrijetijdsbesteding tijdens corona (bevraging 2021)

Vrijetijdsbesteding	
Lezen	64,65%
Tv kijken	39,13%
Online streaming: Tv, films, series	28,05%
Online streaming: muziek	12,79%
Radio of muziek beluisteren (niet streaming)	18,95%
Internetten	36,84%
Sporten	10,96%
Buitenactiviteiten (wandelen, joggen, fietsen, ...)	67,39%
Geen van deze	6,39%
N	19428

Kijken we vervolgens specifiek op leeftijd, konden we wel enkele verschillen opmerken. Het viel op dat bij de respondentengroep jonger dan 30 jaar, vooral de online vrijetijdsbesteding een boost had gekregen tijdens de coronacrisis in verhouding tot de andere leeftijdsgroepen. 62,42% van de jongeren gaf aan meer online films te hebben gestreamd, 52,93% heeft meer op internet gezeten en nog eens 37,86% had meer muziek gestreamd.

De groep 30 tot 44-jarigen dan, ook hier zagen we opmerkelijke verschillen met de gemiddelden. Voor deze groep waren vooral het aantal buitenactiviteiten toegenomen tijdens de coronacrisis. Met 73,37% van de respondenten die dit aangaven, lag het percentage beduidend hoger dan het gemiddelde.

Bij de groep 60 jaar en ouder, zagen we dat het belang van lezen tijdens de coronacrisis voor hen veruit het grootst was. Het belang van tv (43,21% geeft aan meer tv te hebben gekeken tijdens de crisis) en radio (22,48%), lag binnen deze leeftijdsgroep ook hoger.

Tabel 10: Vrijtijdsbesteding tijdens corona volgens leeftijdsgroep

(N= 19428)	Jongeren (-30 jaar)	30 t/m 44 jaar	45 t/m 59 jaar	60 jaar en ouder
Lezen	60,65%	57,69%	60,37%	73,88%
TV	37,12%	34,60%	38,13%	43,21%
Online streaming	62,42%	42,48%	29,44%	15,05%
Online muziek luisteren	37,86%	18,06%	11,08%	6,92%
Radio	18,98%	15,06%	16,91%	22,48%
Internetten	52,93%	37,35%	32,65%	36,45%
Sport	26,51%	18,18%	13,23%	5,54%
Buitenactiviteiten	65,58%	73,37%	67,35%	65,82%
Geen van deze	3,07%	9,05%	7,95%	5,74%

Of deze nieuwe “hobby’s” blijvers zijn, is nog maar de vraag. Bijna 58% van de respondenten gaf in de “coronabevraging” aan dat ze meer zullen blijven lezen, ook na corona. Ook voor buitenactiviteiten was deze trend zichtbaar, meer dan 65% gaf aan meer buitenactiviteiten te blijven doen na corona.

Tijd om in de nieuwe resultaten te duiken. Deze worden hieronder afgezet tegenover de resultaten van de bevraging van 2014. De vergelijking gaat echter niet helemaal op. In 2014 konden respondenten enkel een top 3 aanduiden van de meest frequente vrijetijdsbesteding. In de huidige bevraging, diende men alles aan te duiden wat men wel eens in de vrije tijd doet. Dat zorgt voor een ander beeld. Desalniettemin kunnen we wel een vergelijking maken van de meest voorkomende antwoorden in 2014 met deze van 2022.

Tabel 11: Vrijtijdsbesteding respondenten, leden, afhakers en niet-leden (vergelijking resultaten 2022 en 2014)

Culturele activiteiten	Respondente n 2022	L 2022	A 2022	N 2022	L 2014	A 2014	N 2014
Sport	/	/	/	/	39,6 %	40,5 %	40,2 %
Tv kijken	91,21%	91,33 %	90,50 %	88,97 %	55,7 %	60,8 %	61,9 %
Films kijken thuis of bij vrienden/kennissen	60,50%	60,40 %	61,73 %	60,99 %	23,3 %	24,3 %	22,5 %
Films kijken in de bioscoop	49,87%	50,15 %	46,52 %	48,39 %			
Boeken lezen	92,38%	94,08	77,96 %	71,42 %	58,4 %	34,7 %	32,1 %
Muziek beluisteren	79,63%	79,86 %	77,74 %	76,59 %	29,8 %	31,3 %	31,2 %
Tijdschriften of kranten lezen	77,81%	78,57 %	73,03 %	65,87 %	36,0 %	39,6 %	38,0 %
Games spelen	21,14%	20,52 %	24,92 %	31,96 %	5,7%	6,7%	5,9%
Naar concerten / theater / podiumkunsten gaan	62,94%	63,74 %	56,14 %	53,41 %	15,9 %	24,2 %	28,2 %
Naar tentoonstellingen / musea gaan	58,18%	59,37 %	47,84 %	44,41 %	7,1%	6,4%	7,1%
Actief met kunst of creativiteit bezig zijn	25,95%	26,39 %	22,00 %	21,15 %	12,5 %	11,7 %	11,3 %
Zelf muziek spelen	13,13%	13,17 %	12,68 %	13,35 %	/	/	/
Acteren	2,63%	2,63%	2,45%	3,25%	/	/	/
Dansen	13,45%	13,42 %	13,59 %	14,25 %	/	/	/
Zingen (in een koor of groep)	5,85%	5,93%	5,15%	5,32%	/	/	/
Zelf schrijven	10,93%	11,07 %	9,17%	11,10 %	/	/	/
Programmeren, websites bouwen, ...	5,50%	5,38%	6,25%	7,73%	/	/	/
Geen van deze	0,19%	0,16%	0,05%	0,60%	/	/	/
N	42991	38922	2736	1333	5550 7	8418	7293

LEGENDE L=BIBLIOTHEEKLIID; A=AFHAKER VAN BIBLIOTHEEK; N=NIET-LID VAN BIBLIOTHEEK

Uit bovenstaande tabel kunnen we volgende top 3 aan vrijetijdsactiviteiten van de respondenten in dit onderzoek detecteren:

- Boeken lezen – 92,38%
- Tv kijken – 91,21%
- Muziek beluisteren - 79,63%

Diezelfde volgorde zien we wanneer we enkel de leden van de bibliotheken isoleren. Het hoeft niet te verbazen dat leden van een bibliotheek in hun vrije tijd boeken lezen. 94% onder hen geeft aan dat ze dit in hun vrije tijd doen. Ook Tv-kijken is een courante vrijetijdsbesteding, niet alleen voor de bibliotheekgebruikers.

Opvallend is dat in deze bevraging “muziek beluisteren” zowel bij de algemene respondentengroep als bij de bibliotheekleden op een derde plaats komt. In het onderzoek van 2014 sloot deze vrijetijdsbesteding nog de top 5 af. Toen scoorde sport ook erg hoog als vrijetijdsbesteding. Deze mogelijkheid werd ditmaal niet in het onderzoek mee genomen.

Kijken we vervolgens naar de afhakers en de niet-leden, zien we een gelijkaardige top 3 verschijnen, zij het wel in een verschillende volgorde. Afhakers geven het vaakst aan tv te kijken in hun vrije tijd (90,50%). Boeken lezen is ook voor hen nog een belangrijke vrijetijdsbesteding, hoewel er wel een significant verschil is met de bibliotheekleden. “Slechts” 77,96% geeft aan dit in de vrije tijd te doen. Ook bij deze groep zien we muziek beluisteren op 3 verschijnen, met 77,74%.

De niet-leden ten slotte, kijken in hun vrije tijd het vaakst naar tv (88,97%), luisteren op de tweede plaats naar muziek (75,57%) en lezen op een derde plaats een boek (71,42%).

Kijken we opnieuw enkel naar de bibliotheekleden, dan ligt in het algemeen de mate van het lezen van boeken bij mannen (91,9%) en vrouwen (95,0%) dicht bij elkaar (tabel niet opgenomen, mensen die X opgaven als hun geslacht werden bij deze analyse buiten beschouwing gelaten aangezien de groep te klein was om statistisch waardevolle uitspraken over te doen).^{xxvi} Hetzelfde zien we ook voor muziek beluisteren: 83,8% van de mannen geeft aan dit in de vrije tijd te doen, bij de vrouwen is dit 78,2%.^{xxvii} Grotere verschillen zijn te bemerken bij het actief bezig zijn met kunst. Hier geeft 29,2% van de vrouwen aan dit te doen tegenover 18,9% bij de mannen.^{xxviii} Een gelijkaardig fenomeen zien we bij dansen. 16,4% van de vrouwelijke bibliotheekleden geeft aan dit in de vrije tijd te doen, tegenover 5,8% bij de mannen.^{xxix} Mannen lijken dan weer vaker bezig te zijn met gamen en websites bouwen: 11,2% van de mannelijke bibliotheekleden geeft aan websites te bouwen tegenover 2,9% bij de vrouwen.^{xxx} 24,6% van de mannen gamet in de vrije tijd, tegenover 18,7% bij de vrouwen.^{xxxi}

Sommige vrijetijdsbestedingen zijn ook hoofdzakelijk populair bij jonge leeftijdscategorieën. Dat is met name het geval voor films kijken bij vrienden (80,4% van de -30-jarige bibliotheekleden doet dit), films kijken in de bioscoop (67,4%), games spelen (28,3%) en actief met kunst bezig zijn (38,1% tegenover 19,8% bij de categorie 60+). Andere zaken blijken dan weer meer aantrekkelijk voor een ouder publiek: tijdschriften of kranten lezen en naar tentoonstellingen gaan zijn hier de meest opvallende voorbeelden.

Tabel 12: Vrijtijdsbesteding leden volgens leeftijdscategorie – resultaten 2022

Culturele activiteiten	Jonger dan 30 (n= 4432)	30-44 jaar (n= 10308)	45-60 jaar (n=9651)	60+ jaar (n=14466)
Tv kijken ^{xxxii}	88,7%	90,9%	90,9%	92,7%
Films kijken thuis of bij vrienden/kennissen ^{xxxiii}	80,4%	70,1%	62,8%	45,8%
Films kijken in de bioscoop ^{xxxiv}	67,4%	56,8%	51,7%	39,1%
Boeken lezen ^{xxxv}	89,8%	93,3%	94,5%	95,5%
Muziek beluisteren ^{xxxvi}	87,6%	81,8%	80,4%	75,7%
Tijdschriften of kranten lezen ^{xxxvii}	56,5%	75,2%	83,2%	84,6%
Games spelen ^{xxxviii}	28,3%	20,5%	16,2%	9,9%
Naar concerten / theater / podiumkunsten gaan ^{xxxix}	60,0%	68,3%	68,1%	58,8%
Naar tentoonstellingen / musea gaan ^{xl}	54,4%	54,9%	61,5%	62,8%
Actief met kunst of creativiteit bezig zijn ^{xli}	38,1%	30,1%	26,9%	19,8%
Zelf muziek spelen ^{xlii}	26,5%	16,2%	12,1%	7,6%
Acteren ^{xliii}	8,8%	2,5%	1,7%	1,4%
Dansen ^{xliiv}	28,6%	18,8%	11,0%	6,6%
Zingen (in een koor of groep) ^{xliv}	8,8%	5,3%	5,5%	5,8%
Zelf schrijven ^{xlvi}	22,2%	11,5%	9,9%	8,1%
Programmeren, websites bouwen, ... ^{xlvi}	10,5%	7,2%	5,3%	2,6%
Geen van deze ^{xlvi}	0,2%	0,1%	0,0%	0,2%

Naar opleiding zijn er ook verschillen merkbaar. Hoger opgeleiden lezen vaker boeken, kranten en tijdschriften en gaan vaker naar musea en tentoonstellingen evenals theater en concerten (zie onderstaande tabel).

Tabel 13: Vrijtijdsbesteding leden volgens opleidingsniveau – resultaten 2022

Culturele activiteiten	Geen	Lager onderwijs	Lager secundair	Hoger secundair	Hoger niet universitair	Hoger universitair	Postuniverseitair	Zeg ik liever niet
Tv kijken ^{xlix}	80%	88,1%	90,5%	91,7%	92,9%	90,5%	87,4%	83,1%
Films kijken thuis of bij vrienden/kenissen ^l	40,0%	54,2%	51,5%	55,6%	59,8%	67,6%	68,4%	48,3%
Films kijken in de bioscoop ^{li}	39,0%	43,9%	40,6%	44,7%	50,2%	57,1%	55,1%	43,1%
Boeken lezen ^{lii}	82,0%	84,4%	88,6%	92,5%	94,9%	96,2%	96,0%	86,9%
Muziek beluisteren ^{liii}	67,00%	70,8%	75,4%	78,6%	79,2%	83,7%	83,5%	70,8%
Tijdschriften of kranten lezen ^{liv}	37,0%	47,4%	63,1%	72,9%	81,2%	84,2%	86,7%	59,4%
Games spelen ^{lv}	43,0%	34,4%	26,5%	22,8%	17,8%	20,6%	20,8%	25,5%
Naar concerten / theater / podiumkunsten gaan ^{lvi}	27,0%	35,0%	45,4%	54,3%	66,9%	72,5%	72,7%	45,8%
Naar tentoonstellingen / musea gaan ^{lvii}	27,0%	35,0%	45,4%	54,3%	66,9%	72,5%	72,7%	45,8%
Actief met kunst of creativiteit bezig zijn ^{lviii}	17,0%	22,9%	21,4%	23,4%	26,9%	28,4%	31,5%	26,2%
Zelf muziek spelen ^{lix}	14,0%	16,8%	11,3%	9,8%	11,6%	17,3%	19,3%	16,2%
Acteren ^{lx}	10,0%	7,7%	4,4%	2,7%	2,3%	2,3%	1,9%	4,4%
Dansen ^{lxi}	22,0%	18,2%	13,0%	13,6%	12,9%	14,1%	12,7%	13,9%
Zingen (in een koor of groep) ^{lxii}	4,0%	7,5%	5,5%	4,5%	6,1%	6,8%	6,3%	5,3%
Zelf schrijven ^{lxiii}	8,0%	13,0%	10,1%	8,8%	8,8%	14,8%	18,1%	14,2%
Programmeren, websites bouwen, ... ^{lxiv}	3,0%	7,1%	3,4%	3,7%	4,4%	7,6%	10,8%	5,3%
Geen van deze	1,0%	0,6%	0,4%	0,2%	0,1%	0,1%	0,0%	1,4%

Ten slotte werd gepeild naar de deelname van de respondenten aan het verenigingsleven. De respondenten konden bij deze vraag elke optie aanduiden die van toepassing is. Volgens de Gemeente- en Stadsmonitor (2020), telt Vlaanderen duizenden verenigingen. 62% van de inwoners in hun analyse blijkt lid te zijn van een vereniging. Het vaakst gaat het om sportverenigingen, socio-culturele verenigingen en natuurverenigingen. Dit blijkt in onze bevraging ook het geval voor zowel de leden van de bibliotheken als de afhakers en niet-leden. Ongeveer 54% onder hen is lid van minstens één vereniging. We zien hierbij een lichte daling ten opzichte van 2014, toen was dit nog ongeveer 60%. Vooral socio-culturele, vrijwilligers- en sportverenigingen zijn het populairst bij zowel de gebruikers, afhakers en niet-leden.

In tegenstelling tot eerder onderzoek, blijkt uit onze bevraging niet dat bibliotheekleden vaker lid zijn van verenigingen.

Tabel 14: Deelname aan het verenigingsleven - vergelijking resultaten 2022 en 2014

Verenigingen	Respondente n 2022	L 2022	A 2022	N 2022	L 2014	A 2014	N 2014
Geen vereniging	45,78%	45,46 %	48,58 %	49,27 %	40,2 %	38,5 %	41,8 %
Een sportvereniging	22,88%	22,95 %	21,50 %	23,83 %	26,3 %	26,6 %	26,0 %
Een jeugd- of jongerenvereniging	3,66%	3,54%	4,97%	5,06%	6,0%	5,4%	3,3%
Een hobbyvereniging	9,41%	9,45%	9,32%	8,51%	8,8%	9,0%	8,4%
Een socio-culturele vereniging	16,89%	17,12 %	14,59 %	15,02 %	16,7 %	18,6 %	16,5 %
Een erfgoedvereniging	2,60%	2,63%	2,19%	3,06%	2,6%	3,3%	2,0%
Een vrijwilligersvereniging (goed doel)	13,58%	13,74 %	12,77 %	11,19 %	15,0 %	15,8 %	14,0 %
Een religieuze vereniging	2,11%	2,11%	2,26%	2,30%	2,5%	2,4%	2,3%
Een buurtcomité, burgerinitiatief, ...	5,06%	5,08%	5,05%	5,36%	/	/	/
Een academie	5,30%	5,45%	3,71%	4,67%	/	/	/
N	42293	38369	2693	1305	5550 7	8418	7293

Kijken we opnieuw enkel naar de leden van de bibliotheken, kunnen we vaststellen dat de leeftijdscategorieën tussen de 30 en 44 & 45 en 59 het minst lid zijn van een vereniging (respectievelijk 51,6% en 48,3% is geen lid van een vereniging).^{lxv} Jongeren (categorie jonger dan 30) zijn significant vaker lid van sportverenigingen (29,2%),^{lxvi} evenals jeugd- en jongerenverenigingen, dat spreekt vanzelf (21,8%).^{lxvii} Ouderen (60+) zijn opvallend vaker lid van socio-culturele verenigingen (28,2% tegenover 4,9% bij de -30-jarigen),^{lxviii} erfgoedverenigingen (4,9% tegenover 0,5% bij -30-jarigen)^{lxix}, vrijwilligersverenigingen (19,0%)^{lxx} en religieuze verenigingen (3,1%) (tabel niet opgenomen).^{lxxi}

De aard en redenen voor het bibliotheekbezoek

Het bibliotheekbezoek

Wat doen mensen in de bibliotheek? Naast het ontlenen van boeken organiseren bibliotheken verschillende activiteiten en diensten die bijdragen aan hun kerntaken van kennisontwikkeling, cultuurparticipatie en sociaal contact. Tot 2016 gold de verplichting dat elke gemeente een bibliotheek diende te hebben. Dit maakte nog deel uit van het oudere ideaal van de volksoopvoeding (Schramme & Verboven, 2020). Sinds 2016 werd deze decretale verplichting echter opgeheven.

Wanneer we kijken naar de doelen van de bibliotheken, komen leden er in eerste instantie om iets te ontlenen (94%). Dit was ook het geval in 2014. In tweede instantie raadplegen ze ook de bibliotheekcatalogus (36,43%). Dit laatste is echter wel sterk afgenomen tegenover 2014. Toen gaf 66,7% nog aan de catalogus in de bib op de computer te raadplegen. Dit kan te wijten zijn aan verschillende factoren: mensen raadplegen de catalogus voortaan veel vaker op hun smartphone, of ze doen dat thuis omdat ze daar steeds beter voor uitgerust zijn, of bezoekers komen vooraf gericht naar de bibliotheek of laten zich gewoon meer verrassen door het aanbod.

16% bibliotheekleden woont wel eens een activiteit bij die de bibliotheek organiseert. Dat cijfer is vrij stabiel gebleven sinds 2014 en desondanks de coronacrisis. Eén op 20 komt er studeren of werken. Van de aanwezige technische faciliteiten wordt relatief weinig gebruik gemaakt (kopieermachine en printer door 5%, WiFi door 8% en computers door 6% van de leden), wat ook al naar voren kwam uit eerder onderzoek (Loots, Schramme & Van der Auwera, 2014 en Glorieux, Moens & Van Tienen, 2004). Dit is hoogstwaarschijnlijk te wijten aan de digitalisering die zich in de huiskamers heeft verdergezet: 80% van de Vlaamse gezinnen heeft 3 of meer *smart devices* in huis (Digimeter 2021). "Smart" en "connected" geldt echter nog niet voor iedereen, en hierin spelen de bibliotheken een belangrijke rol. De Digimeter van 2021 gaf immers aan dat minstens 5% van de Vlamingen minstens wekelijks naar een publieke plek of bib voor een verbinding gaat. Bij de jongeren onder 24 jaar is dat 12%. Bij mensen met een laag inkomen geeft 24% aan minstens 1 computer of tablet te weinig te hebben. Deze digitale ongelijkheid werd ook verder blootgelegd tijdens de coronacrisis.

Tabel 15: Doelen bibliotheekbezoek bij leden - vergelijking resultaten 2022 en 2014

Gebruik bib door leden	Leden 2022	Leden 2014
Iets geleend	93,54%	96,23%
Een activiteit bijgewoond	15,64%	17,12%
Een materiaal gezocht	23,04%	/
Ik ben voor mijn (klein)kinderen gekomen	25,59%	58,1%
Informatie of advies gevraagd	12,81%	14,20%
Een krant of tijdschrift gelezen	17,54%	21,30%
Een boek of strip gelezen	12,61%	
De bibliotheekcatalogus geraadpleegd	36,43%	66,7%
Een online databank geraadpleegd	11,99%	/
Wifi gebruikt	7,94%	3,52%
Gestudeerd of gewerkt	4,91%	4,13%
Met iemand afgesproken	5,99%	/
Een computer gebruikt	6,12%	10,38%
Een printer of kopieermachine gebruikt	5,02%	5,22%
Informatieve literatuur geraadpleegd (bv. kookboek)	15,35%	/
Nederlands geleerd	0,44%	/
Overige	4,53%	1,95%
N	45024	52802

Kijken we vervolgens naar de bezoekers die geen lid zijn, zien we een ander plaatje. Zij komen in eerste instantie naar de bib om activiteiten bij te wonen (25,70%). Een bezoek met de (klein)kinderen (19%) en iets ontlenen (18%) zijn de twee opvolgende belangrijkste redenen. Het belang van computergebruik en wifi is wel toegenomen sinds 2014.

Tabel 16: Doelen bibliotheekbezoek bij bezoekers - vergelijking resultaten 2022 en 2014

Gebruik bib door bezoekers	Bezoekers 2022	Bezoekers 2014
Iets geleend met de lidkaart van iemand anders	18,07%	/
Een activiteit bijgewoond	25,70%	26,48%
Een materiaal gezocht	13,52%	42,04% ^{lxxii}
Ik ben voor mijn (klein)kinderen gekomen	18,88%	/
Informatie of advies gevraagd	15,39%	9,24%
Een krant of tijdschrift gelezen	11,78%	14,27%
Een boek of strip gelezen	10,44%	
De bibliotheekcatalogus geraadpleegd	11,51%	/
Een online databank geraadpleegd	2,95%	/
Wifi gebruikt	10,98%	2,42%
Gestudeerd of gewerkt	12,99%	4,72%
Met iemand afgesproken	14,32%	/
Een computer gebruikt	5,35%	3,63%
Een printer of kopieermachine gebruikt	3,08%	2,38%
Informatieve literatuur geraadpleegd (bv. kookboek)	4,15%	/
Nederlands geleerd	1,61%	/
Overige	17,14%	25,04%
N	747	2564

We zoomen graag nog even verder in op het computergebruik in de bibliotheek. Aan de leden en bezoekers van de bib die aangaven een computer te gebruiken in de bib, vroegen we vervolgens waarom ze dit deden. Onderstaande tabel geeft een overzicht. Informatie zoeken, digitale collecties raadplegen en printen of scannen, lijken de belangrijkste beweegredenen. Hierbij moet echter de kanttekening worden geplaatst, dat we in dit onderzoek anderstalige doelgroepen slechts beperkt bereikt hebben, zoals in elke vorm van marktonderzoek is dit een moeilijk te bereiken groep om feedback bij te verzamelen. We hebben dus onvoldoende inzicht in hoe zij de computers gebruiken.

Tabel 17: Computergebruik bibliotheek 2022

Gebruik computers	
Om te e-mailen	17,05%
Voor mijn studie / schoolwerk	14,94%
Voor mijn job	8,82%
Om digitale collecties van de bib te raadplegen (bv. e-boeken, krantenarchief, digitale prentenboeken,...)	39,59%
Om digitale diensten van de stad/gemeente te gebruiken	9,44%
Om te gamen	1,00%
Om sociale media te gebruiken (Facebook, Twitter, Instagram, ...)	4,84%
Om te ontspannen	7,71%
Om informatie te zoeken	47,27%
Om werk te zoeken	3,25%
Om bepaalde software te gebruiken (vb. tekstverwerking)	5,39%
Voor mijn persoonlijke administratie	8,82%
Om iets te printen of te scannen	31,60%
Om een boek te lezen	4,63%
Om info over een boek te zoeken (vb. waar het staat in de bib)	43,64%
Om Nederlands te leren	1,21%
Overige	3,08%
N	2892

Wat ontlene de bibliotheekleden dan vooral? Het hoeft niet te verbazen dat de boeken nog steeds het meest ontleende bibliotheekproduct zijn. Daarna volgen strips en Dvd's. Ten opzichte van 2014 zien we dat enkele transitie's zich nog verder hebben doorgezet. Het aantal ontleende Cd's was toen gehalveerd ten opzichte van 2004 en ook in 2022 zien we opnieuw bijna een halvering ten opzichte van 2014. Ook het aantal ontleende Dvd's kent een terugval. Dit is uiteraard te wijten aan de verdere inburgering van streamingsplatformen. Ca. 2015 is Netflix in België geïntroduceerd. In het Digimeter rapport van 2021 lezen we dat ondertussen 55% van de Vlamingen toegang heeft tot een betalende streamingdienst. Platformen als Netflix, Disney+ en Streamz zijn een mainstream component in de kijkervaring geworden. In 2021 barstte ook een heuse "streamingoorlog" uit. De coronaversnelling heeft voor een grote sprong voorwaarts gezorgd inzake bezit en gebruik van online platformdiensten in allerlei markten (online shopping, online onderwijs, online werk, online gezondheidsmanagement, online banking,...), en niet in het minst binnen de streaming. De Digimeter stelt ook dat 23% van de Vlamingen in 2021 toegang had tot meerdere streamingdiensten terwijl dit in 2020 nog maar 15% was.

Tabel 18: Soorten ontleningen in de bibliotheek per productcategorie - vergelijking resultaten 2022 en 2014

Materialen geleend voorbij 24 maanden ^{lxixiii}	Leden 2022	Leden 2014
Boeken	95,81%	95,52%
e-Boeken	6,90%	/
Strips	23,70%	22,53%
Dvd's	26,43%	37,15%
Cd's	12,21%	21,37%
Luisterboeken	4,23%	4,55%
Daisy-boeken	0,41%	0,34%
Digitale games	1,64%	0,72%
Gezelschapsspellen	4,05%	/
Tijdschriften	14,33%	14,63%
Ik heb geen materialen geleend	1,97%	1,87%
Overige	2,08%	/
N	43652	52802

We vroegen tenslotte aan de leden of ze wel eens materialen lenen voor anderen dan voor zichzelf. Bij de leden zien we dat de velen dit niet doen (47%). Ook in het onderzoek van Glorieux en Mathysen gaf 56% aan dit niet te doen.

Verder zien we dat, uit de groep van 53% die wel eens materialen voor anderen leent, de meesten (32%) dit doen voor kinderen of kleinkinderen. Met andere woorden: 60% van de mensen die wel eens materialen leent voor een ander, doet dat voor kinderen of kleinkinderen (tabel niet opgenomen). In de bevraging van Glorieux en Mathysen vormden zij ook de op één na belangrijkste groep (40,4%), na het ontlenen voor de partner (46%). Hieruit blijkt dat het eigenlijke bereik van de bibliotheken dus vak veel verder reikt dan de effectieve bibliotheekleden. Waar de BIOS databank in 2015 aangaf dat 20,39% van de Vlamingen lid is van een bibliotheek, zien we dat dit gevoelig uitgebreid wordt als we meerekenen hoeveel materiaal door leden ook wordt ontleend voor anderen.

E-boeken

Graag besteden we nog even bijzondere aandacht aan de e-boeken. Zij vormen geen belangrijk aandeel van het ontleende materiaal. Ook tijdens de coronabevraging van 2021 besteedden we speciale aandacht aan dit type van literatuur. We vroegen toen aan de respondenten of ze voor de coronacrisis al e-boeken lasen. Meer dan driekwart van de Vlaamse respondenten gaf aan dat ze dit nog niet deden. Van de groep die wel al e-boeken las, gaf meer dan de helft aan dat ze deze aankochten. Ongeveer één op drie van de respondenten die e-boeken las voor de crisis, leende deze via de bibliotheek.

Tabel 19: Gebruik e-boeken voor de coronacrisis (resultaten coronaluik 2021)

	Totaal (n=19428)	Jongeren (-30 jaar)	30 t/m 44 jaar	45 t/m 59 jaar	60 jaar en ouder
Nee	76,40%	77,45%	74,73%	75,59%	77,23%
Ja, ik kocht deze aan	11,65%	9,88%	14,01%	13,55%	10,23%
Ja, ik leende deze via de bibliotheek	7,93%	9,69%	7,09%	7,87%	8,76%
Ja, ik leende deze elders (vb. Amazon abonnement)	1,56%	5,40%	2,7%	1,42%	1,12%
Ja, ik kreeg deze	4,99%	3,82%	5,10%	4,93%	5,56%
Ja, via een andere weg	3,87%	7,83%	4,11%	3,61%	3,29%

Aan de respondenten die nog geen e-boeken lezen voor de coronacrisis, werd gevraagd of ze hier tijdens de crisis mee gestart waren. Daaruit blijkt dat corona weinig invloed heeft gehad op het lezen van e-boeken: bijna 95% van de respondenten in Vlaanderen gaf aan niet gestart te zijn met het lezen van e-boeken tijdens de crisis. Het feit dat bibliotheken en boekenwinkels voor het grootste deel van de crisis open konden blijven, ligt hier waarschijnlijk aan de grond. Bovendien verwezen we eerder al naar de schermmoeheid die in andere onderzoeken naar cultuurparticipatie sterk naar voren komt. Ook deze kan hier een rol hebben gespeeld.

Tabel 20: Lezen e-boeken tijdens de coronacrisis (coronaluik 2021)

Start met e-boeken tijdens corona	
Nee	94,93%
Ja, voor school	0,26%
Ja, voor het werk	0,26%
Ja, privé	4,49%
Ja, anders:	0,23%
N	14842

Aan de kleine groep respondenten die tijdens de coronacrisis begonnen zijn met het lezen van e-boeken, vroegen we destijds ook of ze na corona e-boeken zullen blijven lezen. Van deze groep gaf meer dan de helft aan dat ze evenveel e-boeken zullen lezen na de coronacrisis, zo'n 20% gaf aan meer e-boeken te zullen lezen.

Bekeken we dit per leeftijdscategorie, zagen we verder ook geen significante verschillen.

Tabel 21: Intentie om e-boeken te lezen na de coronacrisis per leeftijdscategorie (coronaluik 2021)

	Totaal (n=19428)	Jongere n (-30 jaar)	30 t/m 44 jaar	45 t/m 59 jaar	60 jaar en ouder
Gedrukte boeken	83,13%	82,57%	80,49 %	81,39 %	86,12 %
e-boeken	3,33%	2,80%	3,80%	4,06%	2,56%
Beiden (ik heb geen voorkeur)	11,74%	13,33%	14,41 %	12,56 %	9,85%
Ik lees geen boeken	1,81%	1,30%	1,30%	1,89%	1,48%

Ook in de huidige bevraging van 2022 werd een speciaal luik gewijd aan e-boeken. Bij het traject voorafgaand aan de lancering van de bevraging, werd gevraagd aan de bibliotheken of ze al e-boeken aanbieden. Bij bibliotheken die nog geen e-boeken aanbieden, werd aan de respondenten gevraagd of ze interesse zouden hebben in e-boeken als de bibliotheek deze zou aanbieden. In Vlaanderen zien we een overwegend positief beeld: bijna 32% zegt hier “ja” op, en 38% “misschien”. 30% geeft aan geen interesse te hebben. In realiteit blijkt het gebruik van e-boeken echter steeds laag te liggen volgens VVBAD. Met de lancering van cloudLibrary probeert Cultuurconnect hier echter verbetering in te brengen. In 207 bibliotheken in Vlaanderen en Brussel kunnen leners uit zo’n 10.000 titels op het uitleenplatform voor e-boeken kiezen. 1 jaar na de lancering vroegen ze aan de gebruikers wat hun ervaring is met de e-boekendienst. 9% van de respondenten in hun onderzoek waren nieuwe bibliotheekleden, die bewust lid werden van de bib om de e-boekendienst te gebruiken. De e-boekendienst bereikte ook een nieuw publiek: zo’n 30% las voor het eerst digitaal door de komst van de e-boeken in de bib.

Tabel 22: Interesse in aanbod e-boeken - bevraging 2022

Interesse in aanbod e-boeken (bij bibliotheken die geen e-boeken aanbieden)	
Ja	31,72%
Misschien	38,33%
Nee	29,96%
N	14056

Bij bibliotheken die wel al e-boeken aanbieden, werd aan de respondenten gevraagd of men gebruik maakt van dit aanbod. In Vlaanderen maakt 10% van de leden van bibliotheken met e-boeken gebruik van het aanbod. 42% zegt het nog niet te gebruiken maar er wel interesse in te hebben. Zo’n 48% heeft geen interesse.

Tabel 23: Gebruik aanbod e-boeken - bevraging 2022

Gebruik e-boeken (bij bibliotheken die e-boeken aanbieden)	
Ja, ik maak daar gebruik van	9,86%
Ja, ik heb interesse maar maak er nog geen gebruik van	27,36%
Nee, ik heb daar geen interesse in	47,84%
Nee, maar ik heb daar wel interesse in	14,94%
N	30947

Aan de respondenten van bibliotheken zonder e-boeken die “nee” aangaven bij de vraag naar interesse in e-boeken, en respondenten van bibliotheken met e-boeken die “nee, geen interesse” aangaven bij de vraag naar gebruik van e-boeken, werd gevraagd waarom ze geen interesse hebben in e-boeken.

88% van deze respondenten in Vlaanderen geeft aan liever een fysiek boek te lezen, al kan de vraag gesteld worden of “onbekend is onbemind” voor een deel van deze groep van toepassing is. We zien immers dat de leencijfers van e-boeken bij bibliotheken met e-boeken toch nog eerder beperkt is.

Zo’n 35% van de Vlaamse respondenten die geen interesse heeft in e-boeken, geeft aan dat het niet hebben van een e-reader of tablet een reden is voor hun desinteresse in e-boeken. Hier zou op ingespeeld kunnen worden door de bibliotheek.

Tabel 24: Redenen voor niet-interesse in e-boeken (bevraging 2022)

Reden niet-interesse in e-boeken	
Ik heb geen e-reader of tablet	34,76%
Ik lees liever een fysiek boek	87,50%
Ik ken dit te weinig	7,94%
Ik vind dit te moeilijk	2,00%
Ik kom aan mijn e-boeken op een andere manier	2,66%
Overige	2,87%
N	18167

De frequentie van het bibliotheekbezoek

Niet enkel het doel van het bibliotheekbezoek werd bevraged, er werden ook vragen gesteld naar de aard van het bibliotheekbezoek van de leden. We brengen in kaart wat de intensiteit van het bezoek is (frequentie + duur), de meeste voorkomende bezoekmomenten en of men al dan niet volgens plan tewerk gaat. Waar mogelijk vergelijken we met het verleden.

Tabel 25: Frequentie bibliotheekbezoek leden - vergelijking cijfers 2022, 2018 en 2014

Frequentie bibliotheekbezoek leden	Leden 2022	Bezoekers 2018	Leden 2014
Minder dan één keer per jaar	1,79%	4,49% ^{lxxiv}	2,70%
Eén keer per jaar	1,62%		1,95%
Enkele keren per jaar	26,11%		29,18%
Maandelijks	38,63%	79,3%	33,86%
Meermaals per maand	22,12%		22,62%
Wekelijks	6,78%	15,8%	6,51%
Meermaals per week	2,42%		2,51%
Dagelijks	0,53%		0,68%
N	45753	33946	55506

70,48% van de bibliotheekleden in het huidig onderzoek geef aan maandelijks of vaker naar de bibliotheek te gaan. Dit ligt uiteraard in lijn met de uitleentermijnen van de bibliotheken die doorgaans 3 tot 4 weken bedragen. Toch is de frequentie iets toegenomen ten opzichte van 2014. In het onderzoek van Glorieux en Mathysen lag het percentage echter nog wel heel wat hoger. 95,1% van de respondenten gaf in dat onderzoek aan maandelijks of vaker naar de bib te gaan. De verschillen met dit onderzoek zijn mogelijk te wijten aan een verschillende categorisering in de antwoordmogelijkheden.

Bekijken we dit vervolgens per leeftijdscategorie, valt op we dat jongeren de bibliotheek net iets minder frequent bezoeken dan andere leeftijdsgroepen. Naar opleidingsniveau zijn de verschillen niet zo groot.

Tabel 26: Frequentie bibliotheekbezoek leden per leeftijdscategorie (resultaten 2022)

Frequentie bibliotheekbezoek leden ^{lxxv}	Jongeren (-30 jaar)	30 t/m 44 jaar	45 t/m 59 jaar	60 jaar en ouder
Minder dan één keer per jaar	3,5%	0,9%	1,1%	1,1%
Eén keer per jaar	3,6%	1,2%	1,3%	0,9%
Enkele keren per jaar	35,5%	26,7%	28,5%	19,8%
Maandelijks	33,0%	44,2%	38,7%	38,8%
Meermaals per maand	17,1%	20,1%	21,6%	26,8%
Wekelijks	5,2%	5,0%	6,0%	9,0%
Meermaals per week	1,7%	1,4%	2,1%	3,3%
Dagelijks	0,5%	0,4%	0,6%	0,4%
N	4432	10308	9651	14466

Tabel 27: Frequentie bibliotheekbezoek leden per opleidingsniveau (resultaten 2022)

Frequentie bibliotheekbezoek leden ^{lxvii}	Geen	Lage r onde rwijs	Lage r secu ndair	Hoge r secu ndair	Hoger niet- univer sitair	Hoger univer sitair	Postuniv ersitair	Ze g ik lie ver nie t
Minder dan één keer per jaar	2,0%	2,2%	1,9%	1,9%	1,1%	1,1%	1,0%	2,1%
Eén keer per jaar	3,0%	2,2%	2,1%	1,8%	1,2%	1,2%	1,2%	2,0%
Enkele keren per jaar	22,0%	26,7%	25,1%	26,6%	25,5%	26,5%	23,5%	24,8%
Maandelijks	32,0%	35,0%	37,6%	38,7%	40,5%	39,9%	40,3%	34,5%
Meermaals per maand	27,0%	21,5%	22,8%	21,6%	22,8%	22,6%	24,0%	22,0%
Wekelijks	11,0%	9,7%	7,5%	6,4%	6,5%	6,4%	7,1%	8,7%
Meermaals per week	3,0%	2,2%	2,8%	2,5%	2,0%	2,0%	2,5%	4,9%
Dagelijks	0,0%	0,6%	0,2%	0,6%	0,4%	0,4%	0,3%	0,9%
N	100	506	2013	7945	15465	9315		

Graag koppelen we hierbij even terug naar het coronaluik van deze bevraging. In 2021 vroegen we de respondenten hoe vaak zij voor de coronacrisis naar de bibliotheek gingen (zie onderstaande tabel). In het algemeen zien we hierbij zeer gelijkaardige resultaten als bij de huidige bevraging. Dit doet vermoeden dat het bibliotheekgebruik ondanks de coronacrisis vrij stabiel is gebleven.

Tabel 28: Frequentie bibliotheek voor corona (coronaluik 2021)

Frequentie bibliotheekbezoek voor corona	Totaal (n=19428)	Jongeren (-30 jaar)	30 t/m 44 jaar	45 t/m 59 jaar	60 jaar en ouder
Niet	4,48%	6,71%	4,59%	3,59%	3,29%
Minder dan 1 keer per jaar	2,26%	5,78%	2,41%	1,84%	1,42%
1 keer per jaar	2,09%	4,66%	2,16%	2,12%	1,48%
2 tot 3 keer per jaar	7,14%	15,00%	7,60%	7,32%	4,88%
Meer dan 4 keer per jaar	16,64%	23,11%	20,62%	18,63%	13,01%
Maandelijks	35,11%	24,98%	37,66%	36,96%	36,45%
Meerdere keren per maand	22,19%	13,89%	17,67%	20,90%	27,51%

Wekelijks	7,26%	4,01%	5,98 %	6,00 %	9,03 %
Meermaals per week	2,82%	1,86%	1,30 %	2,64 %	2,93 %

In diezelfde bevraging gaf zo'n 15% van de Vlaamse respondenten aan dat ze de bibliotheek tijdens de coronacrisis niet bezochten. Zo'n 27% gaf aan dat ze nog wel naar de bib kwamen, maar minder frequent. De grootste groep (39%) van de Vlaamse respondenten gaf echter aan dat ze even vaak kwamen als voor de crisis. Tenslotte was zo'n 20% net vaker gekomen dan voor de pandemie. Op het niveau van de clusters zagen we echter wel enkele verschillen. Het percentage respondenten dat aangaf minder naar de bib te gaan dan voor corona, lag iets hoger in cluster A. Dit was mogelijk te wijten aan het feit dat sommige bibliotheken in deze cluster iets langer gesloten waren.

We vroegen aan elke respondent in 2021 wat hij of zij inschatte met betrekking tot de bezoekfrequentie na corona. Slechts een kleine minderheid gaf toen aan vermoedelijk minder vaak te komen als tijdens de coronacrisis. Zo'n 64% in Vlaanderen gaf aan even vaak te komen en 32% verwachtte vaker komen. Uit de huidige cijfers en bevraging, blijkt die toename echter niet het geval, maar we zien wel een status quo wat betreft het bibliotheekbezoek van de leden in 2022.

Tabel 29: Verwacht bibliotheekbezoek na corona (coronaluik 2021)

Denk je na de coronacrisis (terug) vaker naar de bib te komen?	
Nee, minder vaak als tijdens de coronacrisis	4,22%
Nee, even vaak als tijdens de coronacrisis	63,70%
Ja, vaker als tijdens de coronacrisis	32,05%
N	18839

De duur van het bibliotheekbezoek

We vroegen ook hoeveel tijd er bij het laatste bezoek werd doorgebracht in de bibliotheek. Glorieux en Mathysen stelden in 2018 vast dat wanneer ze hun cijfers van 2004 vergeleken met die van 2018, veel bibliotheekbezoekers meer tijd in de bibliotheek doorbrachten. Zij verklaarden dit door de opkomst van de belevingsbibliotheek. Bij onze bevraging in 2022 zien we echter zeer gelijkaardige cijfers aan 2014. In tegenstelling tot Glorieux en Mathysen in 2018, zien we minder blitzbezoeken (< 15 minuten). 12% van de leden blijft minder dan 15 minuten in de bibliotheek. Meer dan 80% blijft tussen een kwartier en een uur.

Tabel 30: Verblijftijd in de bibliotheek - vergelijking resultaten 2022, 2018, 2014 en 2004

Verblijftijd in bibliotheek	Leden 2022	Bezoekers 2018	Leden 2014	2004
Tot 15 min	12,21%	20,9%	11,69%	27,0%
Tussen 15 en 30 min	54,38%	42,1%	55,26%	47,60%
Tussen 30 en 60 min	27,57%	25,0%	26,80%	19,50%
Meer dan 60 min	4,57%	12,0%	4,65%	5,90%
Weet ik niet	1,27%	-	1,60%	-
N	45758	44576	55506	

We gaven eerder al aan dat er meer vrouwen dan mannen lid van een bibliotheek zijn. We hebben getoetst of er een betekenisvol verschil is tussen de frequentie en de lengte van het bibliotheekbezoek van mannen en vrouwen. Het had gekund dat vrouwen ook langer en vaker naar de bibliotheek zouden gaan, of andersom, dat de mannen die de bibliotheek bezoeken, daar meer tijd doorbrengen. We vinden echter geen betekenisvolle verschillen (data niet opgenomen).

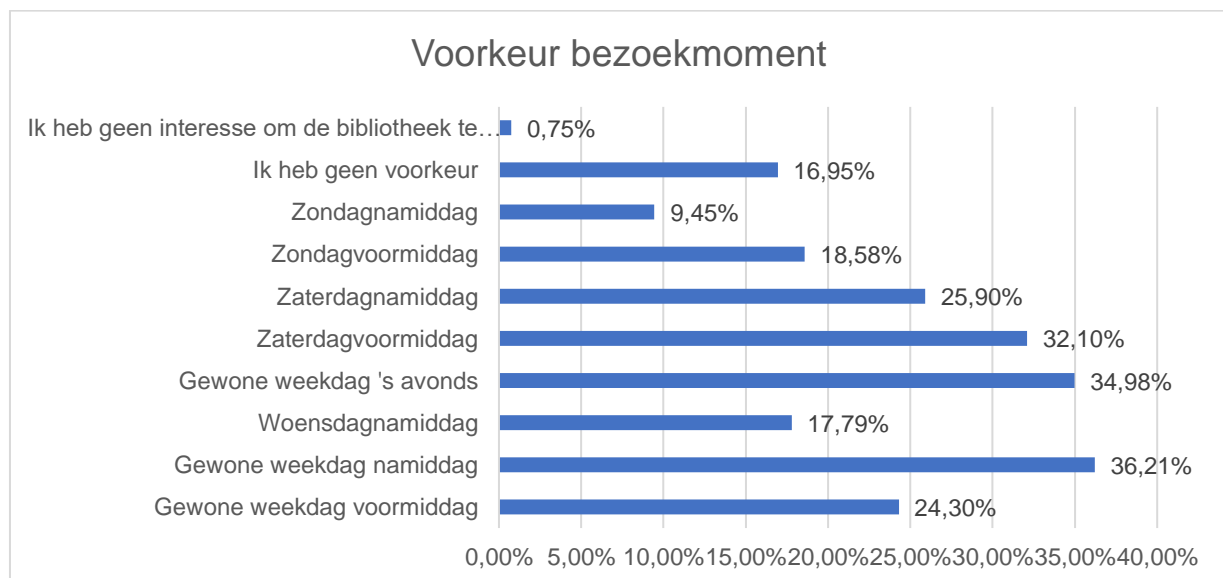
Tabel 31: Verblifftijd bibliotheek per leeftijdscategorie (resultaten 2022)

Verblifftijd in bibliotheek	Jonger dan 30	30-44 jaar	45-58 jaar	60+ jaar
Tot 15 min	14,8%	10,8%	12,8%	12,2%
Tussen 15 en 30 min	49,5%	56,0%	55,9%	55,6%
Tussen 30 en 60 min	25,7%	29,2%	27,0%	27,1%
Meer dan 60 min	7,9%	3,3%	3,4%	4,2%
Weet ik niet	2,1%	0,6%	0,9%	0,9%
N	4432	10308	9651	14466

Het ideale moment

Aan alle respondenten (leden, afhakers, niet-leden) werd gevraagd op welke tijdstippen men het liefst de bibliotheek zou bezoeken. Respondenten mochten tot 3 antwoordopties aanduiden.

We zien in Vlaanderen dat namiddagen in de week (36%), weekavonden (35%) en zaterdagvoormiddag (32%) het sterkst scoren. Dit was ook reeds het geval in het onderzoek van 2014 (Loots, Schramme en Van der Auwera, 2014).

Figuur 3: Voorkeur bezoekmoment bibliotheken - resultaten 2022

Tevredenheid bibliotheekleden

Tevredenheid collectie

Naast het gebruik van het aanbod van de bibliotheek door de leden, is het ook interessant om te weten hoe tevreden de leden zijn over dat aanbod. We maken het onderscheid tussen tevredenheid over de collectie en tevredenheid over de bibliotheek in het algemeen. Waar mogelijk wordt ook de vergelijking gemaakt met voorgaand onderzoek.

We poneerden enkele stellingen over de collectie bij de leden in deze bevraging. Respondenten konden hierop aangeven op een vijfpuntenschaal of men hiermee akkoord ging, van “helemaal niet akkoord” tot “helemaal akkoord”. Er werd een optie gelaten om “geen mening” te geven.

We stelden vast dat men voldoende vindt wat men wenst in de collectie, dat men snel terug vindt wat men zoekt, dat men vrij neutraal staat tegenover het terugvinden van de klassiekers, dat men wel de allernieuwste titels wilt terugvinden (nog uitgesprokener dan in 2014, toen was 66,77% het eens met deze stelling, nu 74,78%) en dat de collectie aantrekkelijk gepresenteerd is. 75% geeft aan dat dit het geval is. In 2014 vond slechts twee van de drie respondenten de bibliotheek uitnodigend. Hier kunnen we dus een stijging bemerken, desondanks de verschillende formulering van de vraagstelling.

Tabel 32: Tevredenheid met de collectie van de bibliotheek - vergelijking resultaten 2022 en 2014

Uitspraken over collectie	Leden 2022	Leden 2014
Ik vind voldoende wat ik wens in de collectie	43622	tussen 48000 en 74000
Helemaal niet akkoord	1,15%	9,83%
Niet akkoord	9,00%	
Neutraal	10,85%	1,92%
Akkoord	52,05%	88,06%
Helemaal akkoord	26,30%	
Geen mening/nvt	0,65%	0,19%
Ik vind snel terug wat ik zoek	43569	tussen 48000 en 74000
Helemaal niet akkoord	0,80%	8,22%
Niet akkoord	5,64%	
Neutraal	12,46%	4,72%
Akkoord	54,78%	86,58%
Helemaal akkoord	25,62%	
Geen mening	0,70%	0,48%
Ik wil vooral de klassiekers terugvinden in de collectie	43540	tussen 48000 en 74000
Helemaal niet akkoord	2,43%	28,62%
Niet akkoord	19,13%	
Neutraal	43,07%	32,18%
Akkoord	20,47%	30,27%
Helemaal akkoord	6,02%	
Geen mening	8,88%	/
Ik wil de allernieuwste titels terugvinden in de bibliotheek	43576	tussen 48000 en 74000
Helemaal niet akkoord	0,60%	11,50%
Niet akkoord	3,36%	
Neutraal	18,05%	16,69%
Akkoord	41,30%	66,77%
Helemaal akkoord	33,48%	
Geen mening	3,21%	/
De collectie is aantrekkelijk gepresenteerd	43577	tussen 48000 en 74000
Helemaal niet akkoord	0,86%	/
Niet akkoord	4,40%	/
Neutraal	19,42%	/
Akkoord	52,40%	/
Helemaal akkoord	21,54%	/
Geen mening	1,38%	/

Tevredenheid infrastructuur

We peilden verder ook naar de openingsuren, bereikbaarheid, parkeermogelijkheden, fietsenstallingen, plek om rustig te lezen, inrichting en toegankelijkheid. Opnieuw werden de respondenten geconfronteerd met een aantal stellingen. Er werd steeds een optie “geen mening / niet van toepassing” voorzien.

We zien dat de bibliotheken in Vlaanderen over het algemeen hoog scoren op tevredenheid bij deze verschillende dimensies bij hun leden. Deze informatie kan zeer interessant zijn op het individuele niveau van de bibliotheken om hun infrastructuur eventueel verder te optimaliseren.

Tabel 33: Tevredenheid infrastructuur bibliotheken - vergelijking 2022, 2018 en 2014

Tevredenheid over de bib - leden	Leden 2022	Bezoekers 2018	Leden 2014
Openingsuren	40005	44960	57245
Helemaal niet tevreden	0,85%	9,7%	/
Niet tevreden	6,58%		/
Neutraal	12,03%	10,6%	/
Tevreden	55,58%	79,7%	/
Zeer tevreden	24,02%		/
Geen mening / Niet van toepassing	0,95%		/
Bereikbaarheid	44066	44960	57245
Helemaal niet tevreden	0,41%	/	3,15%
Niet tevreden	1,31%	/	
Neutraal	4,72%	/	1,44%
Tevreden	44,78%	93,8%	95,02%
Zeer tevreden	48,27%		
Geen mening / Niet van toepassing	0,51%	/	0,39%
Parkeermogelijkheden	43258	44960	57245
Helemaal niet tevreden	1,93%	/	18,19%
Niet tevreden	6,95%	/	
Neutraal	12,41%	/	9,19%
Tevreden	30,57%	50,7%	63,45%
Zeer tevreden	27,02%		
Geen mening / Niet van toepassing	21,12%	/	9,17%
Fietsstallingen	43763	44960	57245
Helemaal niet tevreden	0,96%	/	8,42%
Niet tevreden	5,91%	/	
Neutraal	13,22%	/	15,89%
Tevreden	35,39%	57,9%	64,61%
Zeer tevreden	23,94%		
Geen mening / Niet van toepassing	20,57%	/	11,08%
Plek om rustig te lezen	43841	44960	57245
Helemaal niet tevreden	0,98%	/	/
Niet tevreden	5,06%	/	/
Neutraal	20,42%	/	/

Tevreden	36,96%	/	/
Zeer tevreden	17,31%	/	/
Geen mening / Niet van toepassing	19,26%	/	/
Inrichting	44004	44960	57245
Helemaal niet tevreden	1,13%	/	6,41%
Niet tevreden	4,82%	/	
Neutraal	17,12%	/	7,85%
Tevreden	49,48%	79,1%	84,82%
Zeer tevreden	26,05%		
Geen mening / Niet van toepassing	1,39%	/	0,93%
Toegankelijkheid	43967	44960	57245
Helemaal niet tevreden	0,35%	/	4,25%
Niet tevreden	1,31%	/	
Neutraal	7,52%	/	1,66%
Tevreden	51,54%	94,5%	93,57%
Zeer tevreden	35,83%		
Geen mening / Niet van toepassing	3,46%	/	0,52%

We komen tot de vaststelling dat voornamelijk jongeren iets minder tevreden zijn over de openingsuren van de bibliotheek.^{lxxvii} 9,2% onder de -30-jarigen geeft aan hierover niet of helemaal niet tevreden te zijn. Bij de 60+'ers is dat 4,3%.

Tevredenheid personeel

We bevroegen tenslotte ook de tevredenheid over enkele belangrijke eigenschappen van de bibliotheekmedewerkers. Leden konden aangeven of ze tevreden zijn over de vriendelijkheid, toegankelijkheid, hulpvaardigheid en deskundigheid van de medewerkers. Ook hier zien we in Vlaanderen erg hoge scores: een pluim op de hoed van de vele bibliotheekmedewerkers!

Tabel 34: Tevredenheid bibliotheekpersoneel - vergelijking 2022 en 2018

Tevredenheid over personeel	Leden 2022	Bezoekers 2018
Vriendelijkheid (ze zijn vriendelijk)	41929	43813
Helemaal niet tevreden	0,45%	
Niet tevreden	1,47%	
Neutraal	7,73%	
Tevreden	44,12%	92,0%
Heel tevreden	46,22%	
Toegankelijkheid (ik kan ze makkelijk aanspreken)	41928	43813
Helemaal niet tevreden	0,36%	
Niet tevreden	1,63%	
Neutraal	8,03%	
Tevreden	46,57%	90,7% ^{lxxviii}
Heel tevreden	43,41%	
Hulpvaardigheid (ze willen me graag helpen)	41923	43813
Helemaal niet tevreden	0,37%	
Niet tevreden	1,29%	
Neutraal	7,51%	
Tevreden	42,52%	92,5%
Heel tevreden	48,31%	
Deskundigheid (ze kunnen me goed helpen)	41919	43813
Helemaal niet tevreden	0,40%	
Niet tevreden	1,33%	
Neutraal	13,31%	
Tevreden	47,14%	91,2% ^{lxxix}
Heel tevreden	37,81%	

Communicatiekanalen bibliotheek

Mijn Bibliotheek

Er is de voorbije jaren sterk ingezet op het systeem “Mijn Bibliotheek” in vele Vlaamse bibliotheken. We wilden dan ook te weten komen of de leden gebruik maken van dit systeem, waarom ze dat wel of niet doen en hoe tevreden men erover is.

In de bevraging zien we dat 80% van de leden het systeem “Mijn Bibliotheek” gebruikt. Dit aantal ligt hoger dan de effectieve cijfers. Maar het systeem zit wel in de lift. Volgens Cultuurconnect kwamen er in 2021 110.776 nieuwe Mijn Bibliotheek-profielen bij. Samen deden zij online 7.837.784 verlengingen en 494.580 reserveringen. Er waren 40% meer logins op Mijn Bibliotheek.

De voornaamste reden voor het gebruik van “Mijn Bibliotheek” is om de leentermijn van materialen te verlengen (94%), gevolgd door het reserveren van materialen (58%) en het bekijken van de leenhistoriek (31%). Het maken van boekenlijsten (20%) en het raadplegen van digitale collecties (18%) sluiten de top 5. Leden die aangaven dat ze “Mijn Bibliotheek” niet gebruiken, gaven als belangrijkste reden (53%) aan dat ze het niet kennen. Als 20% van de leden “Mijn Bibliotheek” niet gebruikt, betekent dit dat zo’n 11% van de leden het systeem niet kent. Een aanbeveling voor de bibliotheken is dus om nog verder op deze bekendheid te werken. 27% van de leden gaf aan te verkiezen om naar de bib te gaan om materialen te reserveren of verlengen.

Tabel 35: Redenen niet-gebruik 'Mijn Bibliotheek' - bevraging 2022

Redenen niet-gebruik “Mijn Bibliotheek”	
Ik ken het niet	52,92%
Dit interesseert me niet	9,31%
Ik vertrouw het niet	0,70%
Ik vind het te moeilijk om te gebruiken	7,33%
Ik ga liever naar de bib om de leentermijn van materialen te verlengen of ze te reserveren	27,18%
Ik ga liever naar de bib om digitale collecties te raadplegen	2,12%
Ik heb het niet nodig	13,48%
Overige	4,24%
N	8262

Hoe tevreden zijn de gebruikers van “Mijn Bibliotheek” over het systeem? In 2018 werd dit ook reeds bevraagd door Glorieux en Mathysen. 88,5% van hun respondentengroep gaf aan tevreden tot zeer tevreden te zijn over het platform (N = 38183). Met het huidig onderzoek wilden we echter nog iets meer in de diepte duiken. Respondenten konden hun mening geven op een driepuntenschaal (van “ontevreden” over “neutraal” tot “tevreden”) over aantrekkelijkheid, gebruiksvriendelijkheid en het makkelijk terugvinden van het systeem. Als we “neutraal” eerder negatief beoordelen dan positief, kan gesteld worden dat het systeem het niet slecht doet, maar dat er ruimte voor verbetering is.

64% van de respondenten geeft aan tevreden te zijn over de aantrekkelijkheid van het systeem, zo'n 36% is daar dus neutraal of minder tevreden over. De gebruiksvriendelijkheid scoort hoger, met 72% van de respondenten die tevreden zijn. Eveneens 72% geeft aan tevreden te zijn over het terugvinden van het systeem.

Tabel 36: Tevredenheid over "Mijn Bibliotheek" platform (bevraging 2022)

Tevredenheid over "Mijn Bibliotheek"	
Aantrekkelijkheid	33494
Ontevreden	1,66%
Neutraal	34,03%
Tevreden	64,31%
Gebruiksvriendelijkheid	33488
Ontevreden	4,01%
Neutraal	24,27%
Tevreden	71,72%
Makkelijk terugvinden van "Mijn Bibliotheek"	33487
Ontevreden	3,74%
Neutraal	24,45%
Tevreden	71,81%

Communicatie

De enquête ging ook kort in op communicatie vanuit de bibliotheek naar de leden. We vroegen welke communicatiekanalen de leden verkiezen om op de hoogte gebracht of gehouden te worden over de bibliotheek. Ze konden hierbij maximaal 3 verkozen opties aanvinken, teneinde ze te dwingen naar een keuze van "geprefereerd communicatiekanaal".

E-mail is veruit de meest verkozen optie (58%), gevolgd door de website van de bibliotheek (56%). Het systeem 'Mijn Bibliotheek' vervolledigt de top 3.

Tabel 37: Voorkeuren communicatiekanalen - bevraging 2022

Geprefereerde communicatiekanalen	
Website bibliotheek	56,32%
Website gemeente/stad	11,52%
Gemeentelijke/Stedelijke communicatie (bv. gemeentebblad/stadsmagazine)	15,22%
Sociale media (Facebook, Instagram, Twitter, ...)	26,25%
E-mail	59,65%
Blog	0,56%
Flyers of affiches	5,04%
e-Nieuwsbrief	20,13%
Mijn Bibliotheek	32,76%
Ik blijf liever niet op de hoogte	2,21%
Overige	0,58%
N	45777

Splitsen we dit vervolgens uit per leeftijdscategorie, kunnen we vaststellen dat er duidelijke verschillen zijn. Jongere leeftijdscategorieën blijven duidelijk liever op de hoogte via sociale media (49,2% bij de jonger dan 30-jarigen tegenover 7,2% bij de 60+'ers). E-mail scoort dan weer beter bij de oudere leeftijdscategorieën evenals de nieuwsbrief.

Tabel 38: Geprefereerde communicatiekanalen per leeftijdscategorie (bevraging 2022)

Geprefereerde communicatiekanalen per leeftijdscategorie				
	- 30 jaar	30-44 jaar	45-60 jaar	60+ jaar
Website bibliotheek ^{lxxx}	59,3%	53,6%	55,7%	60,2%
Website gemeente/stad ^{lxxxi}	15,1%	11,5%	10,3%	8,6%
Gemeentelijke/Stedelijke communicatie (bv. gemeenteblad/stadsmagazine) ^{lxxxii}	14,4%	18,0%	15,0%	12,5%
Sociale media (Facebook, Instagram, Twitter, ...) ^{lxxxiii}	49,2%	43,4%	23,4%	7,2%
E-mail ^{lxxxiv}	44,7%	57,4%	61,4%	69,8%
Blog ^{lxxxv}	1,3%	0,6%	0,5%	0,4%
Flyers of affiches ^{lxxxvi}	8,9%	6,4%	4,4%	2,9%
e-Nieuwsbrief ^{lxxxvii}	9,3%	17,9%	22,3%	24,5%
Mijn Bibliotheek ^{lxxxviii}	33,1%	32,8%	35,5%	37,0%
Ik blijf liever niet op de hoogte ^{lxxxix}	4,8%	1,3%	1,1%	1,2%
N	4432	10308	9651	14466

Leerkrachten

Voor vele bibliotheken vormen de leerkrachten een specifieke doelgroep. Daarom werden zij ook als specifieke respondentengroep behandeld bij de bevragen naar opleidingsniveau en beroepscategorie.

Zoals eerder aangegeven bleek ongeveer 11% van de respondenten leerkracht te zijn (zie hoger).

Aan de leerkrachten werd gevraagd in welk kader ze de bibliotheek gebruiken. Ze konden hierbij meerdere opties aanduiden. 3% van de respondenten was niet-gebruiker van de bibliotheek (zij konden verder geen opties aanduiden). 88% van de leerkrachten bij de respondenten gebruikt de bibliotheek privé, 73% voor het werk als leerkracht. Er zijn dus meer leerkrachten bij de respondenten die de bib voor privédoeleinden gebruiken, dan voor hun werk als leerkracht.

Tabel 39: Gebruik bib door leerkrachten - bevraging 2022

Gebruik bib als leerkracht	
Voor mijn werk als leerkracht	73,17%
Privé	87,71%
Niet	2,94%
Overige	1,43%
N	5109

Aan de leerkrachten werd gevraagd of ze op de hoogte zijn over het eventuele aanbod van GoPress op hun school. In Vlaanderen gaf 10% aan dat hun school het aanbiedt, maar liefst 68% weet het niet. Zo'n 22% gaf aan dat de school dit niet aanbiedt, en gaf daarbij een reden op in het vrije invulveld. Deze info werd enkel opgenomen in de individuele rapporten voor de bibliotheken.

Tabel 40: Aanbod GoPress - bevraging 2022

Aanbod GoPress op school	
Ja	10,30%
Ik weet het niet	68,12%
Nee, omwille van:	21,59%
N	5109

Impact

Zoals reeds aangegeven in de inleiding van dit onderzoek, wilden we met de huidige bevraging een stap verder gaan dan het onderzoek van 2014 en dat van 2018 door Glorieux en Mathysen. Niet alleen wilden we een idee krijgen van het bibliotheekgebruik en de tevredenheid van de leden, we wilden ook een beeld krijgen van de impact van de bibliotheek.

Pascal Gielen, Sophie Elkhuisen, Quirijn van den Hoogen, Thijs Lijster en Hanke Otte toonden in hun publicatie “De Waarde van Cultuur” (2014) aan dat cultuur zowel cognitieve effecten kan hebben, als een impact op gezondheid en sociale cohesie, naast zijn economische waarde.

Dit alles werd nog sterker uitvergroot tijdens de coronacrisis van 2020-2021. Meer dan ooit werd de waarde van cultuur duidelijk.

In het coronaluik van dit onderzoek in 2021 peilden we daarom ook in enkele vragen naar het ‘gevoel’ van mensen bij de bibliotheek tijdens de coronacrisis. Enerzijds vroegen we hoe de bibliotheek mensen hielp tijdens deze zeer uitzonderlijke situatie.

Voor 38% van de respondenten had de bibliotheek geen specifiek ‘helpende’ functie in kader van de coronacrisis. Respondenten die ‘geen van deze’ aanduidden, konden geen andere antwoordopties meer aanvinken. Van de groep die wel vond dat de bibliotheek hen hielp tijdens de coronacrisis, gaven de meeste mensen aan dat de bibliotheek hen hielp om verveling te vermijden en dat de bibliotheek een positieve impact had op hun welbevinden.

Tabel 41: Impact bibliotheek op mentaal welzijn tijdens de lockdowns (coronabevraging 2021)

Hoe hielp de bib je tijdens de lockdown periode(s)?	
Geen van deze	38,02%
Bezorgde me nuttige informatie over de lockdown / coronacrisis	8,68%
Had een positieve impact op mijn welbevinden	28,79%
Hielp me om me meer in contact te voelen met de gemeenschap	7,09%
Hielp me om me minder eenzaam te voelen	7,62%
Hielp me in de ontwikkeling / ontdekking van interesses of een hobby	16,79%
Hielp me om verveling te vermijden	32,08%
Hielp mijn kinderen om verveling te vermijden	13,74%
Op een andere manier	3,05%
N	18367

Anderzijds legden we enkele uitspraken voor aan de respondenten over de bibliotheek. Maar liefst 91% van de Vlamingen vond dat de bibliotheek meer dan ooit nodig was tijdens corona.

Bijna 87% vond dat de bibliotheek voor een moment van ontspanning zorgde.

In dit onderzoeksrapport wilden we echter nog een stap verder gaan in onze impactmeting. In 2019 initieerde de Arts and Humanities Research Council in de UK ‘The Cultural Value Project’, waarbij ook net specifiek de maatschappelijke waarde van cultuur centraal stond. Het doel van dit project was om te onderzoeken hoe cultuur zich vertaalt in impact en waarde, en hoe de concrete impact en waarde van cultuur gemeten kunnen worden via empirische en analytische methodes.

Hierop verder bouwend ontstond aan de bibliotheek van Roskilde in Denemarken een nieuw model dat de impact meet die bibliotheken hebben op hun publiek.

Dit model is ontwikkeld om in kwantitatieve studies gebruikt te worden, daar waar doorgaans voor dergelijke onderzoeksvragen kwalitatief onderzoek gebruikt wordt, bijgevolg op kleinere schaal. Het impactmodel meet de impact van de bibliotheek via 4 dimensies:

- Veilige haven ("Safe haven")
- Perspectief ("Perspective")
- Creativiteit ("Creativity")
- Gemeenschap ("Community")

Het Impact Model meet deze 4 dimensies bij 4 deelaspecten van de bibliotheek: de collectie, de activiteiten, de fysieke faciliteiten en de ondersteuning door de medewerkers. Nadien komen zij tot een gemiddelde voor de bibliotheek als geheel. In dit onderzoek, dat niet enkel de impact van de bibliotheek meet maar ook tal van andere zaken, werd gekozen om de 4 dimensies te meten voor 'de bibliotheek als geheel', teneinde het onderzoek voor de respondent behapbaar te houden.

Voor elke dimensie werden 3 subvragen gesteld, waarop respondenten konden aangeven op een vijfpuntenschaal of ze akkoord waren met de stelling (gaande van 'helemaal niet akkoord' tot 'helemaal akkoord'). Er wordt in het model een optie voorzien "niet relevant / weet ik niet", omdat sommige stellingen voor bepaalde respondenten te abstract of niet van toepassing kunnen zijn.

De subvragen die per dimensie gesteld werden, zijn volgende:

Veilige haven

- Ik voel me goed in de bibliotheek. (comfortabel, ontspannen, rustig)
- De bibliotheek wekt bij mij emoties op. (Bv. plezier, ontroering, ...)
- In de bibliotheek kan ik me in iets onderdompelen en me concentreren

Perspectief

- De bibliotheek geeft me stof tot nadenken
- De bibliotheek breidt mijn kennis uit en verruimt mijn blik
- De bibliotheek helpt me om kritisch na te denken

Creativiteit

- De bibliotheek inspireert mij
- Ik leerde nieuwe dingen dankzij de bib (bv. computervaardigheden, leesvaardigheden, koken, ...)
- De bibliotheek motiveert me om iets nieuws te proberen (bv. een nieuwe genre boeken lezen, iets nieuws beluisteren, iets creëren, ...)

Gemeenschap

- In de bibliotheek ontmoet ik andere mensen
- De bibliotheek geeft me inzicht in het leven van anderen (bv. via karakters in boeken of films, door mensen die ik er ontmoet, ...)
- Dankzij de bibliotheek kan ik nieuwe of andere gesprekken voeren met de mensen uit mijn omgeving (bv. over zaken die ik las in boeken)

Aan elke antwoordoptie wordt een score toegekend:

- Helemaal niet akkoord: 1
- Niet akkoord: 2

- Neutraal: 3
- Akkoord: 4
- Helemaal akkoord: 5

Gebaseerd op deze antwoorden werd een gewogen gemiddelde berekend per stelling. De antwoorden werden herwogen om respondenten die “niet relevant / weet ik niet” aanduiden te neutraliseren.

We merken in het algemeen op dat bibliotheken in Vlaanderen een zeer positieve impact hebben op hun leden en bezoekers.

Ze worden aanzien als een veilige haven: alle stellingen scoren boven 3. Er is een grote uitschieter voor “ik voel me goed in de bib” met een score van 4,48. Dit betekent dat bijna alle respondenten ‘akkoord’ tot ‘helemaal akkoord’ gingen met deze stelling. Ook de stellingen dat de bib emoties opwekt en dat men er zich kan ‘onderdompelen en concentreren’, werden positief geëvalueerd.

De Vlaamse bibliotheken scoren ook hoog op de dimensie ‘perspectief’: ze geven stof tot nadenken en helpen om kritisch na te denken, en scoren hoog op het leveren van kennis en verruimen van de blik van de bezoeker. Een niet te onderschatten functie van onze bibliotheken.

De creativiteit van de respondenten wordt positief beïnvloed door de bibliotheken. Ze inspireren leden en bezoekers en motiveren hen om nieuwe dingen te proberen. Het ‘leren van nieuwe dingen’, zoals computervaardigheden, leesvaardigheden, koken, ... scoorde dicht bij neutraal. Hier zou extra op ingezet kunnen worden via de activiteiten in de bibliotheek.

Tenslotte speelt de bibliotheek ook een positieve rol in de gemeenschapsvorming. Ze dragen bij tot meer inzicht in het leven van anderen, en zorgen voor nieuwe gesprekken met de omgeving van de leden en bezoekers. Er liggen mogelijk nog kansen voor de bibliotheek om zich extra te profileren als ontmoetingsplek.

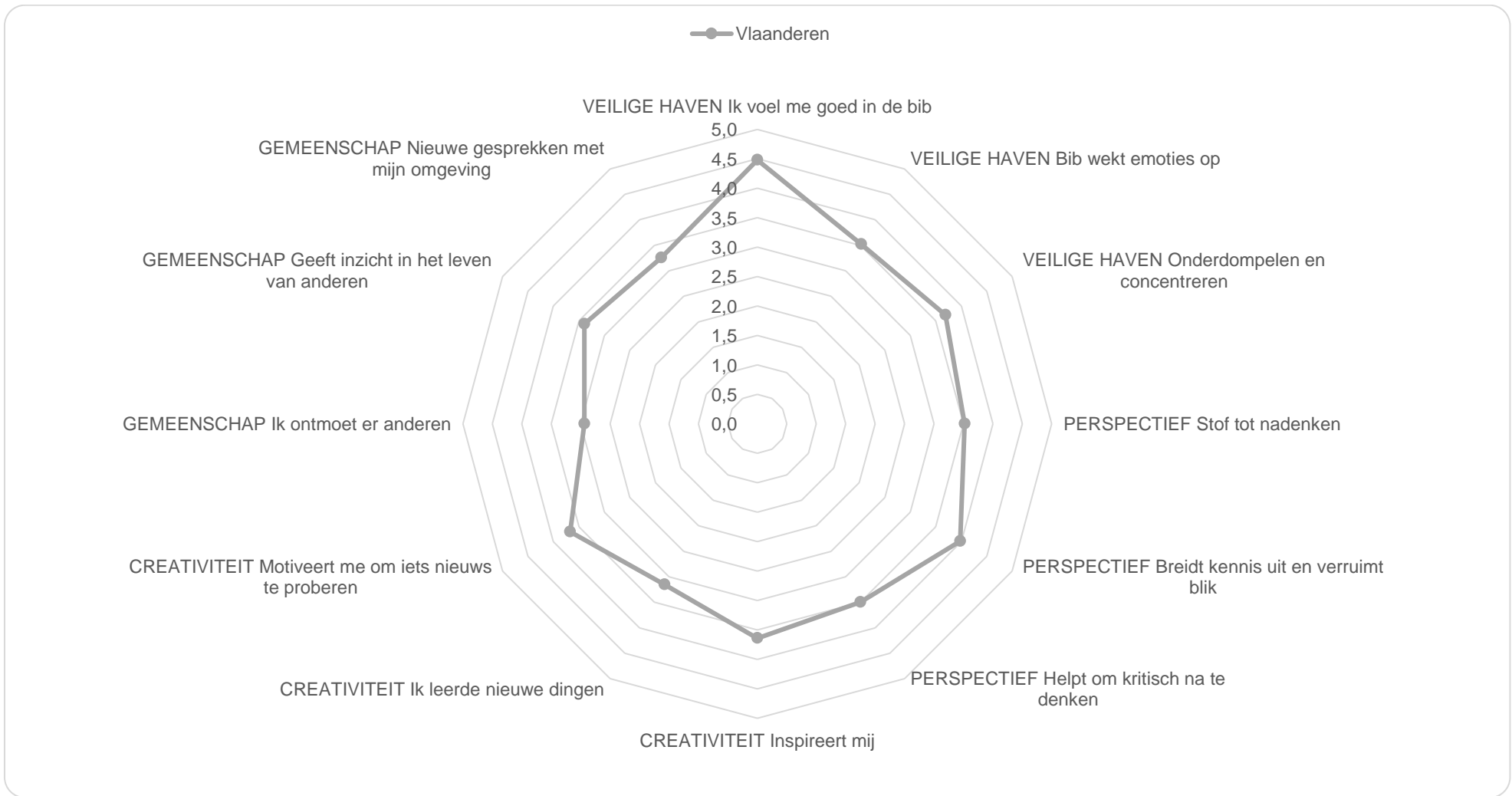
Het beoogt echter een aanbeveling om deze kwantitatieve resultaten op het niveau van de individuele bibliotheken verder uit te werken aan de hand van enkele kwalitatieve focusgesprekken. Op die manier kunnen bibliotheken nog verder inzicht krijgen in de mogelijkheden om hun potentieel als ontmoetingsplaats verder te ontwikkelen.

Tabel 42: Impactmodel

Stelling	Bibliotheekleden en bezoekers	Maximum
VEILIGE HAVEN	3,90	5,00
Ik voel me goed in de bib	4,48	5,00
Bib wekt emoties op	3,52	5,00
Onderdompelen en concentreren	3,69	5,00
PERSPECTIEF	3,64	5,00
Stof tot nadenken	3,52	5,00
Breidt kennis uit en verruimt blik	3,98	5,00
Helpt om kritisch na te denken	3,50	5,00
CREATIVITEIT	3,49	5,00
Inspireert mij	3,64	5,00
Ik leerde nieuwe dingen	3,15	5,00
Motiveert me om iets nieuws te proberen	3,67	5,00
GEMEENSCHAP	3,20	5,00

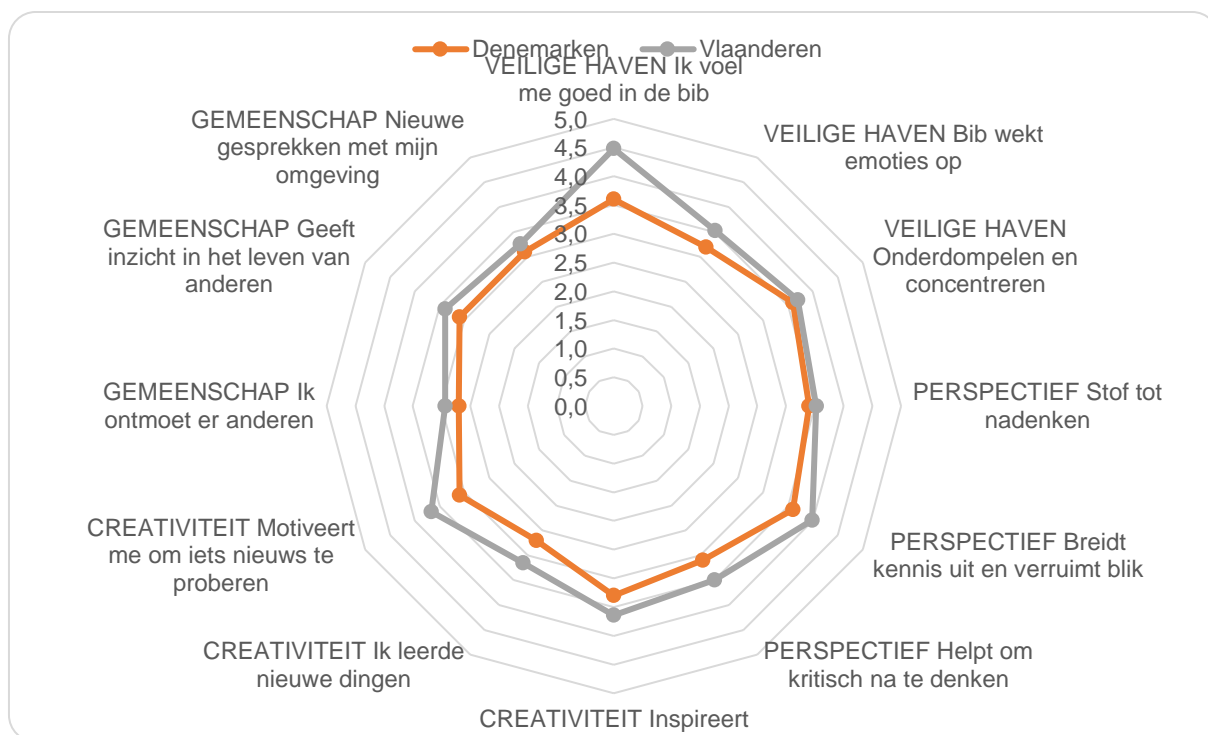
Ik ontmoet er anderen	2,94	5,00
Geeft inzicht in het leven van anderen	3,39	5,00
Nieuwe gesprekken met mijn omgeving	3,26	5,00

Als we deze bevindingen vervolgens grafisch uitzetten, verkrijgen we volgende diagram.

Figuur 4: Impact Compass

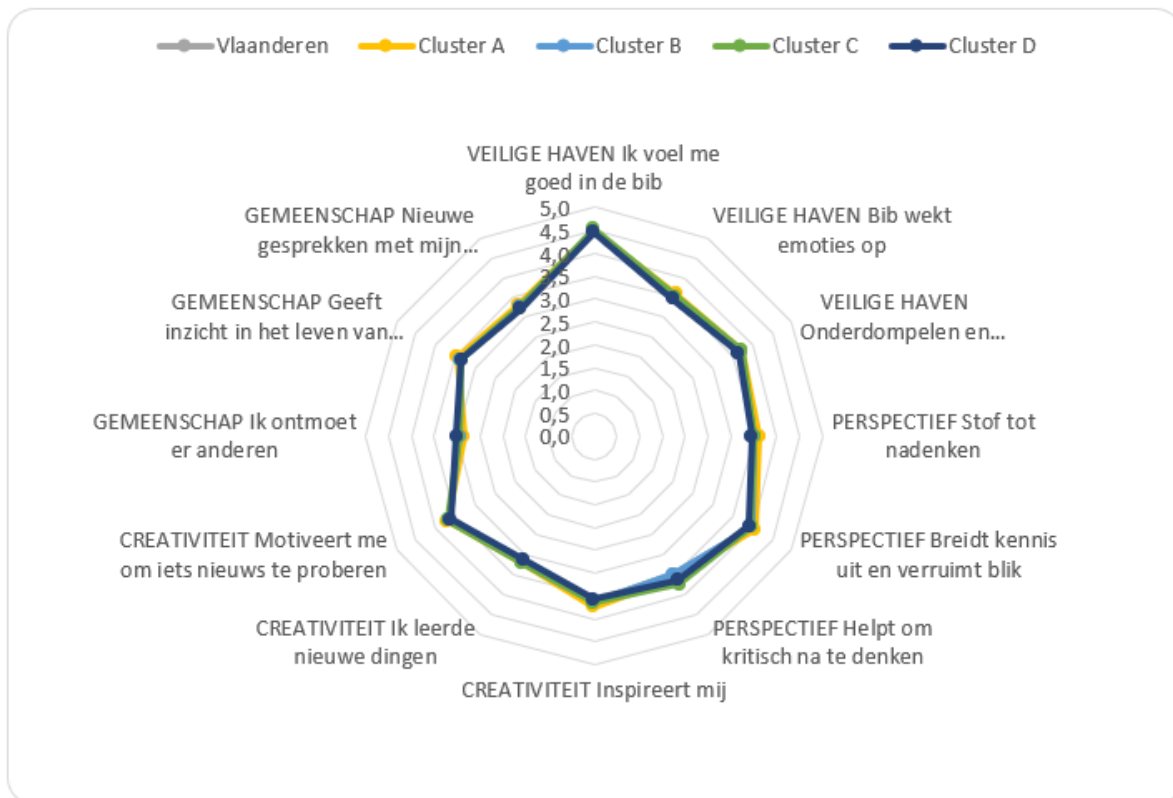
Het gebruik van dit impactmodel laat verder ook toe om vergelijkingen te maken met gelijkaardig onderzoek in het buitenland dat gebruik maakte van dezelfde methode. Op basis hiervan kunnen we stellen dat de Vlaamse bibliotheken beter scoren dan de Deense op gebied van een veilige haven en inzake het aanwakkeren van creativiteit.

Figuur 5: Impact Compass vergelijking Vlaamse en Deense bibliotheken

Interessant is om nu verder te zoeken naar relevante verschillen in resultaten van het model bij verschillende groepen van bibliotheekbezoekers.

Passen we het model toe bij de verschillende bibliotheekclusters, zien we geen significante verschillen. Alleen op gebied van ontmoeting scoren de bibliotheken in cluster D iets beter dan de andere clusters. Bij de stelling "Ik ontmoet er anderen", zien we dat respondenten in cluster de bib gemiddeld een 3,02 op 5 scoren tegenover 2,85 in cluster A. Cluster A daarentegen scoort iets beter op het "perspectief"- niveau.

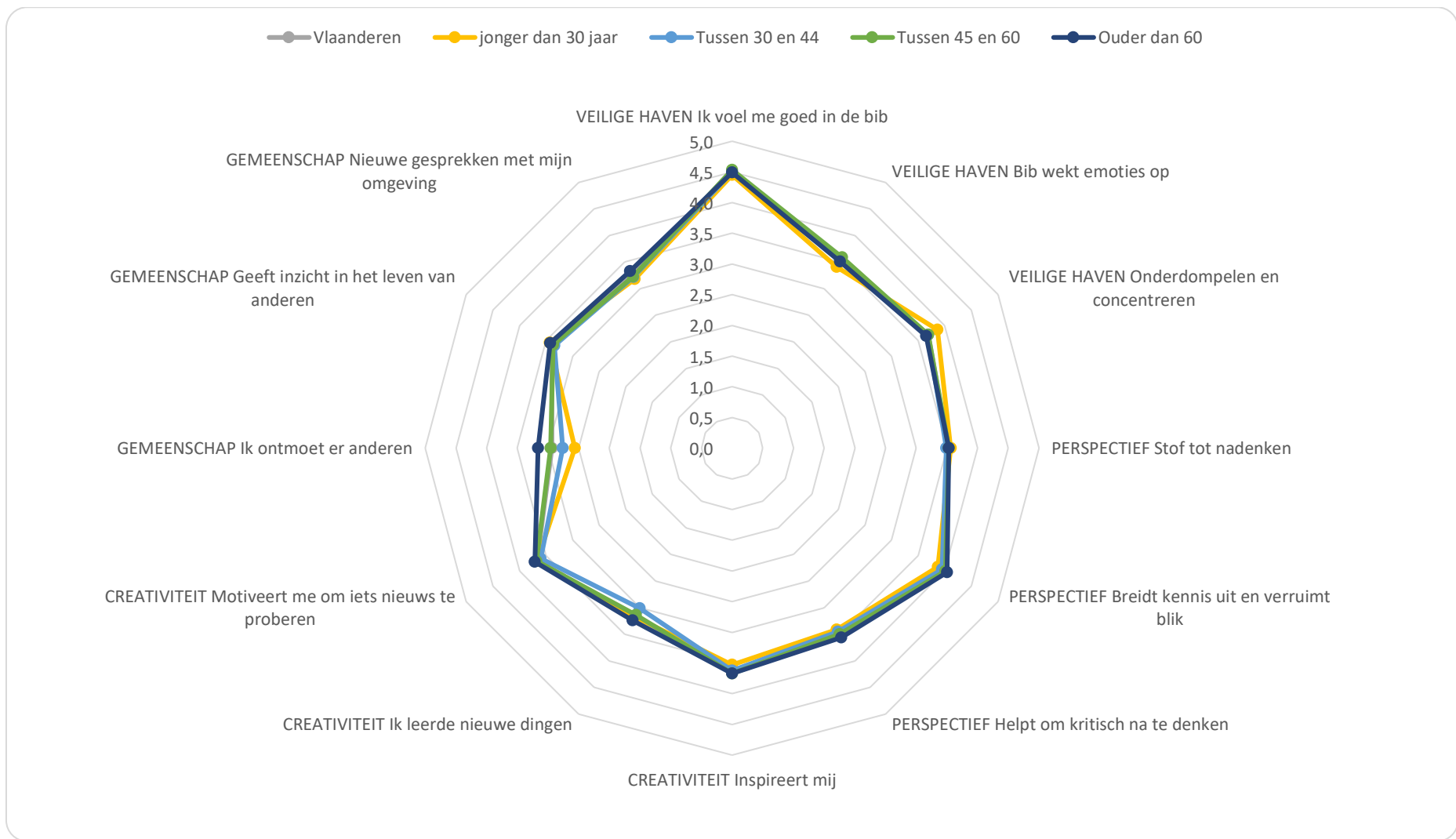

Figuur 6: Impact Compass vergelijking per cluster (bevraging 2022)

Passen we dit model toe op de verschillende leeftijdsgroepen, zien we volgende verschillen:

Tabel 43: Impactmodel per leeftijdscategorie

Stelling	Vlaanderen	Jonger dan 30 jaar	Tussen 30 en 44	Tussen 45 en 60	Ouder dan 60	Maximum
Ik voel me goed in de bib	4,48	4,45	4,50	4,53	4,49	5,00
Bib wekt emoties op	3,52	3,41	3,54	3,59	3,51	5,00
Onderdompelen en concentreren	3,69	3,86	3,68	3,69	3,65	5,00
Stof tot nadenken	3,52	3,56	3,49	3,53	3,53	5,00
Breidt kennis uit en verruimt blik	3,98	3,87	3,95	4,01	4,04	5,00
Helpt om kritisch na te denken	3,50	3,41	3,45	3,50	3,56	5,00
Inspireert mij	3,64	3,53	3,62	3,67	3,67	5,00
Ik leerde nieuwe dingen	3,15	3,17	3,01	3,14	3,24	5,00
Motiveert me om iets nieuws te proberen	3,67	3,67	3,60	3,68	3,71	5,00
Ik ontmoet er anderen	2,94	2,56	2,76	2,96	3,16	5,00
Geeft inzicht in het leven van anderen	3,39	3,43	3,34	3,37	3,42	5,00
Nieuwe gesprekken met mijn omgeving	3,26	3,18	3,22	3,23	3,33	5,00

Figuur 7: Impactmodel per leeftijdscategorie (grafische voorstelling)

We zien dat de bibliotheken beter scoren bij de oudere leeftijdscategorieën naar gemeenschapsvorming toe. Ook op gebied van “perspectief”, zien we dat de oudere leeftijdscategorieën de bibliotheek iets positiever beoordelen.

Net promotor score

De Net Promoter Score (NPS) is een veelgebruikt meetinstrument om loyaliteit en tevredenheid van je gebruikers (in dit geval bezoekers en leden) te meten. Hierbij wordt aan de respondenten gevraagd hoe waarschijnlijk het is dat ze een bezoek aan de bib aan anderen zullen aanbevelen op een schaal van tussen 0 (helemaal niet waarschijnlijk) en 10 (uiterst waarschijnlijk). Afhankelijk van hun antwoord, vallen de respondenten in een van de 3 categorieën om een NPS-score vast te stellen:

- *Promoters* reageren met een score van 9 of 10 en zijn doorgaans loyale en enthousiaste bibliotheekleden.
- *Passives* reageren met een score van 7 of 8. Ze zijn tevreden, maar niet gelukkig genoeg om als promotors te worden beschouwd.
- *Detractors* reageren met een score van 0 tot 6. Dit zijn ontevreden bezoekers/leden die waarschijnlijk niet terug zullen komen, en die anderen zelfs kunnen ontmoedigen.

Op basis van deze drie categorieën wordt een berekening gemaakt: de NPS is het percentage *promoters* verminderd met het percentage *detractors*. De uitkomst hiervan is een getal tussen de -100 en 100. Een score van 0 betekent dus een positieve score: er zijn meer *promoters* dan *detractors*. Een score van boven 20 wordt vaak beschouwd als een goede score, boven 50 een excellente score, en boven 80 een uitzonderlijk hoge score. De NPS die binnen de enquête is berekend kwam neer op een score van 42,06%, wat dus als een zeer goede score mag worden gezien.

De bibliotheek van de toekomst

We hebben van de gelegenheid van deze grootschalige bevraging gebruik gemaakt om ook inspiratie op te doen over wat de bibliotheek in de toekomst zou kunnen betekenen. Daarvoor hebben we enkele vragen gesteld over het aanbod (nieuw of klassiek). Voorts hebben we gepeild naar kenmerken van de ideale bibliotheek.

We vroegen welke materialen de leden over 5 jaar nog denken te lenen bij de bibliotheek. In Vlaanderen werden boeken aangeduid door 96% van de respondenten, wat veruit de hoogste score is uit de lijst. Interessant om op te merken is dat 36% e-boeken aanduidt, een score die het toekomstige belang van e-boeken benadrukt (zie hoger). Dit dient echter te worden genuanceerd. Uit een recent internationaal PISA-rapport (2022), gebaseerd op data uit 2018, vragen onderzoekers zich af of vijftienjarigen even vlot toegang hebben tot boeken op papier en digitale bronnen. Jongeren uit kwetsbare leefsituaties blijken al meer toegang te hebben tot het digitale, maar thuis beschikken ze over minder papieren boeken. Vijftienjarigen die meer

op papier lezen, scoren beter op de PISA-leestest én blijken ook liever te lezen. Het e-boek kan in de bib van de toekomst het klassieke boek dus nooit vervangen.

De materialen die in dit lijstje als antwoordoptie gegeven werden, zijn de eerder 'klassieke' materialen die in een bibliotheek geleend kunnen worden. Dit lijstje werd bewust op deze manier samengesteld, teneinde te meten hoe het huidige aanbod het in de toekomst zal doen.

Tabel 44: Welke materialen zien leden zich nog lenen in de toekomst (bevraging 2022)

Materialen lenen binnen 5 jaar	
Geen	0,60%
Boeken	96,37%
e-Boeken	36,27%
e-Muziek	7,55%
Strips	26,02%
Dvd's	26,96%
Muziek-cd's	17,08%
Luisterboeken	14,99%
Daisy-boeken	1,57%
Games	7,96%
Tijdschriften	27,20%
Overige	2,06%
N	41500

Op een volgende pagina in de enquête, werd vervolgens een lijst getoond van enkele suggesties voor de bibliotheek van de toekomst, zodat de respondenten een 'geholpen' bibliotheek van de toekomst konden vormen. Uit de lijst in onderstaande tabel mochten ze tot maximaal 5 opties aanduiden. De volgorde van de antwoordopties werd random weergegeven en was dus voor elke respondent anders.

In Vlaanderen scoren cursussen, opleidingen, workshops en lezingen hoog met 29%. Aan deze respondenten werd gevraagd welke cursussen, opleidingen, workshops of lezingen hen zouden interesseren. De antwoorden daarop vindt u verder in deze paragraaf.

Een bibliotheekkaart voor alle Vlaamse bibliotheken werd aangeduid door 28% van de respondenten in Vlaanderen, gevolgd door een boekencafé / praatcafé / ontmoetingscafé (27%).

De top vijf wordt gesloten door het thuis kunnen streamen van films via de bibliotheek (20%) en uitleenbare gezelschapsspellen (geen digitale games) (20%).

Tabel 45: Bib van de toekomst (bevraging 2022)

Bib van de toekomst	
Een bibliotheekkaart (lidmaatschap) voor alle Vlaamse bibliotheken	28,12%
Ontmoetingsplek	12,10%
Maak- en knutselbib	8,72%
Fablab / makerspace (3D printer, lasercutter, ...)	7,57%
Speelplek voor kinderen	5,19%
Online leren via de bib	10,26%
Luisterhoek om naar muziek te luisteren	3,79%
Uitleenbare 'hardware': tablets of e-readers	7,37%
Cursussen, opleidingen, workshops, lezingen	28,74%
Leesclub voor volwassenen	13,01%
Leesclub voor kinderen	11,51%
Films thuis kunnen streamen via de bib	20,45%
Uitleenbare e-muziek	4,84%
Digitale kranten en tijdschriften	15,04%
Filmvoorstellingen in de bib	10,37%
Babytheek	2,84%
Muziekvoorstellingen in de bib	9,29%
Fietsuitleendienst (velotheek)	4,10%
Speelgoed uitleendienst (spelotheek)	11,48%
Tentoonstellingen	14,39%
Digitale hulp (werken met de computer, sociale media, ...)	11,26%
Boekencafé / Praatcafé / ontmoetingscafé (bv. reiscafé)	26,99%
Flexplekken om samen te werken / te vergaderen	8,29%
Studeerplekken	13,63%
Repair café	16,73%
Debatten	5,64%
Kindertheater	7,00%
Uitleenbare digitale games	5,09%
Uitleenbare gezelschapsspellen	20,33%
Thuislevering van boeken	14,69%
Oefenkansen Nederlands	5,33%
Zadenbib	9,74%
Overige	2,56%
N	43633

Een belangrijk aspect als het gaat om de bibliotheek van de toekomst, is om te peilen of er een betalingsbereidheid is voor de verschillende aangeduide opties. In deze vraag kregen de respondenten de opties opnieuw te zien die ze gekozen hadden bij voorgaande vraag, met voor elke gekozen optie de vraag of ze bereid zijn te betalen voor deze optie.

Als we kijken naar de top vijf, zien we...

- ... dat 88% van de respondenten die 'cursussen, opleidingen, workshops en lezingen' in de bib van de toekomst wensen, bereid is hiervoor te betalen.
- ... dat 57% van de respondenten die een Vlaamse bibliotheekkaart wensen in de toekomst, bereid is hiervoor te betalen. Aangezien lidmaatschap in vele bibliotheken momenteel betalend is, is het niet onlogisch dat vele respondenten bereid zijn te betalen voor een Vlaamse bibliotheekkaart.
- ... dat 55% van de respondenten bereid is te betalen voor gebruik van boekencafé / praatcafé / ontmoetingscafé. Dit is vermoedelijk gelinkt aan het nuttigen van consumpties.
- ... dat twee derde van de respondenten die graag via de bibliotheek thuis films zouden streamen, bereid is hiervoor te betalen.
- ... dat 55% van de respondenten die graag gezelschapsspellen zouden lenen via de bibliotheek, hiertoe bereid is te betalen.

De ideale bib

Bij bibliotheekbezoekers heersen vaak verschillende, soms tegenstrijdige, verwachtingen van de ideale bibliotheek. Dat zagen we al in bovenstaande *Wordcloud*. We vroegen de respondenten om via een schuifbalkje hun voorkeur aan te geven tussen 5 sets van 2 uitersten:

- Een plek van rust en stilte <-> Een bruisende ontmoetingsplek
- Een plek waar ik materialen leen <-> Een plek waar ik dingen beleef, leer of creëer
- Een centrale plek waar alles samenkomt <-> Een kleine plek vlakbij mij in de buurt
- Een plek waar het personeel erg belangrijk is <-> Een onbemande plek waar ik altijd terecht kan
- Een huiselijke gezellige ruimte <-> Een sobere functionele omgeving

We zien in Vlaanderen dat de respondenten een voorkeur hebben voor de bibliotheek als plek van rust en stilte: 56% schoof het schuifbalkje richting dit uiterste. Slechts 19% schoof het schuifbalkje richting 'een bruisende ontmoetingsplek'.

Vergelijkbare resultaten zien we bij de Vlaamse respondenten wanneer het over de tweede stelling gaat: 56% neigt naar 'een plek waar ik materialen leen', eerder dan 'een plek waar ik dingen beleef, leer of creëer'.

We zien in Vlaanderen een lichte voorkeur voor de bibliotheek als een kleine plek vlakbij in de buurt (40%), ten opzichte van een centrale plek waar alles samen komt (34%). Bibliotheken met filialen kunnen de resultaten van de bekendheid en het gebruik van de filialen naast deze resultaten leggen.

Over de medewerkers zijn de voorkeuren van de Vlaamse respondenten meer uitgesproken: 49% vindt dat de bibliotheek een plek moet zijn waar de medewerkers erg belangrijk zijn, tegenover 24% die neigt naar de bibliotheek als onbemande plek waar men altijd terecht kan. Experimenteren met een combinatie van beide vormen kan interessant zijn.

Tenslotte hebben de Vlaamse respondenten een duidelijke voorkeur voor de bibliotheek als huiselijke, gezellige ruimte (57%). De bib als sobere, functionele omgeving wordt slechts door 21% verkozen.

Tabel 46: De ideale bib (bevraging 2022)

Tegenstellingen: de ideale bib	
Een plek van rust en stilte Een bruisende ontmoetingsplek	N= 41325
1 (Een plek van rust en stilte)	17,60%
2	38,87%
3 (Neutraal)	24,22%
4	16,00%
5 (Een bruisende ontmoetingsplek)	3,32%
Gemiddelde	2,49
Een plek waar ik materialen leen Een plek waar ik dingen beleeft, leer of creëer	N= 41854
1 (Een plek waar ik materialen leen)	19,74%
2	35,97%
3 (Neutraal)	22,52%
4	16,19%
5 (Een plek waar ik dingen beleeft, leer of creëer)	5,58%
Gemiddelde	2,52
Een centrale plek waar alles samenkomt Een kleine plek vlakbij mij in de buurt	N= 40105
1 (Een centrale plek waar alles samenkomt)	8,00%
2	25,67%
3 (Neutraal)	26,42%
4	28,71%
5 (Een kleine plek vlakbij mij in de buurt)	11,20%
Gemiddelde	3,09
Een plek waar het personeel erg belangrijk is Een onbemande plek waar ik altijd terecht kan	N= 40880
1 (Een plek waar het personeel erg belangrijk is)	17,07%
2	32,40%
3 (Neutraal)	26,15%
4	18,30%
5 (Een onbemande plek waar ik altijd terecht kan)	6,09%
Gemiddelde	2,64
Een huiselijke gezellige ruimte Een sobere functionele omgeving	N= 40737
1 (Een huiselijke gezellige ruimte)	20,09%

	2	36,75%
	3 (Neutraal)	22,19%
	4	15,36%
	5 (Een sobere functionele omgeving)	5,61%
	Gemiddelde	2,50

Cross-gebruik

Net als in 2013-2014, werd dit onderzoek gelijktijdig gevoerd bij de Vlaamse Cultuur- en Gemeenschapscentra. 110 cultuurhuizen namen deel aan het onderzoek. In gemeenten en steden waar ook het cultuurhuis deelnam aan het onderzoek, werden enkele vragen rond 'crossgebruik' toegevoegd. We vroegen aan de respondenten van de bibliotheek of ze gebruiker zijn van het lokaal cultuurhuis. Voor 45,28% was dit het geval. Gelijkaardige resultaten bekwamen we in 2018 toen we vanuit UAntwerpen dit onderzoek enkel voerden voor de cultuurcentra. Meer dan 43% van de Vlaamse respondenten in dat onderzoek bleek toen naast het participeren aan cultuur in het cultuurcentrum ook gebruik te maken van de bibliotheek (Delft, Schramme & Verboven, 2018).

Aan respondenten die 'nee' aanduidden, werd vervolgens gevraagd waarom ze niet naar het cultuurhuis gaan, of waarom ze dat niet meer doen. 23% van de respondenten in Vlaanderen gaf aan dat ze niet voldoende op de hoogte zijn van het aanbod van het cultuurhuis (tabel niet opgenomen). Hier kunnen kansen liggen om het crossgebruik te stimuleren.

Afhakers, bezoekers en niet-bezoekers

Zoals vermeld werden ook afhakers, niet-bezoekers en bezoekers opgenomen in dit onderzoek. Naast de bevraging van de leden, was de enquête ingesteld op het opvangen van respondenten die momenteel geen lid zijn van een bibliotheek, of die ooit lid waren van een bib maar niet meer de voorbije 24 maanden. Het bevragen van andere groepen dan enkel de leden, was een vrije keuze van de deelnemende bibliotheken. Het aantal niet-leden dat bereikt werd, verschilt dan ook van bib tot bib. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van een aantal specifieke extra vragen aan respondenten die momenteel afhaker zijn. Het is vooral interessant om hierbij te gaan kijken waarom deze mensen niet langer gebruik maken van het cultuur- of gemeenschapscentrum.

Allereerst schetsen we het profiel van de afhakers in onze bevraging evenals de niet-leden. Uit volgende tabel valt af te leiden dat dit erg gelijkaardig is aan dat van de leden. Alleen het percentage jongeren ligt iets hoger. Van de afhakers is 18,67% onder de 30. Bij de niet-leden 24,14%. Bij de groep 60+'ers ligt het percentage afhakers in verhouding iets lager. We zien ook dat bij de afhakers en niet-leden de verdeling tussen mannen en vrouwen iets meer het Vlaamse gemiddelde benaderen. Hoewel ook hier een overwicht aan vrouwen geldt. Bij de niet-leden zien we procentueel ook meer anderstaligen.

Tabel 47: Vergelijking socio-demografische kenmerken leden, afhakers, bezoekers en niet bezoekers (bevraging 2022)

		Leden	Afhakers	Niet-leden
Geslacht		N=38927	N= 2735	N= 1332
	Man	28,62%	30,75%	37,31%
	Vrouw	70,71%	68,04%	61,64%
	x	0,67%	1,21%	1,05%
Leeftijd		N=38857	N= 2731	N=1330
	Jonger dan 30 jaar	11,41%	18,67%	24,14%
	30 t.e.m. 44 jaar	26,53%	25,78%	31,12%
	45 t.e.m. 59 jaar	24,64%	26,18%	19,25%
	60 jaar en ouder	37,23%	29,37%	25,49%
Gezinssamenstelling		N=38919	N= 2734	N=1330
	Alleenwonend	16,16%	15,91%	14,59%
	Inwonend bij ouders	8,70%	12,80%	16,62%
	Samenwonend met partner zonder inwonende kind(eren)	34,46%	31,93%	31,05%
	Samenwonend met partner met kind(eren)	33,32%	30,71%	29,55%
	Samenwonend zonder partner met kind(eren)	4,31%	4,43%	3,76%
	Anders	3,05%	4,21%	4,36%
Thuis taal (meerdere antwoorden mogelijk)		N= 38933	N=2738	N=1334
	Nederlands	98,74%	98,68%	95,20%
	Frans	9,48%	9,75%	11,09%
	Duits	2,72%	3,47%	2,77%
	Engels	8,48%	10,23%	19,49%
	Spaans	1,46%	1,61%	1,57%
	Italiaans	0,63%	1,02%	0,97%
	Arabisch	0,61%	0,99%	2,10%
	Pools	0,19%	0,21%	0,30%
	Turks	0,49%	0,65%	1,87%
	Andere	2,18%	0,62%	4,27%
Opleidingsniveau		N= 38356	N=2674	N=1283
	Geen of lager onderwijs	1,6%	1,31%	4,83%
	Lager secundair onderwijs	5,25%	5,50%	7,33%
	Hoger secundair onderwijs	20,71%	24,95%	21,81%
	Hoger onderwijs niet-universitair	40,32%	39,96%	35,39%
	Hoger onderwijs universitair	24,28%	21,25%	21,12%
	Postuniversitair	5,79%	4,00%	4,99%
	Zeg ik liever niet	2,05%	3,03%	4,52%

Afhakers

Onderstaande tabel geeft weer hoe vaak de afhakers vroeger naar de bib kwamen. We zien in de grootste groep van deze respondenten de bibliotheek enkele keren per jaar (38%) tot maandelijks (29%) bezocht. Vergelijk je deze cijfers met de leden merken we dat de leden frequenter de bibliotheek bezoeken dan de afhakers dat vroeger deden.

Tabel 48: Frequentie bibliotheekbezoek afhakers (bevraging 2022)

Waarom komen jongeren niet naar de bibliotheek?	Leden	Afhakers
Minder dan één keer per jaar	1,79%	7,36%
Eén keer per jaar	1,62%	3,71%
Enkele keren per jaar	26,11%	37,67%
Maandelijks	38,63%	29,09%
Meermaals per maand	22,12%	14,90%
Wekelijks	6,78%	5,49%
Meermaals per week	2,42%	1,56%
Dagelijks	0,53%	0,22%
N	45753	3207

Kijken we naar het vroegere leengedrag van de afhakers, merken we dat boeken met stip op 1 staat (95%). Ook strips (35%) en Dvd's (33%) scoorden hoog, gevolgd door Cd's (23%).

Tabel 49: Materialen vroeger geleend door afhakers (bevraging 2022)

Materialen vroeger geleend door afhakers	Afhakers
Boeken	95,27%
e-Boeken	2,51%
Strips	34,51%
Dvd's	32,58%
Cd's	22,69%
Luisterboeken	4,21%
Daisy-boeken	0,52%
Digitale games	1,37%
Gezelschapsspellen	2,45%
Tijdschriften	10,81%
Ik heb nooit materialen geleend	2,78%
Overige	2,97%
N	3063

Belangrijker zijn echter de oorzaken die de afhakers aangeven waarom ze niet (langer) naar het de bib komen. De redenen zijn divers. In onderstaande tabel is een top 10 opgenomen van voornaamste redenen. Ter vergelijking werd diezelfde top 10 ook opgenomen van het

onderzoek in 2014 (Loots, Schramme & Van der Auwera, 2014). Op basis van de bevraging toen, stelden de onderzoekers vast dat de technologische vooruitgang en de invloed die die heeft (gehad) op gedragspatronen en voorkeuren van mensen ook een belangrijke rol speelde in het al dan niet afhaken als bibliotheeklid. In de toenmalige top 10 van 'afhaakredenen' waren er immers drie die direct te maken hadden met internet en de beschikbaarheid van informatie (informatie is nu online beschikbaar (de koploper!), men heeft thuis internet, men downloadt zaken).

Vele van deze redenen vinden we in 2022 ook nog terug in de lijst, maar ze zijn minder prominent aanwezig. Zo is het opzoeken van informatie online voor 16% van de respondenten een reden om af te haken, tegenover 22% in 2014. Het hebben van internet thuis is nog maar voor 8,65% een reden om niet langer naar de bib te komen. In 2014 was dat 18,50%.

Waarom haken leden in 2022 dan af? De voornaamste reden is het minder lezen (23%). Opmerkelijk aangezien we tijdens het coronaluk van de bevraging vaststelden dat mensen meer dan ooit zijn gaan lezen in die periode (Verboven & Schramme, 2021a). Een gebrek aan tijd is de tweede meest genoemde reden (22%), dit was ook reeds het geval in 2014. Nog eens 20% van de afhakers geeft aan nog wel steeds te lezen, maar niet meer naar de bibliotheek te gaan waarvoor ze de bevraging invulden, omdat ze nu naar een andere bib gaan. Een belangrijke groep (20%) gaf nog andere redenen aan dan de redenen uit de voorziene antwoordopties. Deze werden in dit rapport niet opgenomen, maar worden wel besproken in de individuele rapporten per bibliotheek.

Tabel 50: Top 10 redenen voor afhaken (bevraging 2022)

Top 10 redenen voor afhaken	Afhakers 2022
Ik lees niet meer (zo vaak)	22,68%
Ik heb geen tijd meer	22,17%
Ik ga naar een andere bibliotheek	20,46%
Ik zoek mijn informatie online	15,78%
De bibliotheek is uit mijn gedachten verdwenen	14,06%
Ik koop liever dan te lenen	13,93%
Ik ben verhuisd	13,26%
Ik lees e-boeken	9,45%
Ik kwam vroeger voor de kinderen	8,85%
Ik heb nu thuis internet	8,65%
N	2972

Tabel 51: Top 10 redenen voor afhaken (bevraging 2014)

Top 10 redenen afhaken bibliotheek aantal	Afhakers 2014
Informatie nu online	22,45%
Geen tijd	21,54%
Nu thuis internet	18,50%
Lees niet meer (zo vaak)	14,21%
Liever kopen dan lenen	13,88%
Andere bib	11,29%
Uit mijn gedachten gegaan	9,64%
Geen interesse meer in aanbod	6,63%
Omwille van de kinderen (vroeger wel, nu niet meer)	5,98%
Download nu	5,89%
N	8416

Bezoekers

Niet iedereen die een bibliotheek bezoekt, is ook lid van die bibliotheek. In deze enquête werden ze gedefinieerd als bezoeker. We vroegen aan de bezoekers wat ze precies deden in de bibliotheek. De grootste groep bezoekers in Vlaanderen kwam in de bibliotheek om er een activiteit bij te wonen (26%). Zo'n 19% kwam er voor kinderen of kleinkinderen, en 18% leende materialen met de lidkaart van iemand anders.

Tabel 52: Redenen bezoek (bevraging 2022)

Redenen bezoek	Bezoekers 2022
Iets geleend met de lidkaart van iemand anders	18,07%
Een activiteit bijgewoond	25,70%
Een materiaal gezocht	13,52%
Ik ben voor mijn (klein)kinderen gekomen	18,88%
Informatie of advies gevraagd	15,39%
Een krant of tijdschrift gelezen	11,78%
Een boek of strip gelezen	10,44%
De bibliotheekcatalogus geraadpleegd	11,51%
Een online databank geraadpleegd	2,95%
Wifi gebruikt	10,98%
Gestudeerd of gewerkt	12,99%
Met iemand afgesproken	14,32%
Een computer gebruikt	5,35%
Een printer of kopieermachine gebruikt	3,08%
Informatieve literatuur geraadpleegd (bv. kookboek)	4,15%
Nederlands geleerd	1,61%
Overige	17,14%
N	747

Bezoekers komen met duidelijke redenen naar de bibliotheek, maar zijn er toch geen lid. De belangrijkste reden hiervoor blijkt bij de Vlaamse groep van bezoekers dat ze naar een andere bibliotheek gaan dan de bibliotheek waarvoor ze de enquête invulden (37%). 15% koopt liever materialen dan ze te lenen en 14% geeft aan geen tijd te hebben. Ook hier zien we dat een belangrijke groep (18%) andere antwoordopties heeft ingevuld dan degene die in het lijstje van antwoordopties opgenomen waren.

Tabel 53: Redenen niet-lidmaatschap bib (bevraging 2022)

Redenen niet-lidmaatschap bib	Bezoekers 2022
Ik ga naar een andere bibliotheek dan die in naamgemeente	37,04%
Ik heb geen tijd	14,37%
Ik lees niet	11,11%
Ik weet niet goed wat de bibliotheek aanbiedt	4,00%
Ik heb geen interesse in het aanbod	3,70%
De openingsuren passen niet	2,81%
Ik zoek mijn informatie online	13,04%
Ik lees e-boeken	5,19%
Ik download wat ik wil lezen, zien of horen	5,04%
Ik geraak moeilijk in de bibliotheek (mobiliteit)	2,81%
Ik koop liever dan te lenen	14,52%
Ik vind het lidgeld te hoog	1,93%
Ik vind de boetes te hoog	1,78%
Ik vind de uitleentermijn te kort	4,59%
Ik leen ergens anders boeken, CD's, DVD's	6,22%
Anderen lenen boeken, DVD's, CD's, games uit de bibliotheek voor mij	4,15%
Ik wil de nieuwste titels, maar vind deze niet in de bibliotheek	2,52%
Overige	18,22%
N	675

Niet-bezoekers

De laatste groep tenslotte is die van de niet-bezoekers. Zij zijn logischerwijze het minst talrijk vertegenwoordigd in deze studie, maar geven wel belangrijke inzichten in het publiek dat weinig tot niets met de bibliotheek te maken heeft.

Wanneer we vroegen naar de redenen waarom ze de bibliotheek niet bezoeken, zagen we ook hier dat de grootste groep (net als bij de afhakers) naar een andere bibliotheek gaat dan naar de bibliotheek waarvoor ze de enquête invulden. Vergelijkbaar met de afhakers, zien we dat andere veel voorkomende redenen zijn dat men online informatie opzoekt, geen tijd heeft, niet leest of liever koopt dan te lenen. Vergelijken we deze resultaten met 2014 zien we erg gelijkaardige cijfers. Net zoals bij de afhakers is de mogelijkheid tot het online opzoeken van informatie in 2022 wel een minder belangrijke reden geworden (-12%).

Tabel 54: Top 10 redenen niet-bezoek (bevraging 2022)

Top 10 redenen niet-bezoek	Niet-bezoekers 2022
Ik ga naar een andere bibliotheek dan die in naamgemeente	36,05%
Ik zoek mijn informatie online	17,28%
Ik heb geen tijd	14,57%
Ik koop liever dan te lenen	14,44%
Ik lees niet	13,70%
Ik weet niet goed wat de bibliotheek aanbiedt	8,77%
Ik download wat ik wil lezen, zien of horen	5,93%
Ik lees e-boeken	5,43%
Ik geraak moeilijk in de bibliotheek (mobiliteit)	5,43%
De openingsuren passen niet	4,94%
N	810

Tabel 55: Top 10 redenen niet-bezoek (bevraging 2014)

Top 10 Reden niet-bezoek bib	Niet-bezoekers 2014
Ik ga naar een andere bibliotheek dan die in gemeente	36,98%
Ik zoek mijn informatie online	29,49%
Ik koop liever dan te lenen	19,23%
Ik lees niet	15,49%
Ik heb geen tijd	15,33%
Ik download wat ik wil lezen, zien of horen	8,90%
Ik heb andere prioriteiten	8,66%
Ik ken de bibliotheek niet	6,35%
Ik geraak moeilijk in de bibliotheek	5,29%
N	7294

Tenslotte vroegen we aan niet-leden (dus de groep van afhakers, bezoekers en niet-bezoekers samen) of er een manier zou zijn om hen te overtuigen om naar de bibliotheek te komen, of terug naar de bibliotheek te komen. Voor een belangrijk deel van deze respondenten (33%) kan niets hen overtuigen. Voor de respondenten die wel open zouden kunnen staan voor een bezoek aan de bibliotheek, blijken het digitaal aanbod, gratis of goedkopere dienstverlening, een betere bekendheid van de bib, een uitgebreidere collectie en betere openingsuren een positief effect te kunnen hebben (tabel niet opgenomen).

Kinderen en jongeren

Voor het eerst werden niet enkel volwassenen bevraagd in een grootschalig publieksonderzoek in Vlaanderen, maar werden ook jongeren en kinderen betrokken. Voor jongeren werd een aparte vragenlijst opgesteld. We mochten hiervoor rekenen op het advies van Iedereen Leest. Bibliotheken die hierop wilden inzetten, konden de enquête verspreiden via scholen en jongerenverenigingen.

Het bevragen van kinderen (jonger dan 10 jaar) vraagt de toestemming van de ouders. Er zijn zeer weinig voorbeelden te vinden van kwantitatieve studies rechtstreeks bij kinderen, omdat

zij vaak te jong zijn om hieraan deel te kunnen nemen, ook als ze de toestemming van de ouders zouden hebben. Daarom werd er geopteerd om, in de enquête voor volwassenen, ouders van kinderen te vragen hun kinderen te betrekken bij de enquête.

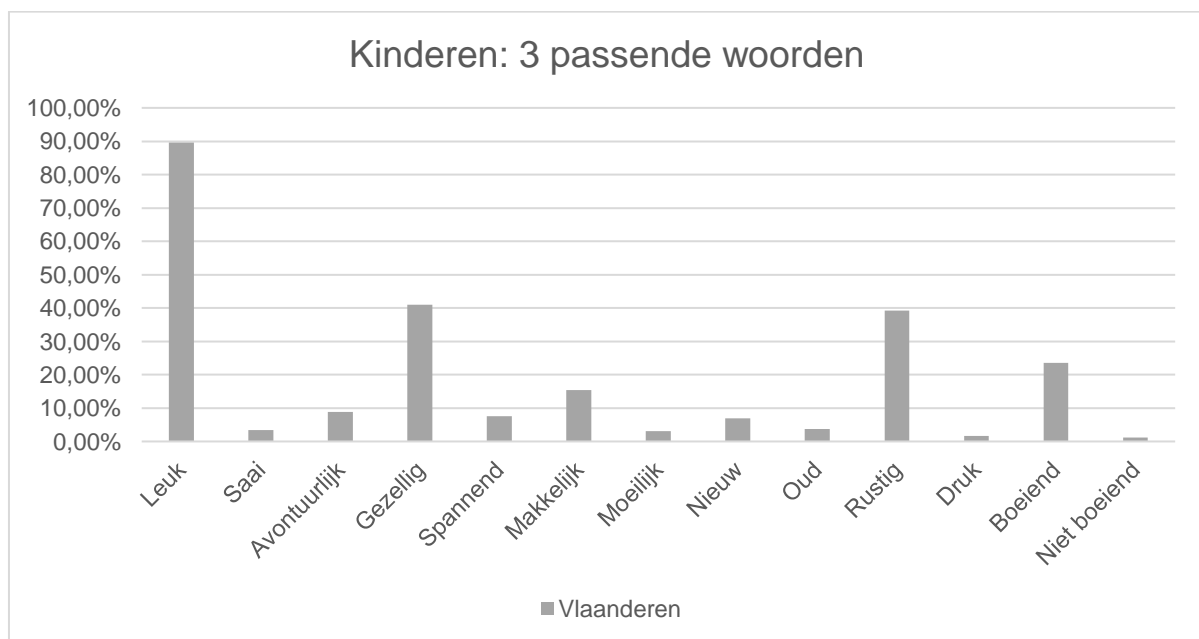
Kinderen

Aan de respondenten van de enquête voor volwassenen, werd gevraagd of ze kinderen van 10 jaar of jonger hebben. Zo'n 20% van de respondenten in Vlaanderen gaf aan dat dit het geval is. Aan deze ouders van jonge kinderen, werd vervolgens gevraagd of hun kind(eren) van 10 jaar of jonger, wel eens in de bibliotheek komen. Zo'n 88% van deze ouders in Vlaanderen gaf aan dat dit het geval is.

Vervolgens vroegen we aan de ouders met jonge kinderen die wel eens in de bibliotheek komen, of hun kind in de buurt was en of ze bereid waren om hun kind(eren) enkele vragen te stellen. In Vlaanderen gaf maar liefst 61% van deze groep ouders aan dat hun kind in de buurt was en ze bereid waren om hen enkele vragen te stellen.

We vroegen de ouders die bereid waren om mee te werken, om aan hun kind te vragen wat zij van de bibliotheek vinden. We vroegen hen om tot maximaal drie woorden aan te duiden die het dichtst aanleunen bij wat hun kind zegt. In de lijst met adjectieven werden een aantal tegenstellingen voorzien.

Liefst 90% van de kinderen die in Vlaanderen bevroegd werden, gaf aan de bibliotheek 'leuk' te vinden. 41% vond het gezellig, 39% rustig. Op de grafiek zie je duidelijk dat de kinderen een uitgesproken voorkeur hebben: veel meer kinderen vinden de bib 'leuk' dan wel 'saai', veel meer kinderen vinden de bib 'rustig' dan wel 'druk'.

Figuur 8: Imago bibliotheken bij kinderen (bevraging 2022)

Daarop aansluitend, werd ook gevraagd wat de kinderen niet leuk vinden aan de bib. Omwille van de uiteenlopenheid van de antwoorden, werden deze niet opgenomen in het Vlaamse rapport, maar vallen deze wel de lezen in de individuele rapporten voor de bibliotheken.

Enkele vragen dienden tot slot beantwoord te worden door de ouders zelf. Zo vroegen we met wie hun kinderen meestal naar de bibliotheek komen. Bij de Vlaamse respondenten zien we dat de grote meerderheid (89%) met de ouders naar de bibliotheek gaat. Zo'n 7% gaf aan met de klas of de school te komen.

Met betrekking tot wat de kinderen doen in de bib, zien we dat lenen van materialen het vaakst werd aangeduid (97%), gevolgd door ter plekke lezen, kijken, ... (54%). Op de derde plek komt het bijwonen van activiteiten (14%).

Tabel 56: Wat doen kinderen in de bibliotheek? (bevraging 2022)

Wat doen kinderen in de bibliotheek?	
Iets lenen (vb. boek, film, strip, muziek, ...)	96,51%
Lezen, kijken, ...	53,79%
Studeren of huiswerk maken	0,81%
Aan een activiteit van de bib meedoen	14,46%
De computer van de bib gebruiken	4,84%
Gamen	0,94%
De kopieermachine van de bib gebruiken	0,32%
Afspreken met vrienden	0,54%
Informatie zoeken voor schoolwerk	5,33%
Informatie zoeken voor hemzelf / haarzelf	4,73%
Er rondhangen	5,39%
Een rustige plek	5,91%
Weet ik niet	0,08%
Overige	2,44%
N	5326

Jongeren

Socio-demografische kenmerken

Om een zicht te hebben op het profiel van de jongeren die de enquête beantwoord hebben, vroegen we hen naar hun geslacht, leeftijd en spreektaal thuis.

In Vlaanderen waren 55% van de jongeren die antwoordden meisjes, 40% jongens.

Tabel 57: Geslacht jongeren (bevraging 2022)

Geslacht jongeren	
Jongen	40,06%
Meisje	55,25%
X	1,42%
Zeg ik liever niet	3,27%
Eindtotaal	5971

We bereikten vooral jongeren onder de 16.

Tabel 58: Leeftijd jongeren (bevraging 2022)

Leeftijd jongeren	Vlaanderen
Jonger dan 10 jaar	2,29%
10 jaar	10,12%
11 jaar	15,12%
12 jaar	14,75%
13 jaar	11,43%
14 jaar	12,14%
15 jaar	10,56%
16 jaar	7,75%
17 jaar	5,92%
18 jaar	2,64%
Ouder dan 18 jaar	5,30%
Zeg ik liever niet	1,97%
N	5978

94% van de Vlaamse jongeren in deze studie spreken thuis Nederlands, 14% Frans en 12% Engels. Arabisch werd door 5% van de jongeren thuis gesproken, 7% gaf aan nog een andere taal thuis te spreken. Jongeren konden meer dan één thuistaal aanduiden, waardoor de som van de percentages hoger is dan 100%.

Tabel 59: Thuistaal jongeren (bevraging 2022)

Spreektaal thuis jongeren	
Nederlands	93,93%
Frans	13,63%
Duits	1,49%
Spaans	1,93%
Italiaans	1,04%
Arabisch	4,58%
Pools	1,79%
Turks	1,76%
Engels	12,14%

Zeg ik liever niet	1,07%
Andere taal:	7,31%
N	5965

Bibliotheekprofiel jongeren

We vroegen aan de jongeren verder of ze lid zijn van een bibliotheek. Bij de Vlaamse jongeren in deze bevraging zien we dat 67% aangaf lid te zijn van een bibliotheek. Aan dezelfde groep jongeren werd gevraagd wat ze meestal doen in de bibliotheek. 87% in Vlaanderen gaf aan dat ze er iets lenen. 23% komt er lezen, kijken, ... Er is ook een link met school of schoolwerk: 8% komt er studeren of huiswerk maken en 9% informatie zoeken voor schoolwerk.

Tabel 60: Wat doen jongeren in de bibliotheek? (bevraging 2022)

Wat doen jongeren in de bibliotheek?	
Iets lenen (vb. boek, film, strip, muziek, ...)	87,21%
Lezen, kijken, ...	23,29%
Studeren of huiswerk maken	8,09%
Aan een activiteit van de bib meedoen	6,34%
De computer van de bib gebruiken	6,16%
Gamen	1,74%
De kopieermachine van de bib gebruiken	1,99%
Afspreken met vrienden	2,17%
Informatie zoeken voor schoolwerk	9,22%
Informatie zoeken voor mezelf	7,40%
Er rondhangen	3,99%
Een rustige plek zoeken	8,69%
Iets anders:	3,73%
N	5066

Wat vinden jongeren nu van de bibliotheek? Net als aan kinderen, vroegen we aan de jongeren welke woorden voor hen het beste passen bij de bibliotheek. De resultaten zijn hier minder uitgesproken positief dan bij kinderen, maar blijven overwegend positief.

Zo vindt in Vlaanderen 38% de bibliotheek leuk, tegenover 26% die de bib saai vindt. 20% vindt de bib boeiend, 15% vindt de bib dan weer niet boeiend. Ook de termen 'gezellig' en 'rustig' komen duidelijk naar voor.

Tabel 61: Imago bibliotheken bij jongeren (bevraging 2022)

Imago bibliotheken bij jongeren	
Leuk	37,93%
Saai	26,16%
Avontuurlijk	7,63%
Gezellig	44,01%
Spannend	4,84%
Makkelijk	19,16%
Moeilijk	4,64%

Nieuw	11,22%
Oud	16,06%
Rustig	75,03%
Druk	1,66%
Boeiend	20,45%
Niet boeiend	14,62%
N	6319

Ook aan de jongeren vroegen we via enkele open invulvelden naar hun perceptie over de bibliotheek. Deze resultaten werden enkel opgenomen in de individuele rapporten.

Ook bij de jongeren zijn er niet-bezoekers. Aan hen vroegen we waarom ze niet naar de bibliotheek komen. Bij de Vlaamse jongeren gaf de grootste groep aan dat ze niet graag lezen (59%), 38% zegt geen tijd te hebben en 19% koopt liever boeken

Tabel 62: Waarom komen jongeren niet naar de bibliotheek? (bevraging 2022)

Waarom komen jongeren niet naar de bibliotheek?	
Ik heb geen tijd	37,95%
Ik lees niet graag	59,32%
Ik weet niet goed wat ik in de bibliotheek kan doen	10,27%
De bib is saai	32,60%
Ik lees e-boeken	5,48%
Mijn vrienden komen er niet	4,79%
Mijn mama of papa komen er niet	9,45%
Mijn broers of zussen komen er niet	6,03%
Ik koop liever boeken	18,90%
Ik geraak niet in de bib (vervoer)	4,66%
Andere reden:	8,22%
N	730

We vroegen aan de jongeren tot slot om de bibliotheek 'een rapport' te geven, een score van 1 op 10 tot 10 op 10. Bij de jongeren in de enquête, scoort de bibliotheek goed: 79% geeft een score van 7 of hoger. Gemiddeld geven de Vlaamse jongeren 7,45 op 10 aan de bibliotheek.

Conclusie

Op basis van het huidige rapport zijn enkele belangrijke conclusies te trekken. Die liggen in de lijn van het onderzoek van 2014. Er is namelijk een grote stabiliteit in de cijfers te bemerken.

Het onderzoek van 2014 toonde aan dat er een grote tevredenheid was bij bibliotheekleden, maar legde ook enkele aandachtspunten bloot. De bibliotheek werd in 2014 vooral nog gepercipieerd als “boekenhuis”. Hoewel de onderzoekers vaststelden dat uitleningen van audiovisuele materialen al enkele jaren toenamen (VRIND, 2013), konden ze uit hun data afleiden dat cd's een gevoelige terugval kenden in vergelijking met het onderzoek van Glorieux tien jaar voordien (Glorieux, 2004). Verklaringen waren echter niet ver te zoeken: muziek werd steeds gemakkelijker en goedkoper te verkrijgen online. De belangrijkste reden voor bibliotheek- afhakers in dat onderzoek, bleek eveneens de technologische vooruitgang. Verder formuleerde het onderzoek ook enkele adviezen voor de bibliotheeksector: het bestaande ledenbestand in de bibliotheken bleek vooral vrouwelijk en van oudere leeftijd. Een uitdaging voor de bibliotheken naar de toekomst, bleek dan ook om een meer divers en jonger publiek aan te trekken. Een tweede advies had betrekking op digitalisering: “Zowel met betrekking tot het aanbod (e-books) als tot de dienstverlening (informatie en e-commerce) kunnen bibliotheken zich verder ontwikkelen, zonder daarbij uit het oog te verliezen dat niet iedereen op de digitale snelweg rijdt. Naast digitalisering (van collectieonderdelen en de dienstverlening) kan het bevorderen van de digitale participatie ook een maatschappelijk doel voor bibliotheken zijn”, zo stelde het onderzoek.

In onderstaand overzicht geven we aan hoe deze punten geëvolueerd zijn ten opzichte van 2014 en welke andere frappante cijfers uit het huidige onderzoek naar voren komen.

1. Leden zijn heel tevreden over de werking en aanbod van hun bibliotheek

De leden gaven de bibliotheken een algemene score van gemiddeld 8,41 op 10. De tevredenheid blijft dus erg groot. Ook over het aanbod en de activiteiten zijn de leden zeer tevreden.

2. Communicatie

Er is de voorbije jaren sterk ingezet op het systeem “Mijn Bibliotheek” in vele Vlaamse bibliotheken.

In Vlaanderen zien we dat 80% van de leden het systeem “Mijn Bibliotheek” gebruikt.

Leden die aangaven dat ze “Mijn Bibliotheek” niet gebruiken, gaven als belangrijkste reden (53%) aan dat ze het niet kennen. Als 20% van de leden “Mijn Bibliotheek” niet gebruikt, betekent dit dat zo'n 11% van de leden het systeem niet kent. Een aanbeveling voor de bibliotheken is dus om nog verder op deze bekendheid te werken.

Verder is “Mijn Bibliotheek” ook een goede communicatietool om contact te behouden met de leden. E-mail is echter veruit de meest verkozen optie (58%), gevolgd door de website van de bibliotheek (56%). We stelden echter vast dat er wel duidelijke verschillen te bemerken zijn bij de verschillende leeftijdscategorieën. Jongeren leden worden alsnog het best bereikt via sociale media.

3. Een bibliotheek met impact

We merken in het algemeen op dat bibliotheken in Vlaanderen een zeer positieve impact hebben op hun leden en bezoekers.

Ze worden aanzien als een veilige haven in het Deens impactmodel. De Vlaamse bibliotheken scoren ook hoog op de dimensie 'perspectief': ze geven stof tot nadenken en helpen om kritisch na te denken, en scoren hoog op het leveren van kennis en verruimen van de blik van de bezoeker.

De creativiteit van de respondenten wordt positief beïnvloed door de bibliotheken.

Tenslotte speelt de bibliotheek ook een positieve rol in de gemeenschapsvorming. Er liggen echter mogelijk nog kansen voor de bibliotheek om zich extra te profileren als ontmoetingsplek. Tot nu toe ervaart vooral een ouder publiek de bibliotheken al als dusdanig.

4. Potentieel van e-boeken en de bibliotheek van de toekomst

We zien dat e-boeken een blijver zijn voor de bibliotheek van de toekomst. Een bibliotheekkaart voor alle Vlaamse bibliotheken werd aangeduid door 28% van de respondenten in Vlaanderen als belangrijk voor een bibliotheek voor de toekomst, gevolgd door een boekencafé / praatcafé / ontmoetingscafé (27%).

De top vijf werd gesloten door het thuis kunnen streamen van films via de bibliotheek (20%) en uitleenbare gezelschapsspellen (geen digitale games) (20%).

5. Gebrek aan tijd en minder lezen als voornaamste redenen voor afhaken.

Op basis van de bevraging van 2014, stelden de onderzoekers vast dat de technologische vooruitgang en de invloed die deze heeft (gehad) op gedragspatronen en voorkeuren van mensen ook een belangrijke rol speelde in het al dan niet afhaken als bibliotheeklid.

In 2022 zijn deze redenen echter minder prominent aanwezig. De voornaamste reden voor afhakers om niet meer naar de bib te komen, is het minder lezen (23%). Een gebrek aan tijd is de tweede meest genoemde reden (22%), dit was ook reeds het geval in 2014. Hoewel de coronacrisis dus voor verstilling had gezorgd en meer mensen aan het lezen waren geslagen, zien we dat de versnelling van het leven opnieuw volop aan de gang is en zorgt voor minder vrije tijd.

Bovenstaande overkoepelende besluiten op het Vlaamse niveau dienen als kader voor de individuele rapporten die op maat van de lokale bibs zijn opgesteld. In die individuele rapporten kunnen de bibliotheken zien hoe hun bib zich verhoudt tot de clusters van gelijkaardige bibliotheken en tot de Vlaamse cijfers. Deze gegevens zullen ook op het individueel niveau van de bibs tot verhelderende inzichten leiden die omgezet kunnen worden in concrete acties.

Bibliografie

Aabo, S. (2005). The role and value of public libraries in the age of digital technologies. *Journal of Librarianship and Information Science* December 2005 vol. 37 no. 4 205-211.

Aabo, S., Audunson, R. & Varheim, A. (2010). How do public libraries function as meeting places? *Library & Information Science Research*, Volume 32, Issue 1, January 2010: 16-26.

Algemene Directie Statistiek en Economische informatie (n.d.). Statistics Belgium. Geraadpleegd via <http://statbel.fgov.be>

Arts Council England (2014). Evidence review of the economic contribution of libraries. https://www.artscouncil.org.uk/sites/default/files/download-file/Evidence_review_economic_contribution_libraries_2014.pdf

Badisco, J., Glorieux I. & Van Tienhoven, T.P. (2011). *Cultuurcentra op zoek naar een divers publiek*. Antwerpen: Garant

Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.

Colpaert, J., Heuts, H. & Goffings, J. (2006). *Veel leven in de brouwerij*. Brussel: Cultuur Lokaal.

Colpaert, J. & Heuts, H. (2007). *Gebruikersonderzoeken in cultuur- en gemeenschapscentra in Vlaanderen*. Brussel: Cultuur Lokaal i.s.m. EHSAL en TOR-onderzoeksgroep VUB.

Crossick, G., & Kaszynska, P. (2016). *Understanding the value of arts & culture. The AHRC cultural value project*. Swindon: Arts & Humanities Research Council.

Cwi, D., & Lyall, K. (1977). *Economic Impact of the Arts and Cultural Institutions: A Model for Assessment and a Case Study in Baltimore*. National Endowment for the Arts.

De Laet, Glorieux & van Tienoven (2011). Privéconcert of open boek? Ongelijke toegang tot culturele centra en bibliotheken. In: J. Lievens & H. Waeye (eds.) (2011), *Participatie in Vlaanderen 2. Eerste analyses van de Participatiesurvey 2009*, Leuven: Acco, p. 181- 195.

Delft, B. Schramme, A. & Verboven, N. (2018). *Analyse publieksonderzoek cultuur- en gemeenschapscentra 2018*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.

De Pelsmacker, P. & Van Kenhove, P. (2017). *Marktonderzoek: methoden en toepassingen*. Amsterdam: Pearson.

Deweppe, A., Picone, I. (2015). E-cultuur: het internet als instrument voor virtuele participatie. In: *Participatie in Vlaanderen 2: eerste analyses van de participatiesurvey 2014*. Leuven/Den Haag: Acco.

De Winter, L., Glorieux, I. e.a. (2018). *Cultuurcontentement. "Durf investeer in cultuur". Burgerbevraging over lokaal cultuurbeleid*. Brussel: Cultuur Lokaal i.s.m. TORonderzoeksgroep VUB.

Eurobarometer 'European Cultural Values' 2007. Via: https://www.egmus.eu/fileadmin/statistics/themes/Management/994_Special_Eurobarometer_278.pdf

Digitmeter 2017, IMEC, <https://www.imec-int.com/nl/digimeter2017/imec-digimeter-download>

Digitmeter 2021, IMEC, <https://www.imec.be/sites/default/files/2022-05/IMEC-Digimeter-2021.pdf>

Glorieux, I. & Vandebroek, D. (2005) *De bibliotheek, een huis vol meningen. Het bibliotheekgebruik van 32 041 bezoekers in 165 bibliotheken*. VCOB.

Glorieux, I. (2015): 'Daarna eentje drinken?' Profiel en activiteiten van bezoekers aan cultuur- en gemeenschapscentra. In: J. Lievens, J. Siongers & H. Waeye, *Participatie in Vlaanderen II. Eerste analyses van de Participatiesurvey 2014*, Leuven: Acco.

Glorieux, I., & Mathysen, D. (2018). *Resultaten Vlaams Gebruikersonderzoek (reeks van 105 deelrapporten)*. Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie. Kotler, P., e.a. (2013). *Principes van Marketing*, Amsterdam: Pearson.

Gielen, P. e.a. (2014). *De waarde van cultuur*. Universiteit Groningen.
<https://www.rug.nl/research/icog/research/research-centres/artsinsociety/themegroups/cultuuronderwijs/bibliotheek/beleid/pdf/rapport-de-waarde-van-cultuur.pdf>

Huysmans, F. (2022). *De impact en publieke waarde van de openbare bibliotheek*.
[https://cms.probiblio.nl/uploads/Rapport-De impact en publieke waarde van de openbare bibliotheek.pdf](https://cms.probiblio.nl/uploads/Rapport-De%20impact%20en%20publieke%20waarde%20van%20de%20openbare%20bibliotheek.pdf)

Lauersen, C., Jessen, A, Hilding Andersen, N. (2021). *The impact of public libraries in Denmark: A haven in our community*. Conducted by Seismonaut and Roskilde Central Library.
Zie:
https://www.roskildebib.dk/sites/roskilde.ddbcms.dk/files/files/news/roskildebib_folkebibliotekets_betydning_for_borgerne_i_danmark_eng_final_0.pdf

Lievens, J., Siongers, J. en Waege, H. (Red.) (2015). *Participatie in Vlaanderen 1. Basisgegevens van de Participatiesurvey 2014*. Leuven/Den Haag: Acco.

Lievens, J., Siongers, J. en Waege, H. (Red.) (2015). *Participatie in Vlaanderen 2. Eerste analyses van de Participatiesurvey 2014*. Leuven/Den Haag: Acco.

Loots, E., Schramme, A. & Van der Auwera, S. (2014), *Openbare bibliotheken en cultuur- en gemeenschapscentra: barometers voor de cultuurparticipatie*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.

Mulder, R. (2013). *De kunst van cultuurmarketing*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Memori onderzoeksgroep (2014). *Onderzoek naar imago bibliotheken en archieven in Vlaanderen*. Thomas More. Zie: <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/assets.vvbad.be/www.vvbad.be/production/content-block-attachments/rapportonderzoekimagobibarchiefdef-ovede1.pdf>

PISA (2022). *Does the digital world open up an increasing divide in access to print books?* Zie: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/54f9d8f7-en.pdf?expires=1664208330&id=id&accname=quest&checksum=A4A205E2779E497FEBCB75C46C144A4A>

Schramme, A. & Verboven N. (eds). (2020). *Cultuurmanagement: de regels van de Kunst*. Lannoo.

Schrauwen, J., Schramme, A. & Delft, B. (2017). *Analyse publieksonderzoek CC De Werf. Deelonderzoek van 'Impactonderzoek en toekomstverkenning CC De Werf*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.

Siongers, J., Verboven, N., Bastiaensen, F., Lievens, J. & Schramme, A. (2020). *Cultuurparticipatie in coronatijden*. Publiq. Zie: https://medialibrary.uantwerpen.be/oldcontent/container28734/files/Cultuurparticipatie%20in%20coronatijden.pdf?_ga=2.107914119.446253066.1658653913-374788282.1634191535

Siongers, J., Verboven, N., Bastiaensen, F., Lievens, J. & Schramme, A. (2021). *Cultuurparticipatie in coronatijden - vervolgonderzoek*. Publiq. Zie: <https://www.publiq.be/nl/inzichten-en-praktijk/publieksparticipatie-corona>

Sørensen KM (2020). The values of public libraries: a systematic review of empirical studies of stakeholder perceptions. *Journal of Documentation* 76(4): 909–927. DOI: 10.1108/JD-10-2019-0201.

Sørensen KM (2021). Where's the value? The worth of public libraries: A systematic review of findings, methods and research gaps. *Library and Information Science Research* 43(101067): 1–10. DOI: 10.1016/j.lisr.2020.101067.

Van Steen, A., Willekens, M., Beunen, S., Siongers, J. & Lievens, J. (2015). Evolutes in cultuurdeelname: trends over generaties en opleidingen heen. In: *Participatie in Vlaanderen 2: eerste analyses van de participatiesurvey 2014*. Leuven/Den Haag: Acco.

Verboven, N. & Schramme, A. (2021a). *Analyse publieksonderzoek openbare bibliotheken Coronaluik 2021*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.

Verboven, N. & Schramme, A. (2021b). *Analyse publieksonderzoek cultuurhuizen. Coronaluik 2021*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.

VRIND 2013, Vlaamse Regionale Indicatoren, Studiedienst Vlaamse Regering, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/13069>

VRIND 2015, Vlaamse Regionale Indicatoren, Studiedienst Vlaamse Regering, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/18247>

VRIND 2017, Vlaamse Regionale Indicatoren, Studiedienst Vlaamse Regering, <https://www.statistiekvlaanderen.be/sites/default/files/docs/vrind2017-0-volledigbladwijzers.pdf>

ⁱ Specifiek werd het publiek van cultuurhuizen en openbare bibliotheken reeds verschillende keren onder de loep genomen. Tussen januari 2004 en december 2007 vond een eerste groot gebruikersonderzoek van bibliotheken en cultuurhuizen plaats (HUBrussel & VUB – TOR). Gezien het de eerste keer was dat op die schaal aandacht werd geschonken aan deze cultuurhuizen, kwam het neer op een nulmeting.

ⁱⁱ De overige respondenten waren gebruikers van cultuurcentra, niet-gebruikers of voormalige gebruikers van de bibliotheek. Onder de deelnemende gemeenten vielen de grote steden (Antwerpen, Gent en Brussel) en verschillende middelgrote steden en kleinere gemeenten.

ⁱⁱⁱ Parallel met het onderzoek van UAntwerpen naar openbare bibliotheken en cultuurhuizen, voerde ook hogeschool Thomas More een imago-onderzoek uit, specifiek gericht op de bibliotheken en archieven in Vlaanderen, in opdracht van VVBAD. Zij lanceerden eveneens een online bevraging via “gemakssteekproef” om een aantal vermeende of mogelijke imago-kenmerken van bibliotheken en archieven te meten bij de Vlaamse bevolking. De online enquête was opgebouwd uit een reeks adjectieven en stellingen, waarop respondenten konden antwoorden op een 4-puntenschaal variërend van “helemaal niet akkoord” tot “helemaal akkoord”. 925 respondenten vulden de enquête in. Deze data werd aangevuld met informatie uit 6 focusgesprekken.

De belangrijkste conclusie uit dit onderzoek bleek dat de overgrote meerderheid van de deelnemers aan het onderzoek de maatschappelijke relevantie van bibliotheken en archieven allerminst in vraag stelde. Bibliotheken en archieven werden door de respondenten van het onderzoek in één adem genoemd met adjectieven als zinvol, toegankelijk, een plaats voor ontdekking, aantrekkelijk e.d.

^{iv} De Vlaamse cijfers werden berekend op basis van: bestat.economie.fgov.be en statistieken.vlaanderen.be. Voor geslacht en leeftijden: bestat.statbel.fgov.be “Bevolking naar woonplaats, nationaliteit (Belg/niet-Belg), burgerlijke staat, leeftijd en geslacht (Vlaams Gewest)”, Stand op 1 januari 2021, eigen berekeningen voor het Vlaams Gewest zonder Brussel. (n =6.653.062)

^v De totaalwaarden wijken af per analyse-eenheid. Dit is omdat niet alle vragen door alle respondenten werden vervolledigd, toch kiezen we er voor deze ook op te nemen in de rapportage. Verder waren ook niet alle vragen toepasbaar op alle respondenten (blijkt uit de verdere analyse).

^{vi} Gegevens voor Vlaanderen op basis van <http://statistieken.vlaanderen.be>, gegevens op 01-01-2020 voor het Vlaams gewest, “Alleenwonende”.

^{vii} Gegevens voor Vlaanderen op basis van <http://statistieken.vlaanderen.be>, gegevens op 01-01-2020 voor het Vlaams gewest, eigen berekening op basis van categorieën “Gehuwd paar zonder kind” en “Ongehuwd paar zonder kind”.

- viii Gegevens voor Vlaanderen op basis van <http://statistieken.vlaanderen.be>, gegevens op 01-01-2020 voor het Vlaams gewest, eigen berekening op basis van categorieën “Gehuwd paar met kind” en “Ongehuwd paar met kind”.
- ix Gegevens voor Vlaanderen op basis van <http://statistieken.vlaanderen.be>, gegevens op 01-01-2020 voor het Vlaams gewest, “Alleenstaande ouder”.
- x De percentages onder dit onderdeel tellen samen niet op tot 100%, dit om dat een gezin meerdere thuishoudingen kan hebben en het mogelijk was om meerdere antwoordmogelijkheden aan te duiden.
- xi Cijfers gebaseerd op <https://bestat.statbel.fgov.be/>. Actieve en inactieve bevolking per onderwijsniveau. Gegevens op 01-01-2020, n= 4.180.660
- xii Zie : <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/thema/cultuur-en-vrije-tijd>, geraadpleegd op 20 juli 2022.
- xiii Glorieux en Mathysen, 2018.
- xiv Loots, Schramme en Van der Auwera, 2014
- xv De Vlaamse cijfers werden berekend op basis van: bestat.economie.fgov.be en statistieken.vlaanderen.be. Voor geslacht en leeftijden: bestat.statbel.fgov.be “Bevolking naar woonplaats, nationaliteit (Belg/niet-Belg), burgerlijke staat, leeftijd en geslacht (Vlaams Gewest)”, Stand op 1 januari 2021, eigen berekeningen voor het Vlaams Gewest zonder Brussel. (n =6.653.062)
- xvi Gegevens voor Vlaanderen op basis van <http://statistieken.vlaanderen.be>, gegevens op 01-01-2020 voor het Vlaams gewest, “Alleenwonende”.
- xvii Gegevens voor Vlaanderen op basis van <http://statistieken.vlaanderen.be>, gegevens op 01-01-2020 voor het Vlaams gewest, eigen berekening op basis van categorieën “Gehuwd paar zonder kind” en “Ongehuwd paar zonder kind”.
- xviii Gegevens voor Vlaanderen op basis van <http://statistieken.vlaanderen.be>, gegevens op 01-01-2020 voor het Vlaams gewest, eigen berekening op basis van categorieën “Gehuwd paar met kind” en “Ongehuwd paar met kind”.
- xix Categorie niet opgenomen in 2014.
- xx Gegevens voor Vlaanderen op basis van <http://statistieken.vlaanderen.be>, gegevens op 01-01-2020 voor het Vlaams gewest, “Alleenstaande ouder”.
- xxi Deze mensen hebben ten minste één andere thuistaal dan Nederlands
- xxii Bron: <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/bevolking-naar-herkomst#24percent-inwoners-van-buitenlandse-herkomst>
- xxiii Zie: <https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/alleenwonenden-en-alleenstaande-ouders-maken-45-van-de-belgische-huishoudens-uit>
- xxiv In de grensgemeenten in Vlaanderen zijn ook heel wat Nederlanders lid van de bibliotheken. Zij vallen uiteraard mee onder de thuistaal Nederlands.
- xxv Het totaal van deze percentages komt boven 100% uit, dit omdat iedereen twee ouders heeft en dus bijvoorbeeld één ouder in het buitenland geboren kan zijn en de andere niet.
- xxvi Er is wel een significant verband tussen het geslacht van de leden en de mate waarin ze lezen: $\chi^2 = 137,574$ en $p < 0,001$
- xxvii $\chi^2 = 153,474$ en $p < 0,001$
- xxviii $\chi^2 = 432,69$ en $p < 0,001$
- xxix $\chi^2 = 765,649$ en $p < 0,001$
- xxx $\chi^2 = 1080,351$ en $p < 0,001$
- xxxi $\chi^2 = 168,691$ en $p < 0,001$
- xxxii $\chi^2 = 139,815$ en $p < 0,001$
- xxxiii $\chi^2 = 2460,036$ en $p < 0,001$
- xxxiv $\chi^2 = 1429,894$ en $p < 0,001$
- xxxv $\chi^2 = 306,056$ en $p < 0,001$
- xxxvi $\chi^2 = 368,902$ en $p < 0,001$
- xxxvii $\chi^2 = 1811,898$ en $p < 0,001$
- xxxviii $\chi^2 = 3340,640$ en $p < 0,001$
- xxxix $\chi^2 = 360,666$ en $p < 0,001$
- xl $\chi^2 = 222,215$ en $p < 0,001$
- xli $\chi^2 = 712,447$ en $p < 0,001$
- xlii $\chi^2 = 1173,554$ en $p < 0,001$
- xliiii $\chi^2 = 787,182$ en $p < 0,001$
- xliv $\chi^2 = 1768,303$ en $p < 0,001$
- xlvi $\chi^2 = 74,442$ en $p < 0,001$

-
- xlvi $\chi^2 = 708,971$ en $p < 0,001$
 - xlvii $\chi^2 = 515,416$ en $p < 0,001$
 - xlviii $\chi^2 = 0,675$ en $p > 0,001$
 - xliv $\chi^2 = 197,012$ en $p < 0,001$
 - l $\chi^2 = 482,999$ en $p < 0,001$
 - li $\chi^2 = 397,506$ en $p < 0,001$
 - lii $\chi^2 = 442,393$ en $p < 0,001$
 - liii $\chi^2 = 219,021$ en $p < 0,001$
 - liiv $\chi^2 = 1332,490$ en $p < 0,001$
 - liv $\chi^2 = 244,067$ en $p < 0,001$
 - lvi $\chi^2 = 1405,822$ en $p < 0,001$
 - lvii $\chi^2 = 1727,592$ en $p < 0,001$
 - lviii $\chi^2 = 121,113$ en $p < 0,001$
 - lix $\chi^2 = 343,149$ en $p < 0,001$
 - lx $\chi^2 = 121,625$ en $p < 0,001$
 - lxi $\chi^2 = 24,434$ en $p < 0,001$
 - lxii $\chi^2 = 49,326$ en $p < 0,001$
 - lxiii $\chi^2 = 373,772$ en $p < 0,001$
 - lxiv $\chi^2 = 313,815$ en $p < 0,001$
 - lxv $\chi^2 = 489,734$ en $p < 0,001$
 - lxvi $\chi^2 = 249,599$ en $p < 0,001$
 - lxvii $\chi^2 = 5043,660$ en $p < 0,001$
 - lxviii $\chi^2 = 2321,125$ en $p < 0,001$
 - lxix $\chi^2 = 521,988$ en $p < 0,001$
 - lxx $\chi^2 = 641,396$ en $p < 0,001$
 - lxxi $\chi^2 = 145,606$ en $p < 0,001$
 - lxxii Geformuleerd als “iets gezocht” in het onderzoek van 2014.
 - lxxiii Gegevens voor 2014 hadden betrekking op de laatste 12 maanden en niet 24 maanden. Omwille van de coronacrisis werd voor het huidige onderzoek een groter tijdsinterval genomen.
 - lxxiv De indeling in het onderzoek van Glorieux en Mathysen is anders. Zij delen de categorieën in als volgt: “niet of uitzonderlijk”, “maandelijks of vaker” en “wekelijks of vaker”.
 - lxxv $\chi^2 = 16917,105$ en $p < 0,001$
 - lxxvi $\chi^2 = 176,413$ en $p < 0,001$
 - lxxvii $\chi^2 = 913,244$ en $p < 0,001$
 - lxxviii In het onderzoek van Glorieux en Mathysen spreekt men van de “beschikbaarheid” van het personeel. Deze werden hier even gelijkgesteld, hoewel de nuance verschillend is.
 - lxxix In het onderzoek van Glorieux en Mathysen spreekt men van de “bekwaamheid” van het personeel. Deze werden hier even gelijkgesteld, hoewel de nuance verschillend is wat mogelijk het verschil in% tussen 2018 en 2022 verklaard.
 - lxxx $\chi^2 (4) = 132,828$ en $p < 0,001$
 - lxxxi $\chi^2 (4) = 165,452$ en $p < 0,001$
 - lxxxii $\chi^2 (4) = 148,626$ en $p < 0,001$
 - lxxxiii $\chi^2 (4) = 5591,171$ en $p < 0,001$
 - lxxxiv $\chi^2 (4) = 1034,885$ en $p < 0,001$
 - lxxxv $\chi^2 (4) = 52,887$ en $p < 0,001$
 - lxxxvi $\chi^2 (4) = 330,654$ en $p < 0,001$
 - lxxxvii $\chi^2 (4) = 545,055$ en $p < 0,001$
 - lxxxviii $\chi^2 (4) = 60,350$ en $p < 0,001$
 - lxxxix $\chi^2 (4) = 315,888$ en $p < 0,001$